

T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**ORTA TOROS TAHTACILARI:
TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ahmet KUŞCI**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI**

Hatay-2018

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**ORTA TOROS TAHTACILARI:
TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ahmet KUŞCI**

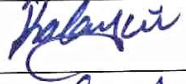

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI**

Hatay-2018

ONAY

AHMET KUŞCI tarafından hazırlanan "ORTA TOROS TAHTACILARI: TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET" adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile TARİH ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

10/01/2018

Jüri Üyeleri	İmza
Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI (Tez Danışmanı - Başkan)	
Yrd. Doç. Dr. Olcay ÖZKAYA DUMAN (Üye)	
Yrd. Doç. Dr. Erhan ALPASLAN (Üye)	

AHMET KUŞCI Tarafından Hazırlanan "ORTA TOROS TAHTACILARI: TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET" adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI
Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

10/01/2018

Ahmet KUŞÇI

ÖNSÖZ

Batı Anadolu ve Akdeniz'in dağlık ve ormanlık alanlarında yaşayan Tahtacılar, inanış olarak Aleviliği benimsemiş olan ve etnik açıdan Türkmen olarak kabul edilen bir topluluktur. Tahtacıların inanç yapısı, klasik Anadolu Aleviliğinin daha içe kapalı ve neredeyse tamamı şifahi rivayetlere dayanan kendine özgü bir yorumudur. Dolayısıyla araştırmanın önemi; hem Alevî-Tahtacıların kökeni ve sosyo-kültürel yapılarının tespit edilmesine katkı sağlaması bakımından hem de konu ile ilgili alan araştırması yapılarak az bilinen bir topluluk hakkında bilimsel veriler sunmasında yatmaktadır.

Bu çalışmanın amacı genelde Tahtacıların kökeni ve sosyo-kültürel yapılarını özelde ise araştırma sahası içerisinde ikamet eden Orta Toros Tahtacılarını, bu yöreye ait gelenek ve göreneklerini ortaya koymaktır. Araştırmanın temelini saha çalışması oluşturmuştur. Bu bakımdan eserin vücuda getirilmesinde kaynak taramasının yanı sıra gözlem, mülakat ve röportaj gibi sözlü tarih yöntemleri de kullanılmıştır. Telif ve tetkik eserlerden istifade edilen bilgiler, Orta Toroslardaki Tahtacıların kültürel ve tarihsel bilgi birikimlerinin mülakat ve gözlem tekniğiyle birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde araştırmanın problem durumu, araştırma konusu ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacıların yaptığı çalışmalar, Türkiye genelinde Tahtacıların nüfusu, yaşadıkları yerler ve geçim kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Orta Toroslar hakkında genel bilgi verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; “*Tahtacıların Kökeni*” konusu ele alınmıştır. Bu başlık altında Tahtacıların kökeni ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca Tahtacıların bağlı olduğu ocaklar ve bu ocaklara bağlı oymaklar hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; “*Tahtacıların Meskûn Oldukları Mahaller*” konusu ele alınmıştır. Bu başlık altında Orta Toroslarda Tahtacıların yaşadıkları yerleşim yerleri hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; “*Tahtacılarda Kültür ve Medeniyet*” konusu ele alınmıştır. Bu başlık altında Orta Toros Tahtacılarının inanç yapıları, dini törenleri, sosyal kurumları, dini ve sosyal bayramları, hayatın geçiş dönemleri ve halk inanışları hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamın derlenip hazırlanması sürecinde bana desteklerini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI başta olmak üzere, Almanca çevirilerden dolayı Yrd. Doç. Dr. Mustafa IŞIK'a; harita çizimlerinden ötürü Arş. Gör. Muhammet TOPUZ'a; fikirleriyle bana destek veren Ahmet Hamdi AYAN'a; biçim ve biçem açısından verdikleri hizmetlerden ötürü Hasan Zeynel KOŞAK, Hidayet ŞAHİN, M. Serdar DEMİRKOL, Sıtkı YEYEN ve Ayşe AKTAŞ'a teşekkür ederim. Hem ders hem tez çalışmalarında değerli fikirleriyle yönlendirmelerde bulunan Yrd. Doç. Dr. Olcay ÖZKAYA DUMAN'a; mülakatların değerlendirilmesindeki yol göstericiliği dolayısıyla Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tayfun ÜSTÜN'e içten müteşekkirim. Ayrıca saha çalışmalarındaki bilgilendirmeleri, motive etmeleri ve misafirperverliklerinden dolayı Mersin Tahtacı Dernekleri Başkanı Sami AKGÜN'e; Silifke Alevi Dernekleri Şube Başkanı Celal Necati ÜÇYILDIZ'a; Mehmet KESER ve Muzaffer ÇELEN'e medyun-u şükranım. Son olarak, çalışmanın ekonomik yönünü sübvansedeerek 17.YL.008 Numaralı projemizi destekleyen MKÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Kurum Koordinatörlüğü (BAP)'nü teşekkürle anmadan geçemeyeceğim.

Hatay-2018

Ahmet KUŞÇI

ORTA TOROS TAHTACILARI: TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET

Ahmet KUŞCI

Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI

ÖZET

Tahtacılar, yüzyıllardır ormancılık işleri ile uğraşan ve bu mesleği bir gelenek haline getirmiş olan bir Alevi Türkmen topluluğudur. Kim oldukları ve nereden geldiklerine dair birçok görüş bulunmaktadır. Tahtacıların kökenine dair yaygın görüş; Oğuzların Ağaçeri kolundan geldikleri yönünde olsa da, bu doğrultuda henüz kesin bilgilere ulaşılamamıştır. Ancak Tahtacıların atalarının Anadolu'ya Orta Asya'dan geldiği ve Anadolu'da Oğuz Türkmenleri olarak bilindiklerine dair muhkem bilgiler mevcuttur. Günümüzde Tahtacıların Türk olduklarına dair görüş birliğine varılmış olmasına rağmen hangi Türk boyundan geldikleri hususunda muhtelif görüşler mevcuttur.

Tahtacılar Alevi olmalarına rağmen, Aleviliğin klasik özelliklerine pek uymazlar. Hacı Bektaş Ocağı'nı tanımamaları, bu yöndeki alamet-i farikalarıdır. Tahtacıların iki ocağından biri İzmir Narlıdere'deki "*Yanyatır Ocağı*", diğeri ise Aydın Reşadiye'deki "*Hacı Emirli Ocağı*"dır. Yanyatır ocağının atası, mezarı Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Durhasandede Köyü'nde bulunan Dur Hasan Dede'dir. Hacı Emirli Ocağı'nın atası, mezarı Gaziantep'in İslahiye İlçesi'ne bağlı Kabaklar Köyü'nde bulunan İbrahim Sani'dir.

Günümüzde Türkiye'nin güneydoğusundan başlayarak yoğun olarak Adana, İçel, Antalya, Isparta, Muğla, Denizli, Aydın, İzmir ve Balıkesir illerindeki ormanlık alanlarda yaşamaktadırlar. Geçmişte göçebe olarak yaşayan Tahtacıların günümüzde büyük oranda yerleşik düzene geçtikleri görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; az değinilen Tahtacıların kökeni hakkında ileri sunulan görüşleri sunmak ve Akdeniz'in dağlık ve ormanlık alanlarında izole bir hayat süren Orta Toros Tahtacılarının geçmişten günümüze kadar olan gelenek ve görenekleri hakkında bilgi vermektir.

Tahtacılar konusundaki çalışmalar daha çok dinler tarihi, halkbilimi düzeyinde ele alınmıştır. Bu bakımdan daha az değinilen kökenleri hakkında bilgi verilmesi ve saha çalışması sonucunda Orta Toros Tahtacılarının gelenek ve göreneklerinin ortaya konulması çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

Bu alışma Orta Toros'taki Tahtacı yerleşim birimlerinde gerçekleştirilmiş olan bir saha çalışmasıdır. Bu çalışmada kaynak taramasının yanı sıra, kaynak kişilerle yapılan görüşme ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Kaynak kişileri seçerken araştırma yöresinde ön plana çıkan, bölgeyi ve gelenekleri iyi bilen kişiler tercih edilmiştir. Mlakatları not alma, fotoğraf çekme ve verilen izinler nispetinde ses/görüntü kayıt cihazları kullanılarak elde edilen bilgiler bilahare nesir hale getirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Ağaçeri, Alevilik, Mersin, Musahiplik, Tahtacılar, Toroslar, Yanyatır

ORTA TOROS TAHTACILARI: TARİH, KÜLTÜR VE MEDENİYET

Ahmet KUSCI

History Department, 2018

Supervisor: Yrd. Doc. Dr. İsa KALAYCI

ABSTRACT

MID-TAURUS TAKHTADJIES: HISTORY, CULTURE AND CIVILAZATION

Takhtadjies who have been working on forestry since their ancestors time and have made it as a traditional job are an Alaouite Turkoman community. There are many opinions about who they are and where they came from. Although it has not been proven yet ,the most common belief is that Takhadajilies came to Anatolia from Central Asia and were known as Guzz in Anatolia. There is some certain information that they came to Anatolia from Middle Asia and were known as Guzz Turkman. Although there is a consensus on the idea that the Takhtadjies are Turks today, there are various opinions about which Turks branch they are coming from.

Despite being Alaoite, they don't fit it into the classical description of Alaovite. . Not recognizing the Hadji Bektaş Community is one of their distinctive features. They have 2 seedbeds. One of them is Yaninyatır community in Narlıdere, İzmir. The other one is Hadji Emirli Community in Reşadiye , Aydın. The ancestor of Yanyatır seedbed is Durhasandede whose grave is in Durhasandede village, Ceyhan Adana province. The ancestor of Hadji Emirli seedbed is İbrahim Emirli whose grave is in İslahiye ,Gaziantep province.

Today they live in forest lands of the cities such as Adana, İçel, Antalya, Isparta, Muğla, Denizli, Aydın, İzmir and Balıkesir. In the past the Takhdadjies lived as nomadic but today they are mostly settled.

The purpose of this study is to present forward views about the root of the under-mentioned Takhtadjies and to give information about the traditions and customs of the Mid-Taurus Takhtadjies who have an isolated life in the mountainous and wooded areas of the Mediterranean .

At the end of the field-work and giving information about the lesser-known origins of Takhtadijies, the presentation of the traditions and customs of the Central Taurus Takhtadijies, who were previously studied on the field of history of religions and folkloric level, constitutes the importance of this work.

This study is an area study conducted at Takhtadijies settlements in Central Taurus. In this study, interviewing and observation technique with the source persons were used in addition to source scanning. Careful attention has been paid to on choosing people who know the region and the traditions well in the research area. Interviews were recorded with methods such as taking notes, taking pictures and using audio / video recorders in proportion to the permissions given.

KEY WORDS

Agaceri, The Alaouite, Mersin, Musahiplik, Takhtadijies, Taurus, Yanyatr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
EKLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
1. Materyal ve Metot.....	1
2. Tahtacılarla İlgili Genel Bilgiler.....	4
2.1. Tahtacıların Nüfusu.....	4
2.2. Tahtacıların Yaşadıkları Yerler.....	4
2.3. Tahtacıların Geçim Kaynakları.....	6
3. Orta Toroslar Hakkında Genel Bilgiler.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

2. TAHTACILARIN KÖKENİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER.....	7
2.1. Yabancı Araştırmacıların Tahtacıların Kökeni İle İlgili Görüşleri ..	7
2.1.1. Likyalıların Devamı Olduklarına Dair Görüşler.....	7
2.1.2. Çepni Olduklarına Dair Görüşler.....	8
2.1.3. Hititli Olduklarına Dair Görüşler.....	8
2.1.4.Hristiyan Olduklarına Dair Görüşler.....	8
2.1.5.Yahudi Olduklarına Dair Görüşler.....	9
2.1.6. İranlı Göçmen Olduklarına Dair Görüşler.....	9
2.1.7.Yunan Olduklarına Dair Görüşler.....	9
2.2. Yerli Araştırmacıların Tahtacıların Kökeni İle İlgili Görüşleri.....	10
2.2.1.Aktavlı Türkmen Olduklarına Dair Görüşler.....	10
2.2.2.Tahtah Olduklarına Dair Görüşler.....	11
2.2.3. Evcı Olduklarına Dair Görüşler.....	11
2.2.4. Ağaçeri Olduklarına Dair Görüşler.....	12
2.2.5. Çepni Olduklarına Dair Görüşler.....	14

2.2.6. Babai Türkmenleri Olduklarına Dair Görüşler	14
2.2.7. İranlı Olduklarına Dair Görüşler	15
2.3.Tahtacıların Bağlı Olduğu Ocaklar ve Oymaklar.....	16
2.3.1.Yanyatır Ocağı.....	17
2.3.1.1. Çobanlı Oymağı	17
2.3.1.2. Çaylak Oymağı.....	18
2.3.1.3. Sivri Külahlı Oymağı	20
2.3.1.4. Cingöz Oymağı	20
2.3.1.5. Üsküdarlı Oymağı	20
2.3.1.6. Enseli Oymağı	20
2.3.1.7. Alaabalı Oymağı	21
2.3.1.8.Çiçili Oymağı	21
2.3.1.9.Mazıcı Oymağı	21
2.3.1.10.Kahyalı Oymağı	21
2.3.1.11.Gökçeli Oymağı	21
2.3.1.12.Nacarlı Oymağı	21
2.3.2. Hacı Emirli Ocağı.....	22
2.3.2.1. Şehepli Oymağı	22
2.3.2.2. Kabakçı Oymağı.....	22
2.3.2.3. Aydınlı Oymağı.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

3.TAHTACILARIN MESKÛN OLDUKLARI MAHALLER.....	25
3.1. Orta Toros'taki Tahtacı Yerleşim Birimleri	25
3.1.2.Adana'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri.....	25
3.1.2.1. Adana Merkezdeki Tahtacı Yerleşim Birimleri.....	25
3.1.2.1.1.Kireçocağı Mahallesi.....	25
3.1.2.1.2. Sepici Mahallesi.....	25
3.1.2.1.3.Yeşiloba Mahallesi.....	26
3.1.2.2.Adana Karaisalı'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri ..	26
3.1.2.2.1.Cingöz Mahallesi.....	26
3.1.2.2.2.Nergizlik Mahallesi.....	26
3.1.2.3.Adana Ceyhandaki Tahtacı Yerleşim Birimleri	27
3.1.2.3.1. Durhasandede Mahallesi	27
3.1.2.4.Adana İmamoğlundaki Tahtacı Yerleşim Birimleri	27

3.1.2.4.1. Uluçınar Mahallesi	27
3.1.3. Gaziantep'teki Tahtacı Yerleşim Birimleri	27
3.1.3.1. Islahiyedeki Tahtacı Yerleşim Birimleri	27
3.1.3.1.1. Kabaklar Mahallesi	27
3.1.4. Mersin'deki Tahtacı Yerleşim Birimleri	28
3.1.4.1. Mersin Merkeze Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri .	28
3.1.4.1.1. Dalakdere Mahallesi	28
3.1.4.1.2. Belenoluk Mahallesi	28
3.1.4.1.3. Kızılkaya Mahallesi	29
3.1.4.1.4. Kuzucubelen Mahallesi	29
3.1.4.1.5. Düğdüören Mahallesi	29
3.1.4.2. Mersin Bozyazı'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri	29
3.1.4.2.1. Çubukkoyağı Mahallesi	29
3.1.4.2.2. Tursun Mahallesi	30
3.1.4.3. Mersin Silifke'ye Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri	30
3.1.4.3.1. Sayağzı Mahallesi	30
3.1.4.3.2. Kırtıl Mahallesi	30
3.1.4.4. Mersin Tarsus'a Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri	31
3.1.4.4.1. 82 Evler Mahallesi	31
3.1.4.4.2. Fevzi Çakmak Mahallesi	31
3.1.4.4.3. Çamalan Mahallesi	31
3.1.4.4.4. Kaburgediği Mahallesi	31
3.1.4.5. Mersin Erdemli'deki Tahtacı Yerleşim Birimleri	32
3.1.4.5.1. Akdeniz Mahallesi	32
3.1.4.5.2. Tömük Mahallesi	32
3.1.4.6. Mersin Muttaki Tahtacı Yerleşim Birimleri	32
3.1.4.6.1. Köprübaşı Mahallesi	32
3.1.4.7. Mersin Anamurdaki Tahtacı Yerleşim Birimleri	33
3.1.4.7.1. Kaşdışlen Mahallesi	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4. KÜLTÜR VE MEDENİYET	35
4.1. Orta Toros Tahtacıların İnanç Yapısı	35
4.1.1. Şamanizm	35
4.1.2. Alevilik	36

4.1.2.1. Alevilikle İlgili Bazı Kavramlar	36
4.1.2.1.1. Allah- Muhammed -Ali Üçlemesi	37
4.1.2.1.2. Ehli Beyt	37
4.1.2.1.2.1 Tevella	37
4.1.2.1.2.2. Teberra	38
4.1.2.1.3. Oniki İmam	38
4.1.2.1.4. Mürşit- Dede- Talip	38
4.1.2.1.5. Miraç ve Kırklar Meclisi	38
4.1.2.1.6. Dört Kapı Kırk Makam	39
4.1.2.1.7. Hayırlı- Gülbank	39
4.2. Orta Toros Tahtacılarında Dini Törenler	40
4.2.1. Cem Töreni	40
4.2.2. İkrar Alma	43
4.2.3. Muharrem Orucu	44
4.2.4. Kurban	45
4.2.4.1. Pay Kurbanı	45
4.2.4.2. Birlik Kurbanı	45
4.2.4.3. Adak Kurbanı	45
4.3. Orta Toros Tahtacılarında Sosyal Kurumlar	45
4.3.1. Musahip Olma	45
4.3.2. Aşinalık	46
4.3.3. Peşinelik	46
4.3.4. Çiğildaşlık	47
4.3.5. Düşkünlük	47
4.3.6. Dedelik	48
4.3.7. Ocak Kazma	49
4.4. Orta Toros Tahtacılarında Hayatın Geçiş Dönemleri	49
4.4.1. Doğum	49
4.4.1.1. Bebeği Tuzlama	49
4.4.1.2. Çocuk Kırklama	50
4.4.1.3. Diş Hediği	50
4.4.1.4. Duşak Kesme	50
4.4.1.5. Aydaş Kaynatma	50
4.4.2. Evlilik	51
4.4.2.1. Bayrak Dikme	51

4.4.2.2. <i>Baş Bağlama</i>	52
4.4.3. Ölüm	52
4.5. Orta Toros Tahtacılarında Bayramlar	53
4.5.1. Dini Bayramlar	53
4.5.1.1. <i>Kurban Bayramı</i>	53
4.5.2. Sosyal Bayramlar	54
4.5.2.1. <i>Sultan Nevruz</i>	54
4.5.2.2. <i>Hıdırellez</i>	54
4.6. Orta Toros Tahtacılarında Giyim-Kuşam	54
4.6.1. Erkek Giyimi	54
4.6.2. Kadın Giyimi	55
4.6.2.1. <i>Üç Etek</i>	55
4.7. Orta Toros Tahtacılarında Halk İnanışları	56
4.7.1. Hayvanlarla İlgili İnanışlar	56
4.7.1.1. <i>Tavşan</i>	56
4.7.1.2. <i>Ayı</i>	56
4.7.1.3. <i>Horoz</i>	56
4.7.2. Günlük Hayatla İlgili İnanışlar	57
SONUÇ	58
BİBLİYOGRAFYA	61
DİZİN	74
EKLER	76
ÖZGEÇMİŞ	87

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Dur Hasan Dede türbesinden bir fotoğraf	76
Ek-2: İbrahim Sani Baba Türbesi	77
Ek-3: Anamur Kaşdişlen Cem Evinin Dış Görünüşü	78
Ek-4: Kabaklar Cem Evinin İnşaatı	79
Ek-5: Mut Köprübaşında Bulunan Kaz Ayağı İşareti	80
Ek-6: Silifke Kırtılda Bulunan Kaz Ayağı İşareti	81
Ek-7: Silifke Kırtılda Bulunan Müze ve Kütüphane	82
Ek-8: Çamalan Köyü Cem ve Kültür Ev	83
Ek-9: Canlı Kaynaklardan Taki Özcan'ın Fotoğrafı	84
Ek-10: İnceleme Alanının Haritası	85
Ek-11: MKÜ Sosyal Bilimler Etik Kurul Kararı	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1: Çaylak Oymağı'na Bağlı Tahtacıların Yerleşim Yerleri	15
Tablo-2: Cevdet Türkey'a Göre Tahtacı Oymaklar	20
Tablo-3: Orta Toroslardaki Tahtacı Yerleşim Birimleri	29

KISALTMALAR LİSTESİ

Çev	: Çeviren
Grş. T.	: Görüşme Tarihi
S.	: Sayı
C.	: Cilt
s.	: sayfa
ss.	: sayfalar arası
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TÜDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
[t.y]	: Tarih Yok
[y.y]	: Yayınevi yok

GİRİŞ

1. Materyal ve Metot

Bu çalışma Orta Toroslardaki Tahtacı yerleşim birimlerinde gerçekleştirilmiş olan bir saha taramasının ürünüdür. Ancak tezin dayanak noktaları olan kaynakların bununla sınırlı değildir. Saha araştırmasından önce literatür taraması yapıp konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara ulaşılmış ve değerlendirilmiştir. Bu vesileyle kaynak taramasının yanı sıra, kaynak kişilerle yapılan görüşme ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Kaynak kişileri seçerken araştırma yöresinde ön plana çıkan, bölgeyi ve gelenekleri iyi bilen kişiler tercih edilmiştir. Mülakatlar; not alma, fotoğraf çekme ve verilen izinler nispetinde ses/görüntü kayıt cihazları kullanılarak elde edilmiş ve bilgiler bilahare nesir hale getirilmiştir.

Saha araştırmalarının en önemli yöntemlerinden biri olan anket çalışmaları için Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Ancak çalışma bölgesinde yapılan ön incelemeler ve bilirkişilerden elde edilen izlenimler neticesinde deneklerin hem geleneği hem de okuma yazmayı bilen kişiler olmamasından dolayı anket uygulaması akim kalmıştır.

Görüşmelerde geleneği bilen kişilerle standartlaştırılmış açık uçlu soruları kapsayan görüşmeler yapılmıştır. Daha önceden hazırlanan sorular belli bir sıradâhilinde kaynak kişilere, karşılıklı sohbet tarzında sorular yöneltilerek veriler toplanmıştır. Bunlara ilaveten Tahtacılarla ilgili tarihte yapılan ve kaynak eser hüviyeti kazanan çalışmalara dair malumatlar aşağıda verilmiştir.

Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik konusunda araştırma yapan ilk yerli araştırmacı Baha Sait Bey'dir. Baha Sait Bey, bu araştırmalarını İttihat ve Terakki döneminde Talat Paşa'nın isteğiyle 1914-1915 yıllarında yapmıştır. Talat Paşa'nın böyle bir araştırma yapmak istemesinin iki sebebi vardır: Birincisi; yabancı araştırmacıların Alevi gruplarını -örneğin Tahtacıları- Hristiyan dönmesi olarak göstermeye çalışmalarına karşı çıkmak için, İkincisi Anadolu'yu kapalı bir kutu olarak görmesinden dolayı Anadolu'daki etnik grupları tanımak istemesidir. Baha Sait Bey, yaptığı araştırmanın raporlarını sunmuştur. Ancak bu raporun akıbetinin ne olduğu tespit edilememiştir. Baha Sait Bey, bu görüşlerini 1926-27 yıllarında Türk Yurdu Dergisi'nin 22., 23., 24., 25., 26. ve 27. sayılarında yayımlamıştır. Tahtacılarla değindiği sayı Aralık 1926 yılında yayımlanan 24. sayıdır. Nejat Birdoğan, Baha Sait Bey'in Türk Yurdu'nda yayımlanan yazılarını, ayrıca Hamit Sadi Bey'in yine Türk

Yurdu'nda yayımlanan yazısını ve kendi notlarını “*İttihat ve Terakki'nin Alevilik Bektaşılık Araştırması Baha Sait Bey*” adlı bir kitap olarak yayımlamıştır. Ayrıca Baha Sait Bey'in Türk Yurdu'nda yayımladığı yazıları İsmail Görkem tarafından “*Türkiye'de Alevi-Bektaşî-Ahi ve Nusayri Zümreleri*” kitabında da yayımlanmıştır.

Tahtacılarla ilgili ikinci çalışma, İttihat ve Terakki döneminde (1908-1918) Talat Paşa'nın isteği ile Niyazi Bey tarafından yapılmıştır. Niyazi Bey'in bu çalışması Serdar Sarısır tarafından “*Niyazi Bey ve Adana Bölgesi Tahtacıları*” adıyla yayımlanmıştır.

Yusuf Ziya Yörükan'ın Tahtacılarla ilgili yaptığı çalışmaları 1927-1928 yılları arasında Hayat Mecmuası'nda ve 1928-1932 yılları arasında Darü'l Fünun İlahiyat Fakültesi mecmuasında yayımlanmıştır. Yörükan'ın bu yazıları, oğlu Turhan Yörükan tarafından “*Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar*” adıyla kitap haline getirilmiştir. Yörükan'ın bu çalışmaları daha sonra Mustafa Destereci tarafından “*Yusuf Ziya Yörükan ve Tahtacılar*” adıyla yayımlanmıştır.

Tahtacılar ile ilgili yapılan diğer bir çalışma 1938 yılında Taha Toros tarafından yayımlanan “*Toroslarda Tahtacı Oymaklar*” kitabıdır. Taha Toros bu kitabında Tahtacıların yaşadıkları yerler, nüfusları, kökenleri, fizyonomisi, inanışları, kültür ve medeniyetleri hakkında bilgi vermiştir. Tahtacılar ile ilgili yapılan diğer bir çalışma, kendisi öğretmen olan Abdurrahman Yılmaz tarafından yapılmıştır. Abdurrahman Yılmaz'ın kitabı “*Tahtacılarda Gelenekler*” adıyla 1948 yılında yayımlanmıştır. Yılmaz, bu kitabında Tahtacıların kökeni, kültür ve medeniyetleri hakkında bilgi vermiştir.

Tahtacılarla ilgili diğer bir çalışma da kendisi de bir Tahtacı olan Veli Asan tarafından yapılmıştır. Veli Asan 1954 yılında Türk Yurdu Dergisi'nde “*İsparta Tahtacılarına Dair Notlar*” makalesinde Türkiye'deki Çaylak Oymağı'na bağlı kişilerin yaşadıkları yerleşim birimlerinin isimlerini vermiştir. Veli Asan'ın ayrıca Tahtacılar a ait nefes ve deyişlerin yer aldığı “*Tahtacı Türkmen Ozanları*” ve Tahtacı gelenek ve göreneklere hakkında bilgi verdiği “*Tahtacı Türkmen Alevileri*” çalışmaları bulunmaktadır.

M. Şakir Ülkütaşır Türk Kültürü Dergisi'nin 1968'deki sayısının “*Tahtacılar*” makalesinde; Tahtacıların coğrafi dağılışı, etnik menşeleri ve sosyal hayatları hakkında bilgiler vermiştir.

Tahtacılarla ilgili diğerk bir çalışma Rıza Yetişen tarafından Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde “*Naldöken Tahtacılarında Çocuk Kırklama*”, “*Naldöken Tahtacılarında Nişan*”, “*Naldöken Tahtacılarında Sağlık İşleri*”, “*Naldöken Tahtacılarında Ölü*m” adıyla folklorik düzeyde bir dizi makale yayınlanmıştır. Yetişen'in diğerk bir çalışması da Tahtacı gelenek ve göreneklerini anlattığı “*Tahtacı Aşiretleri*” adlı kitabıdır.

Tahtacılarla ilgili diğerk önemli bir çalışma da 1993 yılında Antalya'da gerçekteşmiş olan “*I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu*” dur. Yerli ve yabancı birçok araştırmacının katıldığı sempozyumda Tahtacıların kökeni, inanç yapıları, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi verilmiştir. Toplam 13 araştırmacının tebliğ sunduğu bu eserdeki konular ve yazarların listesi şöyledir: Anke Otter Beaujean, *Tahtacıların Kutsal Kitabı Buyruk Hakkında Birkaç Not*; Nejat Birdoğan, *Tahtacıların Dünyü*; Mehmet Fuat Bozkurt, *Tahtacı Gelenekleri ve Buyruk Arasındaki Koşutluklar*, İsmail Engin, *Akçaeniş Tahtacılarında Ölü Gömme Geleneği*, Giray Ercenk, *Kumluca Tahtacılarında Yağmur Duası*, Attila Erden, *Tahtacıların Günümüz Kültürel Yapılarından İzlenimler*, Frederich De Jong, *Bulgaristan'daki Alevi Grupları ve Anadolu Tahtacıları*, Yaşar Kaya Kalafat, *Halk İnançlarımızda Hususiyle Tahtacılarda Ayna*, Kırstina Kehl, *Tahtacı Geleneklerinde İslam Dışı Öğeler*, Fahrettin Kırzioğlu, *Türkistan ve Anadolu'da Teke Türkmenleri*, Neriman Görgünay Kırzioğlu, *Edremit Doyran Köyü Tahtacı Türkmenlerinde Geleneksel Evlenme Adetleri*, Ahmet Yaşar Ocak, *Türkiye'de Aleviliğin Sosyo-Kültürel Problemleri Üzerine Bir Yaklaşım Denemesi ve Bazı Düşünceler*, Musa Seyirci, *Antalya Güzeloba Mahallesindeki Bir Türkmen Mezarlığı*.

Tahtacılarla ilgili yapılan diğerk bir çalışma da Murat Küçük'ün “*Cemaat-i Tahtacıyan*” isimli çalışmasıdır. Küçük bu çalışmasında Tahtacıların kökeni, göç yolları, inanç yapıları, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi vermiştir. Yazarın diğerk bir çalışması da Yanyatır Ocağı'nın merkezi olarak kabul edilen ve Narlıdere hakkında bilgi verdiği “*Allı Turna, İnsan, Mekân ve Anılar*”dır.

İsmail Engin'in “*Tahtacılar, Tahtacı Kimliğine ve Demografisine Giriş*” isimli eseri Tahtacıların kökeni ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmadır. İsmail Engin bu eserinde Tahtacıların kökeninin yanı sıra nüfusları ve yerleşim yerleri hakkında da bilgi vermiştir.

Öznur Tanal'ın, “*Gelenekleri ve Günlük Yaşamlarıyla Antalya Tahtacıları*” isimli eseri, Tahtacılarla ilgili yapılan diğer bir çalışmadır. Tanal, bu eserinde Tahtacıların kökeni ve günlük yaşamlarıyla ilgili kısa bilgiler vermiştir.

Ali Aksüt'ün “*Önce Türkmen Sonra Tahtacı*” isimli eseri Tahtacılarla ilgili yapılan bir diğer çalışmadır. Hüseyin Yüksel Biçen “*İnanışları ve Gelenekleriyle Tahtacılar*” isimli çalışmasında Tahtacılar'ın günlük yaşamları hakkında bilgi vermiştir.

Tahtacılarla ilgili yapılan bir diğer çalışma, bir alan araştırması olan Nilgün Çıblak'ın “*Mersin Tahtacıları*” isimli eseridir. Mersin'de yaşayan Tahtacılarla ilgili bir diğer alan araştırması Ali Selçuk'un “*Ağaçeri Türkmenleri Tahtacılar*” isimli çalışmasıdır.

Musa Seyirci “*Batı Akdeniz Bölgesi Tahtacıları*” isimli eserinde Tahtacılar hakkında bilgi verdikten sonra Süleyman Fikri'nin Türk Yurdu'nda yayınlanan “*Teke Vilayetinde Tahtacılar*” isimli makalesine yer vermiştir.

2. Tahtacılarla İlgili Genel Bilgiler

2.1. Tahtacıların Nüfusu

Tahtacıların Türkiye'deki nüfusu ile ilgili herhangi bir istatistiksel çalışma yapılmamıştır. Bu yüzden Türkiye'deki Tahtacıların nüfusu ile ilgili elimizde somut bir veri bulunmamaktadır. Tahtacıların nüfusu ile ilgili elimizdeki bilgiler yerli ve yabancı araştırmacıların tahminlerinden ibarettir.¹ Ayrıca Türkiye 'de ırka dayalı bir nüfus sayımı yapılmadığından Tahtacı nüfusu ile ilgili sağlam veriler elde etmenin zorluğu ortadır.² Buna karşın, Tahtacı nüfusu ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacıların verdiği bilgiler şunlardır:

Felix Von Luschan, 1922'deki çalışmasında Tahtacıların Likya'daki nüfusunun 1.000 aile veya 5.000 kişiden oluştuğunu belirtmektedir.³ Besim Atalay 1924 yılındaki çalışmasında Tahtacıların nüfusunun 100.000 civarında olduğunu belirtmektedir.⁴ Yusuf Ziya Yörükkan 1929 yılındaki makalesinde Tahtacıların

¹ Nilgün Çıblak, *Mersin Tahtacıları*, Ürün Yayınları, Ankara 2005, s. 30.

² Suat Kolukırık, “Mekân, Kültür ve Kimlik: Isparta Tahtacılarında Mekânın Sosyal Anlamı”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, C. 2, S.2, 2010, s. 89.

³ Felix Von Luschan, *The Early Inhabitants of Western Asia*, London 1911, s. 230.

⁴ Besim Atalay, *Bektaşılık ve Edebiyatı*, 2. Baskı, Ant Yayınları, İstanbul 1991, s. 33.

nüfusunun 20.000 hanede 100.000 kişiden ibaret olduğunu belirtmiştir⁵ Taha Toros, 1938 yılındaki çalışmasında Tahtacıların nüfusunun 100.000 olduğunu belirtmiştir.⁶ Enver Behnan Şapolyo, 1964'te yayımlanan kitabında Tahtacıların 20.000 hanede 100.000 kişi olduğunu belirtmiştir.⁷ Mehmet Şakir Ülkütaşır ise 1968 yılındaki makalesinde, Tahtacıların 20.000 hanede 100.000 nüfusa sahip olduklarını belirtmiştir.⁸ Ethem Ruhi Fıglalı ise Tahtacılar nüfusunun 20.000-30.000 hanede 100.000-150.000 civarında olduğunu söylemiştir.⁹ Zeki Teoman'ın Türk Dünyası Tarih Dergisi'ndeki Tahtacılar makalesinde Türkiye'deki Alevilerin sayısının 16 milyona yakın olduğunu, bu sayının 500.000 kadarının Tahtacı olduğunu belirtmiştir.¹⁰ Neşet Çağatay, Tahtacıların 40.000-50.000 hanede 300.000-400.000 nüfusa sahip olduklarını belirtmiştir.¹¹

1920'lerden itibaren yerli ve yabancı araştırmacıların Tahtacı nüfusu ile ilgili verdikleri bilgiler istatistiki veriler olmayıp sadece tahminlerden ibarettir. Saha çalışmalarıyla elde edilen bilgilere dayanılarak Tahtacıların bugünkü nüfuslarının kesin olarak tespiti mümkün değildir. Çünkü birçok Tahtacı köyden kente göç etmiş durumdadır ve dernek, kurum veya kuruluşlarla da organik bağları kalmamıştır. Bununla birlikte, köylerdeki hane sayısından, genel nüfus sayımlarından ve özel günlerdeki katılımlardan yola çıkarak Türkiye'deki Tahtacıların sayısının 300.000'in üzerinde olduğu söylenebilir. Orta Toroslardaki Tahtacıların sayısı ise yaklaşık 10.000 kişidir. Hemen belirtmek gerekir ki; bu sayılar Tahtacı örf-adetlerini yaşayan ve yaşatan etkin kişileri ifade etmektedir.

2.2. Tahtacıların Yaşadıkları Yerler

Tahtacılar, ormancılık işlerinden dolayı genelde Akdeniz ve Batı Anadolu'nun dağlık ve ormanlık alanlarında yaşamışlardır. Tahtacılar konargöçer bir

⁵ Yusuf Ziya Yörükan, *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar*, 4. Baskı, Ötüken Yayınları, İstanbul 2001, s. 204-205.

⁶ Taha Toros, *Toroslarda Tahtacı Oymakları*, Mersin Halkevi Basımevi, Mersin 1938, s. 6.

⁷ Enver Behnan Şapolyo, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1964, s. 325.

⁸ M. Şakir Ülkütaşır, "Tahtacılar", *Türk Kültürü*, S. 71, Ankara 1968, s. 840.

⁹ Ethem Ruhi Fıglalı, "Tahtacılar", *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 30, Ankara 1981, s. 352.

¹⁰ Zeki, Teoman, "Tahtacılar", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, TÜDAV Yayınları, S. 6, İstanbul 1987, s. 53.

¹¹ Neşet, Çağatay, "Tahtacılar", *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 11, İstanbul 1993, s. 671.

yaşam tarzından cumhuriyetin ilanından sonra yerleşik bir yaşam tarzına geçmişlerdir.¹²

Günümüzde Tahtacılar, tamamen yerleşik hayata geçmişlerdir. Türkiye’de yoğun olarak; Adana, Mersin, Antalya, Aydın, Balıkesir, Isparta, Muğla, Denizli, İzmir ve Gaziantep şehirlerinde yaşamaktadır.¹³

2.3. Tahtacıların Geçim Kaynakları

Tahtacılar, genelde Akdeniz ve Batı Anadolu’nun ormanlık alanlarında yaşamaktadır. Tahtacılar’ın buralarda yaşamlarının temel sebeplerinden biri bölge ormanlarından faydalanmaktır. Sahile yakın yerlerde genellikle sanayi tipi odun kesimi yapmışlardır. İç bölgelerde ise yakıt olarak kullanılacak türden odun kesmişlerdir.¹⁴

3. Orta Toroslar Hakkında Genel Bilgiler

Toros Dağları, Batı, Orta ve Güneydoğu Toros Dağları olmak üzere Anadolu’nun güneyinde uzanan dağlardır. Orta Toroslar, Toros Dağlarının Antalya Körfezi’nin doğusu ile Mersin Körfezi’nin kuzeyi arasında bulunan bölümdür.¹⁵

¹² N. Çıblak, *Mersin...*, s. 30.

¹³ Öznur Tanal, *Gelenekleri ve Günlük Yaşamlarıyla Antalya Tahtacıları*, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları, Antalya 2008. s. 9.

¹⁴ Mustafa Destereci, *Yusuf Ziya Yörükân ve Tahtacılar*, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, s. 4.

¹⁵ Taylan Yel, *Temettuat Defterlerine Göre Orta ve Batı Toroslar Kırsal Hayatına Dair Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Sivas 2011, s. 12.

BİRİNCİ BÖLÜM

2. TAHTACILARIN KÖKENİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

2.1. Yabancı Araştırmacıların Tahtacıların Kökeni İle İlgili Görüşleri

1880 yılından itibaren yabancı araştırmacı ve gezginler tarafından Tahtacılar ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda yabancı gezgin ve araştırmacılar tarafından Tahtacıların kökeni, nereden geldikleri hakkında birtakım görüşler ileri sürülmüştür.¹⁶ Bu görüşlere bakıldığında;

2.1.1. Likyalıların Devamı Olduklarına Dair Görüşler

John Felix Luschan'a göre, Tahtacılar Likya'da yaşayan, tahtacılık mesleği ile uğraşan ve çevreleri tarafından Alevi diye adlandırılan bir topluluktur.¹⁷ Likya 'da yaşayan insanların büyük çoğunluğu Türk'tür. Likya'da yaşayan Türkler, daha önce Anadolu'da yaşamış halkların devamıdır.¹⁸ Tahtacılar, dağların yüksek tepelerinde, keçeyle kaplanmış çadırlarda Likya'nın diğer sakinlerinden izole bir şekilde yaşamaktadır.¹⁹

John Felix Luschan, Tahtacıların Likyalıların devamı olabileceği tezini antropometrik ölçülere dayandırmıştır. Tahtacıların tiplerinin çok koyu, gözlerinin kahverengi, saçlarının siyah olduğunu belirtmiştir. On üç Tahtacı erkek kafatası üzerinde antropometrik ölçümler yapmıştır. Luschan'ın Tahtacıların Likyalıların devamı olabileceği görüşünü antropometrik ölçülere dayandırması bu görüşün doğruluğunu zayıflatmıştır.²⁰

F. W. Hasluck, Luschan'ın Tahtacıların Likyalıların devamı olabileceği görüşüne katılmıştır. Hasluck'a göre, Tahtacılar XIV. yüzyılda Şii misyonerler aracılığıyla dinlerini değiştirip Alevi olmuşlardır.²¹

¹⁶ N. Çıblak, *Mersin...* , s. 31.

¹⁷ F. V. Luschan, *The Early...* , s. 230.

¹⁸ Georg Jakob, Felix Von Luschan ve Edmund Naumann, 19. *Yüzyılda Alman Şarkiyatçıların Bektaşilik Serüveni Bektaşiler, Tahtacılar, Kızılbaşlar*, (Çev.: İlhami Yazgan), 2.Baskı, La Kitap Yayınları, Ankara 2017, s. 103.

¹⁹ F. V. Luschan, *The Early...* , s. 230.

²⁰ İsmail Engin, *Tahtacılar Tahtacı Kimliğine ve Demografisine Giriş*, Anadolu Matbaası, İstanbul 1998, s. 15.

²¹ N. Çıblak, *Mersin...* , s. 31.

2.1.2. Çepni Olduklarına Dair Görüşler

Tahtacıların Çepni olduğunu belirten Carl Humann, onların küçük Asya'nın kadim halklarından biri olabileceğini ileri sürmüştür. Humann'a göre önceden Hristiyan olan Tahtacılar, korkularından dolayı Müslüman olmuşlardır.²² Alman yazarlardan Mortdman'a göre Tahtacılar Çepnilerle aynı soydandır.²³ Franz Babinger'e göre Tahtacılar, Çepni veya Çetni, Zeybekler gibi Kızılbaşların oluşturduğu, Anadolu'nun Şii mezhebine mensup gruplarından birisidir.²⁴

2.1.3. Hititli Olduklarına Dair Görüşler

Tahtacıları Hititli olarak kabul eden Ewald Banse, Müslümanlığı kabul eden Tahtacıların inanisında, eski kültür kalıntılarının bulunduğunu belirtmiştir.²⁵ Ancak bu görüş daha sonraki çalışmalarla desteklenmediği için fazla itibar görmemiştir.

2.1.4. Hristiyan Olduklarına Dair Görüşler

Humann'a göre Tahtacılardaki ölü gömme adetleri Hristiyanlık geleneğinden alınmıştır. Humann, Tahtacıların baskılar nedeniyle Müslüman olduklarını ve önceki Hristiyan geleneklerini devam ettirdiklerini belirtmiştir.²⁶

İngiliz araştırmacı Reische Bent, Tahtacılar da Kutsal ruh üçlemesinin bulunduğunu, ayrıca dini törenlerde şarap içmelerinden dolayı Tahtacıların Hristiyan kökenli olabileceklerini ileri sürmüştür.²⁷

Bu iddiaların dışında, Mütareke yıllarında Protestan misyoner istatistikçiler, Anadolu'daki Hristiyan azınlıkların sayısını arttırmak için Tahtacı, Avşar, Çepni, Kargın zümrelerini Ortodoks Ruamların Türkleştirilmiş zümreleri diye iddia

²² İ. Engin, *Tahtacılar...*, s. 17.

²³ T. Toros, *Toroslarda...*, s. 9.

²⁴ Franz Babinger, "Takhtadji", *Enzyklopaedie des Islam*, V. 4, 1934, p. 679.

²⁵ İ. Engin, *Tahtacılar...*, s. 19.

²⁶ Murat Küçük, *Horasan'dan İzmir Kıyılarına Cemaat-ı Tahtacıyan*, Nefes Yayınları, İstanbul 1995, s. 23.

²⁷ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 31.

etmişlerdir. Bu iddia Merzifon Kolejinde ele geçirilen gizli Pontus belgelerinde görülmüştür.²⁸

Alman Etnolog ve Din Tarihçisi Kristina Kehl Bodrogi, söz konusu araştırmacıların, Tahtacıların hayatını tam olarak gözlemediklerini, onlara ait bilgileri daha çok çevrelerindeki Sünnilerden edindiklerini vurgulamaktadır.²⁹

2.1.5. Yahudi Olduklarına Dair Görüşler

Henry Raubinson'a göre Tahtacılar eski Yahudi kalıntısı bir topluluktur ve Musul şehrinde yaşamaktadırlar. Raubinson'un bu düşüncesine karşı çıkan Taha Toros'a göre Tahtacılar ve Yahudiler hem fiziksel hem de ruhsal olarak birbirine benzemezler. Yahudilerin çoğu yeşil ve mavi gözlüdür ve saçları sarıdır. Tahtacılar ise yeşil ve mavi gözlü insanları sevmezler. Tahtacılarla Yahudiler arasında hem fizyonomi hem de etnografya açısından bir benzerlik yoktur.³⁰

2.1.6. İranlı Göçmen Olduklarına Dair Görüşler

Franz Babinger'e göre Tahtacılar, XVI. yüzyılın sonlarında İran'dan Batı Anadolu'ya göç eden Safevi tarikatına mensup İranlı göçmenlerdir. Babinger'e göre; Tahtacı gelenek ve göreneklerinin Şah İsmail zamanındaki Safevilerin yaşam biçimlerine benzemesi, Tahtacılar arasında Ali ve İsmail gibi Şii isimlerin özellikle tercih edilmesi, Osmanlı hakimiyeti dışındaki Tahtacıların, İran uyruklu kabul edilmesi Tahtacıların Safevi Devletiyle sıkı bir bağlantısı olduğunu göstermektedir.³¹

2.1.7. Yunan Olduklarına Dair Görüşler

Georgios Kleantus Skalieri, Tahtacıların Hristiyan halkların bir kalıntısı olabileceği görüşünü ilmi olarak ispatlanmış gerçekler olarak sunmuştur. Tahtacıların gizli Hristiyan olduklarını ve Yunan olabileceklerini ileri sürmüştür. Skalieri'ye göre, yöredeki Rumlarla yakın ilişki içinde olan Tahtacılar da bariz bir Yunan tipi vardır.³²

²⁸ T. Toros, *Toroslarda...*, s. 11-12.

²⁹ Kristina Kehl Bodrogi, *Kızılbaşlar/Aleviler*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012, s. 75.

³⁰ T. Toros, *Toroslarda...*, s. 9.

³¹ F. Babinger, "Takhtadji", s. 679.

³² M. Küçük, *Horasan'dan...*, s. 24-25.

2.2. Yerli Araştırmacıların Tahtacıların Kökeni İle İlgili Görüşleri

Yerli araştırmacılar, Tahtacıların Türk olduğu konusunda ortak bir görüşe varmalarına rağmen onların hangi Türk boyundan olduklarına dair net bilgiler ortaya koyamamışlardır. Yerli araştırmacılar, Tahtacıların kökeni konusunda muhtelif görüşler ileri sürmüşlerdir.³³ Bu görüşler şunlardır:

2.2.1. Aktavlı Türkmen Olduklarına Dair Görüşler

İttihat ve Terakki Partisi'nin isteği üzerine 1914-1915 yılları arasında Alevilik konusunda bir saha çalışması yapan ve bu çalışmalarını Türk Yurdu dergisinde yayımlayan Baha Sait Bey'e göre Tahtacılar, Aktavlı Türkopollların (Hristiyan Türkler) devamıdır. Baha Sait Bey, bu görüşünü iki temele dayandırır:

Birincisi, Tahtacıların ağız özelliklerinin Oğuz lehçesine değil Divân-u Lügati't Türk'ün Hakaniye lehçesine benzemesidir. İkincisi ise Bizans, Osman Gazi'ye karşı savaşmak için Tuna boylarında yaşayan Aktav Türkmenlerinden bir ordu kurar. Fakat Aktavlı Türkmenler, savaş sırasında Osman Gazi'ye karşı savaşmaz. Bu nedenle Bizans, onların Tuna'ya geri dönmesine engel olmak için Çanakkale Boğazı'nı kapatır. Böylece Aktavlı Türkmenler, Boğaz'ı geçemedikleri için Kaz Dağı civarında kalırlar. Bu Kaz Dağı'nda kalan Aktavlı Türkmenler Tahtacıları oluşturur.³⁴

Özkul Çobanoğlu'na göre Tahtacılarla bağlı Şehepli oymağı, Rumeli'den gelen Aktav Türkmenlerinin veya Sarı Saltuk Türkmenlerinin torunlarıdır.³⁵ Abdurrahman Yılmaz'a göre Bulgaristan'da türbesi bulunan Sarı Saltık, Aktav Türkmenlerindedir. Şaman mezhebinden olan Aktavlı Türkmenler, Müslüman olduktan sonra Kaz Dağı, bütün Alevi Türkmenlerinin mabedi olmuştur.³⁶

³³ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 33.

³⁴ Nejat Birdoğan, , *İttihat ve Terakki'nin Alevilik Bektaşilik Araştırması(Baha Sait Bey)*, Berfin Yayınları, İstanbul 1994, s. 80.

³⁵ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 34.

³⁶ Abdurrahman Yılmaz, *Tahtacılarda Gelenekler*, Ulus Basımevi, Ankara 1948, s. 15.

2.2.2. Tahtah Olduklarına Dair Görüşler

Yusuf Ziya Yörükan, Tahtacıları, Ebu Dülef'in Seyahatname'sinde geçen Tahtah oymağına dayandırır ve onları Orta Asya Türk boyu olan Tahtahların devamı olarak nitelendirir. Yörükan bu görüşünü iki temele dayandırır:

Birincisi, Orta Asya'dan gelen Türk boyları, isimlerini Bayat, Çepni, Bayındır, Afşar gibi muhafaza ettikleri için Tahtacılar da Tahtahlar ismini muhafaza etmişlerdir. İkincisi ise Tahtacılar, çeşitli oymaklara ayrılmıştır. Adana ve Çanakkale civarında yaşayan Tahtacılar, tahtacılık yapmadığı halde Tahtacı olarak anılırlar. Bu durum, Tahtacı isminin meslekten ziyade Tahtacıların çok eski devirlere ait bir kökeninin olduğunu göstermektedir. Yörükan'a göre Tahtacılar, Bayatlarla birlikte Anadolu'ya gelmiştir. Tahtacıların merkezi olarak kabul edilen Narlıdere'nin aşağı mahallesinde Bayatlıların, yukarı mahallesinde ise Tahtacıların yaşaması bunu kanıtlamaktadır.³⁷

2.2.3. Evcî Olduklarına Dair Görüşler

Ali Rıza Yalman, "Cenup'ta Yaşayan Türkmen Oymakları" Çalışmasında, Çukurova'da yaşayan Türkmen oymakları arasında Tahtacılardan da bahsetmiştir. Yalman, Evcî Aşireti'nin Alevî ve Sünnî olarak ikiye ayrıldığını Sünnî olanların Evcî olduğunu Alevî olanların da Tahtacı olduğunu dile getirmiş bu nedenle Tahtacıların asıl adının Evcî olduğunu belirtmiştir.

Ali Rıza Yalman'ın Gavurdağı'nın Çamçatağı köyünde görüştüğü 110 yaşındaki Hasköse oğlu Ali Ağa'nın söylediklerine göre Tahtacıların isimleri eskiden Tatevci'dir.³⁸ Yanyatır ocağına bağlı Göğçeli oymağına Evcî de denilmektedir. Topak ev denilen evler yaptıkları için bu ismi almışlardır.³⁹ Yalman, bütün aşiret çadırlarının Evciler tarafından yapıldığını ve Tahtacıların eski oymak adlarının Evciler olduğunu belirtmiştir.⁴⁰

³⁷ Y. Z. Yörükan, *Anadolu'da...*, s. 361-366.

³⁸ Ali Rıza Yalman, *Cenupta Türkmen Oymakları II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Haz: Sabahat Emir, İstanbul 1993, s. 529.

³⁹ Y. Z. Yörükan, *Anadolu'da...*, s. 158-159.

⁴⁰ Ali Rıza Yalman, *Cenupta Türkmen Oymakları*, Türk Sözü Basımevi, C. 5, Adana 1937, s. 64.

Yusuf Ziya Yörükan'ın Hasan Mümtaz Bey'den aktardığı bilgiye göre Evciler iki çeşittir: Bir tarafta Denizli ve Alaşehir'deki Alevi olup Tahtacı olmayanlar, diğer tarafta ise Adana ve Kayseri'deki Tahtacı olan Evcilerdir.⁴¹

2.2.4. Ağaçeri Olduklarına Dair Görüşler

Ziya Gökalp, ilk kez 1923 yılında yayınlanan Türk Töresi adlı kitabında Ağacın Türklerce kutsal kabul edildiğini gösteren bazı isim ve lakapların olduğunu belirtmiş örnek olarak da Ağaçerilerin Oğuzlarla birlikte Anadolu'ya gelen bir Türk boyu olduğunu ve soru işareti koyarak Tahtacıların bu Ağaçerilerin devamı olabileceğini ima etmiştir.⁴² Ziya Gökalp'in soru işareti koyarak bildirdiği bu düşüncesine Besim Atalay, ilk kez 1924 yılında yayımlanan Bektaşilik ve Edebiyatı kitabında, Tahtacıların, Ağaçerilerin devamı olduğuna şüphe yoktur, diyerek kesin bir dille katılmıştır.⁴³

Zeki Velidi Togan'a göre Ağaçeriler, 465 yılında Kafkasya'nın kuzeyinden Azerbaycan'a gelen ve Paikuli mahallinde bulunan bir Sasani kitabesinde adı geçen bir Türk boyudur. Zeki Velidi Togan, Ağaçerilerin bu tarihten sonra uzun zaman kaynaklarda adının geçmediğini, Selçuklular zamanında Elbistan taraflarındaki ormanlık alanlarda yaşadıklarını belirtmiş ama Ağaçerilerle Tahtacılar arasında bir bağlantı kurmamıştır.⁴⁴

Abdurrahman Yılmaz'a göre Ağaçeriler; Oğuz, Kıpçak ve Uygur Türklerinin boylarından oluşmuş topluluğa verilen genel bir addır. Bu topluluk, ormanlarda yaşadığından bu adı almıştır. Türkistan, Azerbaycan ve Anadolu'da bu topluluğun kalıntıları vardır. Anadolu'da Maraş, İçel, Cebelibereket, Antalya, Torosların ormanlık alanlarında ve Ege Bölgesi'nde Çanakkale'ye kadar olan yerlerde yaşayan Tahtacılar, Ağaçerilerin devamıdır. Ağaçerilerin önemli bir kısmı Halhal ve Firuzabad civarlarında yaşamaktadır. Daha sonra bunlardan bir kısmı Halep ve Şam civarlarına giderek Ağaçeri, Açeri, Türkmen Açeri, Acırlı gibi adlar almışlardır.⁴⁵

⁴¹ Y. Z. Yörükan, *Anadolu'da...*, s. 158-159.

⁴² Ziya Gökalp, *Türk Töresi*, Devlet Kitapları Yayınları, Ankara 1976, s. 40.

⁴³ Besim Atalay, *Bektaşilik ve Edebiyatı*, 2. Baskı, Ant Yayınları, İstanbul 1991, s. 30.

⁴⁴ A. Zeki Velidi, Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Yayınları, 3. Baskı, C. 1, İstanbul 1981, s. 170-171.

⁴⁵ A. Yılmaz, *Tahtacılar...*, s. 12-15.

Fuat Köprülü, Ağaçerilerin Oğuzlarla birlikte Anadolu'ya geldiğini belirtmiş ancak Tahtacılar ile bağlantısı olup olmadığından bahsetmemiştir.⁴⁶

Faruk Sümer'e göre Ağaçeriler, Türkiye'deki en eski göçebe topluluklardan biridir. Ağaçerilerle çağdaş olan İbn Şaddad, Malatyalı Abul Farac, Raşid Al Din, Aziz B. Ardaşiri Astar Abadi, Ayni ve Makrizi gibi yazarlar, Ağaçerilerin Türkmen olduğunu söylemektedir.⁴⁷ Ağaçeriler, Moğol istilasından sonra Anadolu'ya gelip, Maraş bölgesindeki ormanlık ve dağlık yerlerde yaşamışlardır. Tahtacılar, Ağaçeri denilen bu grubun torunlarıdır.⁴⁸ Tahtacılar, ağaç kesip tahta işi ile uğraştıklarından Osmanlı Devleti'nde bu adla anılmıştır. Ayrıca birtakım hizmetler karşılığı vergiden muaf tutulan bazı yörük topluluklarının ve resmi belgelerde Ellici, Yayı ve Buğurcu gibi ekonomik işlerle uğraşan toplulukların aynı adlarla anıldığını görmekteyiz.⁴⁹

İbni Bibi, Maraş'ın düz ve ormanlık alanlarında yaşayan Ağaçerilerin yol kestiklerinden, kervan soyduklarından ve insan öldürdüklerinden bahsetmektedir.⁵⁰

Faruk Sümer, Maraş ve Elbistan bölgesindeki Ağaçerilerin bir kolunun Karakoyunlular tarafından İran'a göç ettirildiğini ve bu kolun günümüze kadar hala orada yaşadığını belirtmiştir.⁵¹

Karakoyunlu Devleti'ndeki Ağaçeri beylerinin Ali, Hasan, Hüseyin gibi isimler taşımaları⁵² Tahtacıların ortaya çıkışından sonra Ağaçeri adına rastlanılmaması Tahtacıların, Ağaçerilerin devamı olduğunu savunan araştırmacıların dayanağıdır.⁵³

Tahtacıların Ağaçerilerden geldiği fikrine bazı araştırmacılar karşı çıkmıştır. Bu araştırmacılardan biri de M.Şakir Ülkütaşır'dır. Çünkü ona göre Tahtacı adı etnik nedenlerle verilen bir ad değil ormanlarda kereste işleri ile uğraştıkları için onlara

⁴⁶ Fuad Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 41.

⁴⁷ Faruk Sümer, "Ağaç-Eriler", *Belleten Dergisi*, C. 26, S. 103, Ankara 1962, s. 521-528.

⁴⁸ Faruk Sümer, *Oğuzlar(Türkmenler) Tarihleri- Boy Teşkilatı- Destanları*, 5. Baskı, TÜDAV, İstanbul 1999, s. 178.

⁴⁹ Faruk Sümer, "Tahtacılar", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, C. 39, İstanbul 2010, s. 437.

⁵⁰ İbn Bibi, *El Evamirü'lAla'iyefi'l-Umuri'l-Ala'iyeye (Selçukname)*, Çev: Mürsel Öztürk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 143-144,

⁵¹ Faruk Sümer, *Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 5.

⁵² F. Sümer, "Ağaç-Eriler", s. 528.

⁵³ Neşet Çağatay, "Tahtacılar", *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 11, İstanbul 1993, s. 669.

verilen bir addır. Tahtacıları, Ağaçerilerin devamı gibi göstermek hızlı verilmiş bir karar mahiyetindedir.⁵⁴

Kristina Kehl'e göre ise Tahtacıların, Ağaçerilerin devamı olduğu düşüncesi her ne kadar çekici olsa da elimizde yeterli belge olmadığı için sadece bir varsayım olarak kabul edilebilir.⁵⁵

Claude Cahen, Ağaçeri'nin "ağaç adamı" anlamına geldiğini bu kelimenin "Oğuz Boyu" anlamına gelmediğini ve Ağaçerilerin Türklerden oluştuğunun kanıtlanmadığını söylemektedir. Ağaçerilerin, Moğol istilasından önce Antakya ve Halep'in kuzeyinde görülen Suriyeli Türkmenler olduğunu belirtmiştir.⁵⁶

2.2.5. Çepni Olduklarına Dair Görüşler

Zeki Teoman, Tahtacıların diğer bir adının Ağaçeri olduğunu ve Oğuzların Üçok kolunun Günhan Boyundan gelen Çepni Türkmenleri olduğunu belirtmiştir.⁵⁷

Sıtkı Soylu, Tahtacıların 24 Oğuz boyundan biri olan Çepnilerin bir bölümü olarak tasniflendiğini söylemektedir.⁵⁸ Attila Erden'e göre ise Balıkesir'de yaşayan Çetmiler Tahtacılarla özdeş bir kültürel yapıya sahiptir.⁵⁹

2.2.6. Babai Türkmenleri Olduklarına Dair Görüşler

M. Şakir Ülkütaşır'a göre Tahtacılar, etnik karakterlerini en iyi şekilde kullanan Oğuz Türkmenlerinden biridir ve halk arasında Tahtacı Yörükleri diye adlandırılır. Ülkütaşır'a göre Tahtacılar, Babai Türkmenlerinin torunlarıdır.⁶⁰ Fuat Köprülü de Tahtacıların, Babai Türkmenlerinin torunları olduğunu belirtmiştir.⁶¹

⁵⁴ M. Ş. Ülkütaşır, "Tahtacılar", s. 840.

⁵⁵ Kristina Kehl, "Tahtacı Geleneklerinde İslam Dışı Ögeler", *I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1995, s. 107.

⁵⁶ Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, Çev.: Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2012, s. 107-110.

⁵⁷ Zeki Teoman, "Tahtacılar", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, S. 6, İstanbul 1987, s. 52.

⁵⁸ Sıtkı Soylu, "Oğuzlar ve Türkmenler", *İçel Kültürü*, S. 24, Mersin 1992, s. 7.

⁵⁹ Attila Erden, "Tahtacıların Günümüz Kültürel Yapılarından İzlenimler", *I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1995, s. 53.

⁶⁰ M.Ş. Ülkütaşır, "Tahtacılar", s. 840.

⁶¹ F. Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, s. 43.

2.2.7. İranlı Olduklarına Dair Görüşler

Süleyman Fikri, Türk Yurdu dergisindeki yazısında Aksu ve Isparta taraflarındaki bazı Tahtacıların İranilik iddiasında bulduklarını ve bazılarının İran pasaportuna sahip olduklarını söylemektedir. İran pasaportuna sahip olan kişilerin Isparta ile Antalya arasındaki nüfusa kaydedilmemiş Tahtacılar olduğunu ve bu kişilerin Karahisar'daki İran konsoloslughuna başvurarak sahte pasaport aldıklarını belirtmiştir.

Süleyman Fikri, Tahtacıların askerlikten çok çekindikleri için bu yola başvurduklarını söylemiştir.⁶² Taha Toros, Süleyman Fikri'nin bu yazısına değinip Tahtacıların kendilerini askerlikten kurtarmak gayesiyle böyle bir yola başvurduklarını söylemektedir.⁶³

Yusuf Ziya Yörük, Tahtacılarla bağlı Çaylak ve Şehepli Oymaklarından bazı kişilerin İran tebaasından olduğuna dair bilgiler bulunduğunu söylemiştir. Yusuf Ziya Yörük, bu konuda eskiden İran konsoloslughunda bulunan Karahisar'a bağlı Sandıklı Kazası'ndaki Ali Rıza Bey ile görüşüğünü ve Ali Rıza Bey'in 150 hane kadar Tahtacının kendilerinin İran tebaasından olduğunu, ellerinde pasaport bulunduğunu belirtmiştir. Bunun sebebini de Tahtacıların askerliği sevmemelerine bağlamıştır.

Bu konuda Hasan Mümtaz Bey de bazı Tahtacıların askerlikten kurtulmak için İran pasaportu aldığını ve İran tebaasına geçtiğini belirtmiştir.⁶⁴

Tahtacı adının ilk kez XVI. Yüzyılda Osmanlı Tapu tahrir defterlerinde "Cemaat-i Tahtacıyan" şeklinde geçtiği belirtilmiştir.⁶⁵ Ancak Kamil Su⁶⁶, İbrahim Gökçen⁶⁷ ve Cevdet Türkay'ın yayımladığı belgelere bakıldığında "Tahtacı" adına 1860 yıllarından sonra rastlanmıştır.⁶⁸

Tahtacılar, Cevdet Türkay'ın "Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğ'unda Oymak, Aşiret ve Cemaatler" kitabında aşiret olarak gösterilmiştir. Söz konusu eserde, Tahtacıların yaşadığı yerler Teke yani Antalya,

⁶² Musa Seyirci, *Batı Akdeniz Bölgesi Tahtacıları*, Derin Yayınları, İstanbul 2007, s. 96.

⁶³ T. Toros, *Toroslarda...*, s. 11.

⁶⁴ Y. Z. Yörük, *Anadolu'da...*, s. 181.

⁶⁵ N. Çağatay, "Tahtacılar", s. 669.

⁶⁶ Kamil Su, *Balıkesir ve Civarında Yörük ve Türkmenler*, Balıkesir Halkevi Yayınları, İstanbul 1938, s. 158.

⁶⁷ İbrahim Gökçen, *Saruhan'da Yörük ve Türkmenler*, Manisa Halkevi Yayınları, İstanbul 1946, s. 95.

⁶⁸ Erdal Aksoy, "Bir Tahtacı Köyü: Tahtakuşlar", *Türk Yurdu*, S. 364, Ankara 2017, s. 56-57.

Menteşe yani Muğla, Hüdavendigâr yani Bursa; bağlı oldukları topluluk da Türkmen Yörükân taifesi olarak gösterilmiştir.⁶⁹

2.3. Tahtacıların Bağlı Olduğu Ocaklar ve Oymaklar

Alevi zümrelerinden olan Tahtacılar, Anadolu'daki diğer Alevilerden farklı özelliklere sahiptir. Anadolu'daki diğer Aleviler, Hacı Bektaş ocağını tanımalarına ve Hacı Bektaş'ın burun kanından hâsıl olduklarını söyleyen Çelebileri dini lider olarak kabul etmelerine rağmen Tahtacılar, Hacı Bektaş ocağını tanımazlar. Zira her bir Tahtacı'nın ayrı pir evi vardır. Ayrıca Anadolu'daki diğer Alevilerde üç beş köyün bir dedesi, o dedenin bağlı olduğu diğer bir dede, onun da bağlı olduğu daha büyük bir dede olmak üzere Çelebi merkezine ulaşılan bir teşkilat sistemi vardır. Ancak Tahtacılarda böyle bir teşkilat yoktur.

Tahtacıların bağlı olduğu iki ocak vardır. Bu iki ocağın dedeleri birbirine bağlı olmadığı gibi bunların altında veya üstünde başka bir ocak dedesi de bulunmamaktadır.⁷⁰

Tahtacıların bağlı olduğu iki ocak şunlardır: Birisi İzmir Narlıdere'deki Yanyatır ocağı diğeri de Aydın Reşadiye'deki Hacı Emirli ocağıdır.⁷¹ Anadolu'da Yanyatır ocağına bağlı on iki oymak, Hacı Emirli ocağına bağlı üç oymak bulunmaktadır.⁷²

Bu iki ocak arasında bazı farklılıklar vardır: Hacı Emirli ocağına mensup Tahtacıların, Muharrem orucunu on gün tutmasına karşılık, Yanyatır ocağına bağlı Tahtacılar, bu orucu on iki gün tutar. Diğer bir farklılık ise musahip törenlerinde karşımıza çıkar: Hacı Emirli ocağı altı, Yanyatır ocağı on iki erkânlıdır.⁷³

⁶⁹ Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, 3.Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul 2012, s. 137.

⁷⁰ Y. Z. Yörükân, *Anadolu'da...*, s. 141-143.

⁷¹ A. Yılmaz, *Tahtacılar...*, s. 17.

⁷² Enver Behnan Şapolyo, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, 2.Baskı, Elif Kitabevi, İstanbul 2004, s. 326.

⁷³ Veli Asan, *Tahtacı Türkmen Alevileri*, Kardelen Sanat Yayınları, Isparta 2010, s. 54.

2.3.1. Yanyatır Ocağı

Yanyatır ocağının merkezi İzmir Narlıdere'dir. Bu ocağın atası, mezarı Adana'nın Ceyhan ilçesinin Durhasandede köyünde bulunan Dur Hasan Dede'dir.⁷⁴

Yanyatır ocağına bağlı dedelerin verdikleri bilgiye göre Tahtacılar, Bağdat'tan gelmiştir. Bağdat'ın Altınköprü civarındaki Düz Hurma köyünde 700 hanelik bir Tahtacı köyü vardır. Tahtacılar, Bağdat'tan Çukurova'ya gelip Ceyhan civarına yerleşmiştir.⁷⁵

Yanyatır ocağının inanç olarak bağlı olduğu merci, 818 yılında Me'mun devrinde zehirlenerek öldürülen İmam Rıza'dır. Yanyatır ocağının atası Dur Hasan Dede, Meşhed'deki İmam Rıza'dan şecere almıştır. Meşhed'deki şeyhin defterinde Tahtacıların adı da vardır.⁷⁶

Dur Hasan Dede, Tahtacıların on kuşak önceki atası olduğu ve günümüzden yaklaşık 350 yıl önce yaşadığı sanılıyor. Dur Hasan Dede'nin babası Feyzi hakkında elimizde pek bir bilgi yoktur. Dur Hasan Dede'nin mezarı, 1867 yılında Mehmet Ali Dede tarafından yaptırılmıştır.⁷⁷ Adana derebeyi Hızır Paşa, Dur Hasan Dede'nin ölümünden sonra Dur Hasan Dede'nin hanımıyla evlenmek istemiş. Bu duruma karşı çıkan Tahtacılar, önce Hızır Paşa ile çatışmış ve sonra da Ege Bölgesi'ne göç etmek zorunda kalmıştır.⁷⁸

Yanyatır Ocağı'na bağlı oymaklar şunlardır:

2.3.1.1. Çobanlı Oymağı

Narlıdere köyü iki kısımdan oluşur: Köyün üst kısımda Tahtacılar, alt kısmında ise Bayat aşiretine bağlı Aleviler yaşar. İzmirli, Narlıdere'de yaşayan Tahtacılar, Çobanlı aşireti demiştir.⁷⁹ Çobanlı oymağına bağlı Tahtacılar, İzmir'de Uzundere, Narlıdere, Seydiköy, Cumaovası, Tepeköy ve Bademli köyünde yaşamaktadır. Ayrıca Salihli, Turgutlu, Alaşehir ve Nazilli'nin köylerinde dağınık bir

⁷⁴ V. Asan, *Tahtacı...*, s. 51.

⁷⁵ Y. Z. Yörükan, *Anadolu'da...*, s. 152-153.

⁷⁶ Y. Z. Yörükan, *Anadolu'da...*, s. 155.

⁷⁷ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 9-10.

⁷⁸ A. Yılmaz, *Tahtacılar...*, s. 16.

⁷⁹ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 25-26.

şekilde yaşamaktadır.⁸⁰ Ancak Yusuf Ziya Yörükkan, Çobanlı aşiretinin yaşadıkları yerler ile ilgili bilgilerin kesin olmadığını, bilgileri Tahtacı ocakzadelerden aldığını belirtmiştir.

2.3.1.2. Çaylak Oymağı

Yanyatır ocağı içerisinde en kalabalık ve en büyük olan oymaktır. Kazayağı simgesi bu oymağa aittir.⁸¹ Bu oymak Enseli, Danabaş, Yağlı, Göğçeli ve Haydut olmak üzere beş obadan oluşmaktadır.⁸²

Tablo-1’de görüldüğü gibi Çaylak oymağına bağlı Tahtacılar birçok şehre dağılmış durumda yaşamaktadır.

Tablo-1/1. Çaylak Oymağına Bağlı Tahtacıların Yerleşim Yerleri

İL	İLÇE	YERLEŞİM YERİNİN ADI
Adana	Merkez	İl Merkezi
Adana	Kozan/İmamoğlu Nahiyesi	Akkaş Ağa Çiftliği
Antalya	Merkez	İl merkezi
		İlçe Merkezi
Antalya	Finike	Gökbük Köyü
		Hızır Kahya Köyü
		Baymak Köyü
		Yılmazköy
Aydın	Merkez	Alamut Köyü
		Kaşarlı Köyü
		Kumalanı Köyü
Aydın	Çine	Mardan Köyü
Balıkesir	Merkez	Türkali Köyü

⁸⁰ E. B. Şapolyo, , *Mezhepler...* , s. 326.

⁸¹ Y. Z. Yörükkan, *Anadolu'da...* , s. 179.

⁸² Hamza Aksüt, *Aleviler*, 3.Baskı, Yurt Yayınları, Ankara 2012, s. 359.

Tablo-2/2.

Bahkesir	Burhaniye	Tahtacı Köyü
Bahkesir	Burhaniye/Pelitköy Nahiyesi	Tahtacı Mahallesi (Midilli göçmeni)
		Çamcı Köyü
		Hacıaslanlar Köyü
		Yastıçalı Köyü
Bahkesir	Edremit	Tahtakuşlar köyü
		Kavlaklar Köyü
		Poyralı Köyü
		Doyuran Köyü
		Mehmetalan Köyü
Bahkesir	Savaştepe	Kongurca Köyü
Burdur	Merkez	Yukarı Mahalle
Denizli	Merkez	Akkonak Köyü
Denizli	Acıpayam	İlçe Merkezi
Isparta	Merkez	Turan Mahallesi
		Yerli Köyü
İzmir	Bergama	Kapıkaya Köyü
		Demircidere Köyü
Manisa	Merkez	Tekli Köyü
Manisa	Akhisar	Gebeçınar Köyü
		Kubaşdere Köyü
Manisa	Salihli	Kasaba Köyü
		Albayrak Köyü
		Şehirli Köyü
Manisa	Soma	Göveren Köyü
Mersin	Merkez	İl Merkezi

Tablo-3/3.

Muğla	Merkez	İl Merkezi
		İlçe Merkezi
Muğla	Köyceğiz	Ortaca Köyü
		Çakallık Köyü

Kaynak: Veli Asan, “İsparta Tahtacılarına Dair Notlar”, *Türk Yurdu*, Halk Matbaası, S. 239, İstanbul 1954, s. 463-464.

2.3.1.3. Sivri Külahlı Oymağı

Bu oymağa bağlı Tahtacılar, İzmir dağlarında, Sivrihisar, Kemalpaşa ve Urla civarında yaşamaktadır. Midilli’ den göçmen olarak gelen Kokluca Tahtacıları, Sivri Külahlılar oymağına bağlıdır.⁸³ Adana’da Cingözlü denilen oymağa, Ege’de Sivri Külahlı denilmektedir.⁸⁴

2.3.1.4. Cingöz Oymağı

Cingöz oymağına mensup Tahtacılar, İzmir’in Turgutlu, Kemalpaşa ilçeleri ile Manisa’nın Karaoğlu, Bergama ve Menemen’e bağlı Emir Alem köyünde yaşamaktadır.⁸⁵ Zamanla ad değiştiren bu oymağa Üsküdarlı da denir.

2.3.1.5. Üsküdarlı Oymağı

Eseli oymağından ayrılmış bir Tahtacı oymağıdır. Bu oymağa bağlı Tahtacılar, Adana civarında yaşamaktadır.⁸⁶

2.3.1.6. Enseli Oymağı

Bu oymağın Eseli, İsalı gibi adları da vardır. Bu oymağa bağlı Tahtacılar; Fethiye, Finike ve Antalya civarında yaşamaktadır.⁸⁷

⁸³ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 35.

⁸⁴ Ali Aksüt, *Önce Türkmen Sonra Tahtacı*, Kayhan Matbaası, İstanbul 2003, s.66.

⁸⁵ E. B. Şapolyo, *Mezhepler...*, s. 327.

⁸⁶ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 35-36.

⁸⁷ Y. Z. Yörükkan, *Anadolu’da...*, s. 197.

2.3.1.7. Alaabalı Oymağı

Bu oymağa bağlı Tahtacıların bir kısmı Haçın, bir kısmı da Dur Hasan Dede köyünde yaşamaktadır. Çevre köylerde yaşayanlarca Türkmen diye adlandırılmaktadır.⁸⁸

2.3.1.8. Çiçili Oymağı

Çanakkale civarında yaşayan bu oymağa bağlı Tahtacılar, Türkmen diye adlandırılmaktadır.⁸⁹

2.3.1.9. Mazıcı Oymağı

Bu oymağa bağlı Tahtacılar da Çanakkale civarında yaşamakta ve Türkmen diye adlandırılmaktadır.⁹⁰

2.3.1.10. Kahyalı Oymağı

Balıkesir ve Bergama civarında yaşayan bu oymağa bağlı Tahtacılar, çevreleri tarafından Türkmen diye adlandırılmaktadır.⁹¹

2.3.1.11. Gökçeli Oymağı

Bu oymak hakkındaki bilgiler az olmakla birlikte önemli ve kalabalık bir oymaktır. Bu oymağa bağlı Tahtacılar, Adana ve Akhisar civarında yaşamaktadır. Akhisar'daki Tahtacılara genelde Türkmen denilmektedir.⁹²

2.3.1.12. Nacarlı Oymağı

Bu oymağa bağlı Tahtacılar, İzmir ve civarında yaşamaktadır.⁹³ Bu oymağın bir kısmı Kıbrıs'ın Nurçin kasabasına yerleşmiştir.⁹⁴

⁸⁸ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 37.

⁸⁹ Y. Z. Yörükkan, *Anadolu'da...*, s. 198.

⁹⁰ M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 37.

⁹¹ Y. Z. Yörükkan, *Anadolu'da...*, s. 198.

⁹² M. Desterci, *Yusuf Ziya...*, s. 38.

⁹³ Y. Z. Yörükkan, *Anadolu'da...*, s. 198.

2.3.2. *Hacı Emirli Ocağı*

Bu ocağın Merkezi Aydın Reşadiye'dir. Bu ocağın atası, mezarı Gaziantep'in İslâhiye ilçesinin Çerçiler köyünde bulunan İbrahim Sani'dir.⁹⁵

Ali Ulvi Baba tarafından tanzim edilen bir silsilenamaya göre Hacı Emirli ocağının atası İbrahim Sani'nin, on iki imamından biri olan İmam Musa Kazım'ın neslinden olduğu rivayet edilir.⁹⁶

İbrahim Sani'nin türbesinin bulunduğu Çerçiler köyünde hiç Tahtacı yoktur. Türbenin bakımı, bu türbeye 6 kilometre uzaklıkta bulunan tamamı Tahtacı olan Kabaklar köyü sakinleri tarafından yapılmaktadır.

Hacı Emirli ocağına bağlı oymaklar şunlardır:

2.3.2.1. *Şehepli Oymağı*

Bu oymağa bağlı Tahtacıların yoğun olarak yaşadığı yer, Aydın Reşadiye'dir. Ayrıca Şehepli Oymağı'na bağlı Tahtacılar, Cebelibereket'te, Osmaniye'de, Pozantı'da, Antalya'da, Aydın ve Söke arasındaki Gümüş köyünde yaşamaktadır.⁹⁷

2.3.2.2. *Kabakçı Oymağı*

Bu oymağa bağlı Tahtacılar, İslahiye ve Denizli civarında bulunmaktadır. İslahiye'deki Tahtacılar Türkmen denilmektedir.⁹⁸

2.3.2.3. *Aydınlı Oymağı*

Bu oymağa mensup Tahtacılar, Adana civarında yaşamaktadır. Bunlar önce Aydın'a gittikleri, Aydın'dan tekrar Adana'ya döndükleri için Aydınlı adını almıştır.⁹⁹

Yusuf Ziya Yörükân'dan sonra Taha Toros, 1938'de Tahtacı oymaklarının Çaylak, Aydınlı, Şehepli, Kabaklı, İseli, Danabaş, Elemertli, Saçıkara, Çapaklı,

⁹⁴ E. B. Şapolyo, *Mezhepler...*, s. 328.

⁹⁵ V. Asan, *Tahtacı...*, s. 51.

⁹⁶ Y. Z. Yörükân, *Anadolu'da...*, s. 166.

⁹⁷ M. Destereci, *Yusuf Ziya...*, s. 38.

⁹⁸ Y. Z. Yörükân, *Anadolu'da...*, s. 199.

⁹⁹ M. Destereci, *Yusuf Ziya...*, s. 39.

Erkakan, Kocaobalı, Tomaslı'dan ibaret olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰ Abdurrahman Yılmaz ise 1948'de Tahtacı oymaklarının Evcı, Enseli, Gökçeli, Üsküdarlı-Sivrikülâh (Samanganlı), Kehalı, Şehepli, Çaylak, Çepçili, Alcı, Beydili, İlbeyli, Aktavlu'dan ibaret olduğunu söylemiştir.¹⁰¹ Daha sonra M. Şakir Ülkütaşır, 1968'de Tahtacı oymaklarının Hacı Emirli, Eseli veya İseli, Kabaklı, Çapaklı, İrkakan, Kocaobalı, Gökçeli, Aydınlı, Sehepli, Kardıçlı, Danabaş, Elemertli, Saçıkaraalı, Sivri Külâhlı, Yanyalı, Tomaslı ve Çaylaklar'dan ibaret olduğunu söylemiştir.¹⁰² Musa Seyirci ise 1990'da, Tahtacı oymaklarının Evcı, Enseli, Gökçeli, Çepçili, Sivri Külâhlı, Kehalı, Alcı, Şenebli, Çaylak, Beydili, İlbaylı, Akçaylı'dan ibaret olduğunu söylemiştir.¹⁰³ Görüldüğü gibi günümüze değin Tahtacıların bağlı olduğu oymakların isimleriyle ilgili verilen bilgiler arasında farklıklar vardır.

Tablo-2'de görüleceği üzere; Tahtacı oymakları bağlı oldukları topluluk olarak Yörükân, Türkmen Yörükânı ya da konargöçer yörükân taifesinden gösterilmiştir.

Tablo-2/1: Cevdet Türkay'a Göre Tahtacı Oymakları

Cemaatin Adı	Yerleşim Yeri	Bağlı Olduğu Topluluk
Alaca Abah	İçel, Alaiye, Teke Sancakları	Yörükân Taifesinden
Aydınlı	Kars-ı Meraş Sancağı, Haymana Kazası(Ankara Sancağı), Karahisar-ı Sahip Sancağı, Sivrihisar Kazası(Ankara Sancağı), Tarsus, Zülkadriye Kazası, İsmil ve Karapınar Köyleri (Karaman), Kocaeli Sancağı, Kınık Kazası(Adana Sancağı), Adana, Niğde Sancakları, Söğüd Kazası (Hudavendigâr Sancağı), Tatar Pazarı Kazası(Paşa Sancağı), Zağra-i Eskihisar Kazası(Paşa Sancağı), Dağardı Kazası(Kütahya Sancağı), Çatalca Kazası(Hasha-i İstanbul Sancağı), Şeyhli Kazası(Kütahya Sancağı)	Türkmen Yörükânı Taifesinden
Çaylak	İçel, Alaiye, Niğde ve Hama Sancakları, Manavgat Kazası(Alaiye Sancağı), Teke, Hums Sancakları, Kıbrıs Ceziresi, Tire Kazası(Aydın Sancağı), Kırşehirli Sancağı	Konar Göçer Yörükân Taifesinden

¹⁰⁰ T. Toros, *Toroslarda...*, s. 16.

¹⁰¹ A. Yılmaz, *Tahtacılar...*, s. 12.

¹⁰² M.Ş. Ülkütaşır, *Tahtacılar...*, s. 840.

¹⁰³ Musa Seyirci, "Elmalı Yöresinde Yörükler ve Tahtacılar", *Milli Folklor*, C. 1, S. 8, Ankara 1990, s. 27.

Çobanlı	Kütahya Sancağı, Edirne Kazası, Adana Sancağı, Yüreğir Kazası(Adana), Kars-1 Meraş Sancağı, Aydın Eyaleti, Hısn-ı Keyf Sancağı(Diyarbakir Eyaleti),Teke, Alaiye Sancakları, Osmancık Kazası (Çorum Sancağı),Dağardı Kazası(Kütahya Sancağı), Dimetoka Kazası(Paşa Sancağı), Göci Kazası (Beğşehir Sancağı)	örtük Taifesinden
Gökçeli	Adana, Bozok, Mersin Sancakları, Zile Kazası(Sivas Sancağı),Ulaş ve Gökçeli Kazaları(Tarsus Sancağı), Toyran Kazası(Köstendil Sancağı),Keçiborlu Kazası(Hamid Sancağı),Sandıklı ve Çölabad Kazaları(Karahisar-1 Sahip Sancağı), Geyikler Kazası(Kütahya Kazası), Nevahi-i Bergama Kazası(Hüdevandigar Sancağı),Karaman ve Aydın Sancakları	Türkmen Yörükani Taifesinden
İsalı	Kayseriyye, Meraş, Adana, Haleb Sancakları, Kars-1 Zülkadriye Kazası(Meraş Eyaleti),Edirne Kazası(Paşa Sancağı),Yeni İl Kazası(Sivas Sancağı),Çukurova, Zülkadriye Kazası(Meraş Eyaleti)	Türkmen Yörükani Taifesinden
Kabakçı	Akkenman, Kili ve İsmailgeçidi Kazaları(Silistre Sancağı), Siroz, Zağra, Yenice-i Karasu Kazaları(Paşa Sancağı), Çatalca Kazası(Tırhala Sancağı)	Konar-Göçer Türkmen Taifesinden
Mazırcılı	Kusun Kazası(Tarsus Sancağı), Yeni İl Kazası(Sivas Sancağı), Haleb ve Meraş Eyaletleri, Afşar Kazası(Hamid Sancağı)	Türkmen Yörükani Taifesinden
Nacarlı	Niğde, Meraş, Halep Sancakları, Yeni İl Kazası(Sivas Sancağı), Hınıs Kazası(Erzurum Sancağı), Boğazlıyan Kazası(Bozok Sancağı)	Türkmen Yörükani Taifesinden

Kaynak: Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, 3.Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul 2012, s. 167-184-185-252-258-322-376-381-494-511-512.

İKİNCİ BÖLÜM

3. TAHTACILARIN MESKÛN OLDUKLARI MAHALLER

3.1. Orta Toros'taki Tahtacı Yerleşim Birimleri

Orta Toros'ta, Adana ilçe merkezinde üç, Ceyhan'da bir, İmamoğlu'nda bir, Pozantı'da iki Karaisalı'da iki, Kozan'da bir olmak üzere toplam on mahallede Tahtacı yerleşim birimi bulunmaktadır. Gaziantep'te İslahiye ilçesinde bir mahallede Tahtacı yerleşim birimi bulunmaktadır. Mersin il merkezinde sekiz, Mut'ta yedi, Anamur'da bir, Bozyazı'da üç, Erdemli' de iki, Silifke'de iki, Tarsus'ta dört olmak üzere toplam yirmi yedi Tahtacı yerleşim birimi bulunmaktadır.

3.1.1. Adana'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.1.1. Adana Merkezdeki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.1.1.1. Kireçocağı Mahallesi

Adana merkezinde bulunan Kireçocağı mahallesindeki Tahtacı nüfusu 80 hanede 250 kişidir. Karahisar'a bağlı Nergizlik mahallesinde baraj yapıldığı için orada yaşayan Tahtacılar bu mahalleye göç etmişlerdir. Bu mahallede yaşayan Tahtacılar Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağına bağlıdır.¹⁰⁴

3.1.1.1.2. Sepici Mahallesi

Adana merkezinde bulunan Sepici mahallesindeki Tahtacı nüfusu 6.700 kişidir. 1970'lerde Uluçınar, Nergizlik ve Cingözden gelen Tahtacılar bu mahalleyi oluşturmaktadır. Bu mahallede hem Aydınli hem de Çaylak oymağına bağlı Tahtacılar bulunmaktadır.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Kaynak Kişi: *İsmail Yumuk*; Ahmet oğlu, 1945 Nergizlik doğumlu, İlkokul mezunu, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹⁰⁵ Kaynak Kişi: *Veli Dönmez*; Hüseyin oğlu, 1967 Uluçınar doğumlu, Ortaokul mezunu, Sepici'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

3.1.1.1.3. Yeşiloba Mahallesi

Bu mahalledeki Tahtacılar, 1970'lerde Pozantı'ya bağlı Belemelik köyünden gelen Tahtacılarıdır. Belemelik'teki doğal afet sonucunda 113 hane olarak bu mahalleye gelmişlerdir. Daha sonra bu gelenlerin çoğunluğu Ege tarafına göç edince nüfus azalmıştır. Bu mahalledeki Tahtacılar Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağına bağlıdır.¹⁰⁶

3.1.1.2. Adana Karaisalı'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.1.2.1. Cingöz Mahallesi

Bu mahallenin Karaisalı'ya uzaklığı 32 kilometre, rakımı 650 metredir. Bu mahalledeki Tahtacı nüfusu 120 hanede 500 kişidir. Bu köyün 250 yıl önce kurulduğu tahmin edilmektedir. Cingöz mahallesinde yaşayan Tahtacıların geçim kaynağı ormancılıktır. Cingöz mahallesinde yaşayan Tahtacılar, Yanıyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandır.¹⁰⁷

3.1.1.2.2. Nergizlik Mahallesi

Bu mahallenin Karaisalı'ya uzaklığı 7 kilometre, rakımı 340 metredir. Köydeki Tahtacı nüfusu 100 kişidir.1925'te kurulan köyün yarısı, baraj altında kalmıştır. Baraj yapılmadan önce 328 hane olan köyün nüfusunun çoğu 2000'li yıllarda Adana'ya taşınmıştır. Köyün içinde bulunan Nergizlerden dolayı köye Nergizlik adı verilmiştir. Nergizlik mahallesinde yaşayan Tahtacıların geçim kaynağı ormancılıktır. Nergizlik mahallesinde yaşayan Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağına bağlıdır.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Kaynak Kişi: *Mehmet Çifteli*; Hüseyin oğlu, 1925 Adana doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹⁰⁷ Kaynak Kişi: *Hüseyin Cingöz*; Mehmet oğlu, 1936 Küçük Sofulu doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹⁰⁸ Kaynak Kişi: *Mehmet Nergis*; Süleyman oğlu, 1943 Nergizlik doğumlu, Ortaokul mezunu, Nergizlik'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017; Kaynak Kişi: *Ali Nergis*; Hüseyin oğlu, 1956 Nergizlik doğumlu, Lise mezunu, Nergizlik'te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

3.1.1.3. Adana Ceyhandaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.1.3.1. Durhasandede Mahallesi

Bu mahallenin Ceyhan'a uzaklığı 20 kilometre, nüfusu ise 101 kişidir. Daha önceleri ormancılık işi ile uğraşan köylüler, şimdi tarım ve hayvancılık ile uğraşmaktadır. Bu mahallede Yanyatır ocağının atası Dur Hasan Dede'nin türbesi bulunmaktadır.1287 yılında yapıldığı tahmin edilen türbe üç kez restore edilmiştir. Bu köyedeki Tahtacılar, Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandır.¹⁰⁹

3.1.1.4. Adana İmamoğlundaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.1.4.1. Uluçınar Mahallesi

Uluçınar'ın Adana merkeze uzaklığı 70 kilometre, rakımı 150 metredir. Uluçınar'daki Tahtacı nüfusu, yaklaşık olarak 70 kişi civarındadır. Uluçınar'daki Tahtacıların çoğunluğu, Adana merkeze göç etmiştir. Göç etmeyip Uluçınar'da kalan Tahtacılar, orman işlerini bırakıp farklı geçim kaynaklarına yönelmiştir. Bu mahalledeki Tahtacılar, Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandır.¹¹⁰

3.1.2. Gaziantep'teki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.2.1. İslahiyedeki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.2.1.1. Kabaklar Mahallesi

Kabaklar mahallesinin İslahiye'ye uzaklığı 7 kilometre, rakımı 1220 metredir. Kabaklar mahallesinin nüfusu yaz aylarında ve kış aylarında farklılık göstermektedir. Kış aylarında 260 kişi olan mahallenin nüfusu yaz aylarında ise 800

¹⁰⁹ Kaynak Kişi: *Kemal Şeker*, Mehmet oğlu, 1935 Cingöz doğumlu, İlkokul mezunu, Ceyhan'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017; Kaynak Kişi: *Necati AYŞAL*, Ahmet oğlu, 1946 Saimbeyli doğumlu, İlkokul mezunu, Ceyhan'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹¹⁰ Kaynak Kişi: *Veli Dönmez*.

kişidir. Köyde 2014'te temeli atılan ancak tamamlanmayan bir cem evi inşaatı bulunmaktadır. Hacı Emirli ocağının atası olan İbrahim Sani Baba türbesi Kabaklar Köyüne 2 kilometre uzaklıkta bulunan Çerçiler köyünde bulunmaktadır. Çerçiler köyünde hiç Tahtacı yoktur. İbrahim Sani Baba türbesinin bakımını Kabaklar köyünde bulunan Tahtacılar yapmaktadır. Bu mahalledeki Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Kabakçı oynağına bağlıdır.¹¹¹

3.1.3. Mersin'deki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.1. Mersin Merkeze Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.1.1. Dalakdere Mahallesi

Dalakdere mahallesinin Mersin'e uzaklığı yaklaşık olarak 15 kilometre, yüksekliği 450 metredir. Köyün nüfusu 1.200 civarındadır. Köyün ne zaman ve kim tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Dalakdere, adını köyün içindeki dereden almıştır. Eskiden su ihtiyacı bu dereden karşılanıyormuş. Derenin suyu kireçli olduğundan bu köyde yaşayan insanlarda dalak rahatsızlığı sıkça rastlanırmış ve Köyün adının Dalakdere olmasının da bu hastalığa dayandığı rivayet edilmektedir. Köydeki Tahtacıların çoğu, tahtacılık mesleğini bırakıp geçim kaynağı olarak tarıma yönelmişlerdir. Cem evi bulunmayan köye Dede de gelmemektedir. Köydeki Tahtacılar Yanınyatır ocağına bağlı Çaylak oynağındandır.¹¹²

3.1.3.1.2. Belenoluk Mahallesi

Belenoluk mahallesinin Mersin merkeze uzaklığı 28 kilometre, rakımı 1100 metredir. Mahalledeki Tahtacı nüfusu 500 kişi civarındadır. Mahalledeki Tahtacılar, orman işçiliğini bırakıp farklı geçim kaynakları ile uğraşmaya başlamışlardır.

¹¹¹ Kaynak Kişi: *Hüseyin Gökmen*; Ali oğlu, 1965 Kabaklar doğumlu, Ortaokul mezunu, Kabaklar'da ikamet etmekte, Grş. T. : 10/12/2017.

¹¹² Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Ahmet oğlu, 1952 Mersin doğumlu, Ortaokul mezunu, Dalakdere'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017; Kaynak Kişi: *Hüseyin Tirik*; Ali oğlu, 1942 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Dalakdere'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 23/08/2017.

Mahallede Cem evi bulunmamaktadır. Bu mahalledeki Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağındandır.¹¹³

3.1.3.1.3. Kızılkaya Mahallesi

Kızılkaya mahallesinin Mersin merkeze uzaklığı 45 kilometre, rakımı 1250 metredir. Köydeki Tahtacıların geçim kaynakları ormancılıktır. Köydeki Tahtacı nüfusu 70 kişi civarındadır. Köydeki Tahtacılar Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağındandır.¹¹⁴

3.1.3.1.4. Kuzucubelen Mahallesi

Kuzucubelen mahallesinin Mersin merkeze uzaklığı 26 kilometre, rakımı 700 metredir. Mahalledeki Tahtacı nüfusu 600 kişi civarındadır. Önceleri Ormancılıkla uğraşan köylülerin çoğunluğu ormancılık işini bırakıp farklı meslek dallarına yönelmiştir. Mahalledeki Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağındandır.

3.1.3.1.5. Düğdüören Mahallesi

Düğdüören mahallesinin Mersin merkeze uzaklığı 8 kilometre, rakımı 300 metredir. Mahalledeki Tahtacı nüfusu 600 kişi civarındadır. Mahalledeki Tahtacılar Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandır.¹¹⁵

3.1.3.2. Mersin Bozyazı'daki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.2.1. Çubukkoyağı Mahallesi

Bozyazı merkezinde bulunan Çubukkoyağı mahallesindeki Tahtacı nüfusu 250 kişidir. Çubukkoyağı'ndaki Tahtacılar, tarım ve ormancılık işi ile uğraşmaktadır.

¹¹³ Kaynak Kişi: *Vedat Şen*; Bilal oğlu, 1988 Mersin doğumlu, Lise mezunu, Mersin'de ikamet etmekte, Grş. T. : 23/12/2017.

¹¹⁴ Kaynak Kişi: *Veli Esen*; Bektaş oğlu, 1947 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Çukurova'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017.

¹¹⁵ Kaynak Kişi: *Salih Sebil*; Zeynel oğlu, 1938 Mersin Doğumlu, İlkokul Mezunu, Düğdüören'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 10/08/2017.

Çubukkoyağı'ndaki Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınlı oymağına bağlıdır.¹¹⁶

3.1.3.2.2. Tursun Mahallesi

Tursun mahallesinin Bozyazı'ya uzaklığı 16 kilometre, rakımı 135 metredir. Bu mahalledeki Tahtacı nüfusu 220 kişidir. Bu mahalledeki Tahtacıların geçim kaynağı ormancılıktır. Bu mahalledeki Tahtacılar Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandırlar.

3.1.3.3. Mersin Silifke'ye Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.3.1. Savaşçı Mahallesi

Savaşçı mahallesinin Silifke'ye uzaklığı yaklaşık olarak 3 kilometre, rakımı 10 metredir. Genel nüfusu 2.000 civarında olan mahalledeki Tahtacı nüfusu 120 hanede 500-600 kişidir. Bu mahalledeki Tahtacıların çoğunun geçim kaynağı ormancılıktır. Ancak son zamanlarda farklı geçim kaynağı ile uğraşan kişiler de vardır. Köydeki Tahtacılar, Hacı Emirli Ocağına bağlı Aydınlı oymağındandır.¹¹⁷

3.1.3.3.2. Kırtıl Mahallesi

Kırtıl mahallesinin Silifke'ye uzaklığı yaklaşık olarak 25 kilometre, rakımı 580 metredir. Mahallenin nüfusu yaz ve kışın değişmekle birlikte kışın 20 kişiye kadar düşmektedir. Kırtıl mahallesindeki Tahtacıların geçim kaynağı tarım'dır. Köydeki mezarlıkta Çaylak oymağının alameti farikası olan kaz ayağı işareti bulunmaktadır. Ayrıca köyde Tahtacı gelenek ve göreneklerini anlatan el işlemesi ürünlerinin sergilendiği bir müze de bulunmaktadır. Köydeki Tahtacılar Yaninyatır ocağına bağlı Çaylak oymağındandır.¹¹⁸

¹¹⁶ Kaynak Kişi: *Veli Bahar*; Süleyman oğlu, 1973 Tekedüzü Doğumlu, Ortaokul mezunu, Çubukkoyağı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 02/09/2017.

¹¹⁷ Kaynak Kişi: *Derviş Halil Deniz*; Mustafa oğlu, 1966 Silifke Doğumlu, Ortaokul mezunu, Savaşçı Mah.(Silifke) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹¹⁸ Kaynak Kişi: *Ali Rıza Gündoğdu*; Zeynel oğlu, 1957 Silifke doğumlu, Üniversite mezunu, Kırtıl'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017; . Kaynak Kişi: *Fadime Demirtaş*; Zeynel kızı,

3.1.3.4. Mersin Tarsus'a Bağlı Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.4.1. 82 Evler Mahallesi

Tarsus merkezde yer alan 82 Evler mahallesinde Tahtacı nüfusunun 100 hanede 400 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Çamalan ve Kaburgediği köylerinden gelip yerleşen Tahtacılar bu mahallede yaşamaktadır.

3.1.3.4.2. Fevzi Çakmak Mahallesi

Tarsus merkezde yer alan 82 Evler mahallesinde Tahtacı nüfusunun 10 hanede 40 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Çamalan ve Kaburgediği köylerinden gelip yerleşen Tahtacılar bu mahallede yaşamaktadır.

3.1.3.4.3. Çamalan Mahallesi

Çamalan mahallesinin Tarsus'a uzaklığı yaklaşık olarak 45 kilometre, rakımı 700 metredir. Çamalan mahallesinin nüfusu 100 hanede 300-400 kişidir. 150 yıllık bir geçmişe sahip olan köyün etrafı çamlarla kaplı olduğu için Çamalan adı verilmiştir. Mahalledeki Tahtacılar, Hacı Emirli Ocağı'na bağlı Menemenci oymağına bağlı olduklarını belirtmiştir.¹¹⁹

3.1.3.4.4. Kaburgediği Mahallesi

Kaburgediği mahallesinin Tarsus'a uzaklığı 8 kilometre, rakımı 730 metredir. Nüfusu yaz ve kış aylarında değişmekle birlikte kışın 20 kişiye kadar düşmektedir. Mahalledeki Tahtacıların çoğu emeklidir. Bahçecilikle uğraşarak geçimini sağlayanlar da vardır. Mahalledeki Tahtacılar, Yanınyatır ocağına bağlı Çaylak oymağına bağlıdır.¹²⁰

1961 Silifke doğumlu, Üniversite mezunu, Kırtıl'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹¹⁹ Kaynak Kişi: *Ali Sarıdurmuşoğlu*; Ahmet oğlu, 1932 Çamalan doğumlu, İlkokul mezunu, Tarsus'ta ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.

¹²⁰ Kaynak Kişi: *Ali Ergün*; Hasan oğlu, 1953 Kaburgediği doğumlu, Lise mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.

3.1.3.5. Mersin Erdemlideki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.5.1. Akdeniz Mahallesi

Akdeniz Mahallesi'ndeki Tahtacı nüfusu 800 ile 1.000 kişi arasındadır. Burada yaşayan Tahtacılar geçimlerini ormancılık ve arazi işleri ile uğraşarak sağlamaktadır. Akdeniz mahallesindeki Tahtacıların büyük çoğunluğu Aydınli oymağına bağlıdır.¹²¹

3.1.3.5.2. Tömük Mahallesi

Tömük'ün Erdemliye uzaklığı 13 kilometre, Mersin'e uzaklığı ise 30 kilometredir. Tömükteki Tahtacı nüfusu 250 kişi civarındadır. Önceleri geçim kaynakları ormancılık olan Tahtacıların çoğu farklı geçim kaynaklarına yönelmişlerdir. Tömük'te dede soyundan olan ocakzadeler olduğu halde bunlar dedelik yapmamaktadır. Tömük'te Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınli oymağı ve Yanyatır ocağına bağlı Çaylak ve Üsküdarlı Oymaklarına mensup kişiler bulunmaktadır.¹²²

3.1.3.6. Mersin Muttaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.6.1. Köprübaşı Mahallesi

Köprübaşı mahallesinin Mut'a uzaklığı 43 kilometre, rakımı 300 metredir. Nüfusu yaz ve kış aylarında değişmekle birlikte genel olarak yazın 700-800, kışın ise 100-150 kişi civarındadır. Mahalledeki Tahtacıların bir kısmı tahtacılık bir kısmı ise ziraatla uğraşmaktadır. Köprübaşı mahallesinde 15 yıldır dedelik yapan bir kişi bulunmaktadır. Köprübaşında Cem evi bulunmaktadır. Mahallede İkrar alma ve Muhasiplik törenleri dede tarafından yapılmaktadır. Mahalledeki mezarlıkta Yanyatır

¹²¹ Kaynak Kişi: *Sani Deniz*; Veli oğlu, 1951 Erdemli doğumlu, Ortaokul mezunu, Akdeniz Mah.(Erdemli) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.

¹²² Kaynak Kişi: *Mehmet Boz*; İbrahim oğlu, 1932 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Tömük'te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.

ocağının alameti farikası olan kaz ayağı işareti bulunmaktadır. Mahalledeki Tahtacılar, Yanyatır Ocağına bağlı Haydut oynağındandır.¹²³

3.1.3.7. Mersin Anamurdaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

3.1.3.7.1. Kaşdışlen Mahallesi

Kaşdışlen mahallesinin Anamur'a uzaklığı 3 kilometre, rakımı 24 metredir. Nüfusu yaklaşık olarak 500 kişi civarındadır. Mahallede yaşayan Tahtacıların geçim kaynağı çiftçiliktir. Bu mahallede tahtacılık neredeyse bitmiş durumda, sadece iki aile tahtacılık yapmaktadır. Mahallede Cem evi bulunmaktadır. Dedelik soyundan gelenlerin dedelik yapmak istememelerinden dolayı mahallede dede yoktur. Mahalledeki cemler başka yerden gelen dedeler tarafından yürütülmektedir. Kaşdışlende Musahipli bir aile bulunmaktadır. Mahallede Cuma akşamları devam etmektedir. Kaşdışlendeki Tahtacılar, Hacı Emirli ocağına bağlı Aydınlı oynağındandır.¹²⁴

Tablo-3 'de görüldüğü gibi Tahtacıların Orta Toroslarda Mersin ilinde daha yoğun olarak yaşadıkları görülmüştür.

Tablo-3/1: Orta Toroslardaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

İl	İlçe	Mahalle/Köy	İlçe	Mahall
Adana	Merkez	Yeşiloba	Pozantı	Zafer
	Merkez	Kireçocağı	Pozantı	Beleme
	Merkez	Sepici	Kozan	Cumhu
	Ceyhan	Durhasandede	Karaisalı	Nergizl
	İmamoğlu	Uluçınar	Karaisalı	Cingöz

¹²³ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*; Hızır Naci oğlu, 1958 Köprübaşı doğumlu, İlkokul mezunu, Köprübaşı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 26/08/2017.

¹²⁴ Kaynak Kişi: *Nurgül Er*, Ahmet kızı, 1966 Kaşdışlen Doğumlu, İlkokul mezunu, Kaşdışlen'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017; Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*; Hasan oğlu, 1962 Kaşdışlen doğumlu, Üniversite mezunu, Kaşdışlen'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017.

Tablo-3/2: Orta Toroslardaki Tahtacı Yerleşim Birimleri

Gaziantep	İslahiye	Kabaklar	-	-
	Mersin	Merkez	Çukurova	Mut
Merkez		Mithattoroğlu	Anamur	Kaşdışl
Merkez		Selçuklar	Bozyazı	Çubukk
Merkez		Belenoluk	Bozyazı	Sıcaky
Merkez		Tekirgözü	Bozyazı	Tursun
Merkez		Dalakderesi	Erdemli	Tömük
Merkez		Kızılkaya	Erdemli	Akdeni
Merkez		Kuzucubelen	Silifke	Kırtıl
Mut		Köprübaşı	Silifke	Sayağzı
Mut		Meydan	Tarsus	82
Mut		Yazalanı	Tarsus	Fevzi
Mut		Kayabaşı	Tarsus	Çamala
Mut		Kelce	Tarsus	Kaburg
Mut		Kumaçukuru		

Kaynak: Nilgün Çıblak, Coşkun , ‘‘Tahtacılar ve Tahtacı Ocaklarına Bağlı Oymakların Yerleşim Alanları’’, *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.68, 2013, s. 45-50.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4. KÜLTÜR VE MEDENİYET

4.1. Orta Toros Tahtacıların İnanç Yapısı

4.1.1. Şamanizm

Esas olarak sihir ve büyüye dayanan Şamanizm’de yaşam; gökyüzü, yeryüzü ve yeraltı olmak üzere üçe ayrılır. Gökyüzünde iyilikler, yeryüzünde insanlar ve yer altında kötülükler bulunmaktadır. Yeryüzünde bulunan insanlar, gökyüzü ve yer altında bir denge kurmak zorundadır. İşte bu dengeyi kuran kişiye Şaman denir. Kelime anlamı olarak “büyücü, sihirbaz” anlamında kullanılan Şaman kelimesinin kökeninin bazı araştırmacılar Mançuca veya Moğolca derken bazı araştırmacılar ise Sanskritçe olduğunu belirtmektedir.¹²⁵ Şaman kelimesi batı literatüründe kullanılan bir kelime olup asıl kelime Kam’dır.¹²⁶

Ziya Gökalp, Aleviliğin eski Türk Şamanizm’den doğduğunu belirtmektedir. Mehmet Eröz de Ziya Gökalp’in bu düşüncesine katılmaktadır. İbrahim Kafesoğlu ise Türklerde Şamanist etki olduğunu ancak Türklerin Şamanist olmadığını belirtmiştir.¹²⁷

Şamanist inanıştaki Kam ile Alevilikteki Dede arasında bir çok benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikler şunlardır:

1. Hem Şamanist inanıştaki Kamlık hem de Alevilikteki Dedelik soydan gelen bir özelliktir.

2. Dedeler ve Kamlar dini törenler sırasında benzer kıyafetleri giyerler.¹²⁸

3. Dedeler dini törenlerde Gülbanklar (hayırlı), Kamlar ise Hayır duaları okumaktadır.

¹²⁵ Cemal Şener, *Şamanizm*, BDS Yayınları, İstanbul 1996, s. 9-10.

¹²⁶ Ahmet Yaşar Ocak, *Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s. 71.

¹²⁷ Yağmur Say, *Anadolu Alevilerinin Tarihi*, Su Yayınevi, İstanbul 2007, s. 27.

¹²⁸ Orhan Yılmaz, “Alevilikte Eski Türk Dini (Göktanrı İnancı) Şamanizmin Etkileri”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 1, S. 4, 2014. s. 7.

4. Alevilikte dini törenlerde dedenin önünde secdeye kapanıp niyaz edilir, Eski Türklerde Kam önünde secde ederler.¹²⁹

5. Köyden köye dolaşp dini törenleri yürüten Kamlara hediyeler verilmektedir. Dedelere ise yol hakkı olarak hediyeler verilmektedir.¹³⁰

Şaman törenleri ile Cem törenleri arasında benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikler şunlardır:

1.Hem Şaman törenlerinde hem de Cem törenlerinde kadınlar ve erkekler bir arada bulunur.

2. Şaman törenlerinde ‘’Arakı’, Cem törenlerinde ‘’Dem’’ veya ‘’Dolu’’ içilmektedir.

3. Şaman törenlerinde Kam dansı, Cem törenlerinde Semah yapılmaktadır.

4. Şaman törenlerinde davul, Cem törenlerinde saz kullanılmaktadır.

5. Şaman törenlerinde ateş, Cem törenlerinde çerağ yakılır.

6. Hem Şaman törenleri hem de Cemler akşam vakti, kapalı mekanlarda yapılır.¹³¹

4.1.2. Alevilik

4.1.2.1. Alevilikle İlgili Bazı Kavramlar

Arapçada Ali’ye mensup, Ali’ye ait anlamına gelen Alevi kelimesinin çoğulu ‘‘Aleviyye’’ ve ‘‘Aleviyyun’’dur. Alevilik genel olarak Hz. Ali’yi sevmek ve onun soyunun yani Ehli Beyt’in yolundan gitmek olarak tanımlanmaktadır.¹³²

¹²⁹ Mehmet Eröz, *Eski Türk Dini(Gök Tanrı İnancı) ve Alevilik Bektaşılık*, 3.Baskı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1992. s. 28-32.

¹³⁰ Cemil Paşlı, *Anadolu Aleviliği*, Nkm Yayınları, Konya 2013, s. 144.

¹³¹ O. Yılmaz, ‘‘Alevilikte...’’, s. 7.

4.1.2.1.1. Allah-Muhammed-Ali Üçlemesi

Allah- Muhammed-Ali üçlemesinin hangi kaynaktan geldiğini açıklamak zordur. Birçok kültür ve inançta bu şekilde bir (teslis) üçlemenin bulunduğu bilinmektedir. Hint mitolojisine göre, Brahmanizm'deki Brahma, Vişnu, Şiva üçlüsü bilinen ilk üçlemeyi oluşturur. Şamanizm'de tapınılan Gök tanrı'nın timsali Güneş, Ay ve Yıldız diğer bir üçlemedir. Hristiyanlıktaki üçleme ise Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tur.¹³³

Bazen Allah- Muhammed- Ali bazen de Hak- Muhammed- Ali şeklinde ifade edilen bu kavramın ilk defa ne zaman ve kim tarafından kullanıldığı bilinmiyorsa da bu üçlemede yer alan Hakk'ın Allah'ı, Muhammed'in Nübüvvet'i yani peygamberliği, Ali'nin de Velayet'i temsil ettiği belirtilmektedir.¹³⁴

Tahtacılar göre, Allah, Muhammed ile Ali'yi kendi nurundan yarattığı için Allah-Muhammed-Ali üçlemesini birbirinden ayırmak zordur. Tahtacılar bir işe başlamaya niyet ettiklerinde, dara düştüklerinde ve dua ettiklerinde “Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali” demektedirler.¹³⁵

4.1.2.1.2. Ehli Beyt

Ev halkı anlamına gelen Ehli Beyt ile Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin belirtilmektedir. Alevilik inancında, Ehli Beyt sevgisi önemli bir yer tutmaktadır.¹³⁶

4.1.2.1.2.1. Tevella

Hz. Muhammed'i “nebi”, Hz. Ali'yi “veli” olarak kabul etmek, onları ve onların soyundan gelenleri sevmek, onları sevenleri de sevmektir.¹³⁷

¹³² Ali Yaman, *Alevilik ve Kızılbaşlık Tarihi*, Nokta Kitap Yayınları, İstanbul 2007, s. 18.

¹³³ Piri Er, *Geleneksel Anadolu Aleviliği*, Ervak Yayınları, Ankara 1998, s. 8-9.

¹³⁴ Ali Kocadayı, *Kaş Dişlen Tahtacılarının Dini ve Sosyo Kültürel Yapısı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2013, s. 26-27.

¹³⁵ Ali Selçuk, *Ağaçeri Türkmenleri Tahtacılar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 72-73.

¹³⁶ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 60.

¹³⁷ Bedri Noyan, *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, Ankara 1985, s. 47.

4.1.2.1.2.2. Teberra

Hız. Muhammed ve Hız. Ali'ye, bunların soyundan gelenlere ve bunları sevenlere düşmanlık gösterenleri sevmemek, düşmanlık gösteren kişilerden uzak durmaktır.¹³⁸

4.1.2.1.3. On iki İmam

Alevilik inancına göre Peygamberin ölümünden sonra imamlık görevini yapan ilk kişi Hız. Ali'dir. Diğer imamlar sırasıyla şöyledir: Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin, İmam Zeynelabidin, İmam Muhammed Bakır, İmam Cafer-i Sadık, İmam Musa Kâzım, İmam Ali Rıza, İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki, İmam Hasanel Askeri ve İmam Mehdi'dir.¹³⁹

İnceleme alanında Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oynağına bağlı kişilerin Muharrem orucunu on iki imam için on iki gün tuttıklarını belirtmişlerdir.¹⁴⁰

4.1.2.1.4. Mürşit-Dede-Talip

Arapça kökenli bir kelime olan Talip "isteyen, talep eden" anlamına gelmektedir. Talip deyimi Anadolu Aleviliğinde ocakzade olmayan Aleviler için kullanılan bir sözcüktür ve her Talip'in ocakzade bir dedeye bağlı olması gerekir. Dede, Taliplerin yol atası olarak kabul edilmektedir. Dedeler, Taliplerin dinsel ve toplumsal konularda karşılaştıkları sorunları çözmeye yardımcı olurlar.¹⁴¹

4.1.2.1.5. Miraç ve Kırklar Meclisi

Sözlük anlamı merdiven anlamına gelen miraç, İslam'da Hız. Muhammed'in Allah katına çıktığı ve onunla konuştuğu anlamına gelmektedir. Alevilerde Hız. Muhammed'in miraca çıktığı zaman Hız. Ali'nin başkanlık ettiği ve kırk kişinin olduğu meclise Kırklar Meclisi denmektedir.¹⁴²

¹³⁸ B. Noyan, *Bektaşilik...*, s. 47.

¹³⁹ Süleyman Mecek, *Serik Yöresi Tahtacı Alevilerinin Halk Bilgisi Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2014, s. 9.

¹⁴⁰ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Bektaş oğlu, 1955 Anamur Doğumlu, İlkokul mezunu, Çubukkoyağı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 02/09/2017.

¹⁴¹ A. Yaman, *Alevilik...*, s. 238-239.

¹⁴² S. Mecek, *Serik Yöresi...*, s. 9.

4.1.2.1.6. Dört Kapı Kırk Makam

Şeriatın on makamı:

1. İman etmek 2. İlim öğrenmek 3. İbadet etmek 4. Helalinden kazanmak 5. Haramdan sakınmak 6. Yaramaz işlerden sakınmak 7. Şeriat evine girmek 8. Şefkatli olmak 9. Temiz giyinmek 10. Buyruklara göre davranmaktır.

Tarikatın on makamı:

1. Tövbe etmek 2. Talip ve mürid olmak 3. Temiz olmak 4. Nefsine söz geçirmek 5. Saygılı olmak 6. Haksızlıktan korkmak 7. Umudunu yitirmemek 8. Doğru olmak 9. Toplumda saygın olmak 10. Aşk, Şevk ve fakirlik üzere olmaktır.

Marifetin on makamı:

1. Edep 2. Koruk 3. Sabır 4. Yetinmek 5. Utanmak 6. Cömertlik 7. Bilim 8. Gösterişsiz yaşamak 9. Hünerli olmak 10. Kendini bilmektir.

Hakikatin on makamı:

1. Alçak gönüllü olmak 2. Herkesi eşit görmek 3. Yetinmeyi bilmek 4. Güvenilir olmak 5. Tanrı'ya ulaşmak 6. Sırna varmak 7. Giz ile dolu olmak 8. Hz. Ali'nin düşmanlarından uzak durmak 9. Tanrıya yakarmak 10. Coşkunluk içinde olmaktır.¹⁴³

4.1.2.1.7. Hayırlı-Gülbank

Dede tarafından bazı hizmet mertebelerinde okunan duaya hayırlı; dini törenlerde yüksek sesle okunan özel duaya ise Gülbank denmektedir.¹⁴⁴ İnceleme alanında büyük dualara Gülbank, Küçük dualara Hayırlı dendiği belirlenmiştir.¹⁴⁵

¹⁴³ Nejat Birdoğan, *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*, 2.Baskı, Berfin Yayınları, İstanbul 1994, s. 325-326.

¹⁴⁴ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 89.

¹⁴⁵ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

4.2. Orta Toros Tahtacılarında Dini Törenler

4.2.1. Cem Töreni

Türkçe karşılığı toplamak, bir araya getirmek olan Cem, Alevilikte en önemli dinsel törenin adı olarak kabul edilmektedir. Cemlerde dualar büyük ölçüde Türkçe yapılmakta ve Şah Hatayi, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet gibi Alevi ozanlarının Türkçe deyişleri okunmaktadır. Cem Törenlerinin dini işlevlerinin yanı sıra toplumsal ve eğitimsel işlevleri de bulunmaktadır. Cem törenleri sosyal dayanışmayı sağladığı gibi Cem sırasında dedeler tarafından verilen bilgiler cem törenlerinin eğitimsel işlevini göstermektedir.¹⁴⁶

Tahtacılar, Cem töreninin kökenini Kırklar Meclisine dayandırmaktadır. Tahtacıların inanışına göre Hz. Muhammed, Miraç dönüşü bir yerde sesler duyar. Cebrail Hz. Muhammed'in oraya girmesini ister. Hz. Muhammed evin kapısını çalınca içerden kimsiniz diye sorarlar. Hz. Muhammed'in ben Allah'ın peygamberiyim demesi üzerine, peygamber bizim içimizde diye bir cevap gelir. İçerdekiler Hz. Muhammed'e ben fukarayım diye cevap vermesini söylerler. Hz. Muhammed ben fukarayım deyince onu içeri alırlar. Hz. Muhammed içerdekilere siz kimsiniz diye sorduğunda biz kırklarız, kırkımız bir birimiz kırk diye cevap verirler. Hz. Muhammed sizin ulunuz kim diye sorunca bizim ulumuz Ali diye cevap gelir. Hz. Muhammed orada bulunanların otuz dokuz kişi olduğunu söyler. Oradakiler gözcü olan Selman-ı Faris'in dışarda olduğunu söyler. Hz. Muhammed bunu ispatlayın deyince, Hz. Ali kolunu keser ve hepsinin kolundan kan akar. Selman-ı Faris cennetten üzüm getirmiştir. Peygamber, üzüm tanesini cennetten getirilen tabağın içine ezer. Tabağı herkes koklamaya başlayınca oradakilerin hepsi mest olur ve semah dönmeye başlarlar. Peygamber de semah dönmek için ayağa kalktığı anda sarığı yere düşer. Bunu alıp kırk parçaya bölüp bellerine kuşak yaparlar. Cem töreninin kökeni bu Kırklar meclisine dayandırılmaktadır.¹⁴⁷

Mutlak surette yapılması gereken Cem töreni şu üç sebepten dolayı yapılır:

¹⁴⁶ A. Yaman, *Alevilik...*, s. 211-213.

¹⁴⁷ A. Selçuk, *Ağaçeriler...*, s. 119-120., Kaynak Kişi: *Ali Ergül*, Kaynak Kişi: *Ali Kemal Duru*.

1.Alevi olan her kişinin yılda bir kez günahlardan arınmak için yapmak zorunda olduğu cem

2.İkrar ve Musahiplik törenlerinde yapılması gereken cem,

3.Düşkünler için yapılan cem'dir.¹⁴⁸

Dede Cem'e başlamadan önce toplumdaki rızalık alır yani küskünleri ve dargınları barıştırır. Çünkü Cem'de kimsenin küskün ve dargın olmaması gerekir.¹⁴⁹ Barışmak istemeyen kişiler, Gözcü tarafından cem evinden çıkarılır.¹⁵⁰ Cem'e katılacak kişilerin ayağının çıplak, başının şapka vb. giyeceklerle kapalı olması, belinde kement olması gerekir. Dede başlangıç hayırlısı olarak bir Gülbenk çeker. Sofra kurulur ve kesilen kurban dağıtılır. Daha sonra üç nefes söylenir ve semah dönülür. İçeri ceminde mutlaka Kerbela olayının anlatılması gerekmektedir. Kerbela'da semah dönecek erkek kalmadığı için Semah'ı kadınlar döner. Dede dışındaki on iki hizmet görevini yürüten kişileri halk seçer ve dede hayırlı verir.¹⁵¹

Tahtacılar on iki hizmeti yerine getiren görevliler şunlardır:

1. Dede: Diğer bir adı Sercem olan dedenin görevi Cem'i yönetmektir.¹⁵² Cem töreninde tüm hayırlılar Dede tarafından verilir. Dede ceme katılanların karşısında, Delil'in yanında ve Post'un arkasında olacak şekilde oturur.¹⁵³ İnceleme alanında Adana merkezde ve Mersin'in Mut ilçesine bağlı Köprübaşı mahallesinde olmak üzere iki dede bulunmaktadır.

2. Mürebbi: Dede olmadığı zaman onun görevlerini yapan Mürebbi, Dede'nin yardımcısıdır.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Yusuf Ziya Yörük, "Tahtacılar", *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Cumhuriyet Matbaası, S.19, İstanbul 1931, s. 67.

¹⁴⁹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

¹⁵⁰ Ahmet Demir, "Cem", *Folklor/Edebiyat*, Başkent Matbaası, C.8, S.30, Ankara 2002, s. 16.

¹⁵¹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

¹⁵² N. Çıblak, *Mersin...*, s. 72.

¹⁵³ A. Kocadağı, *Kaşdışen...*, s. 54.

¹⁵⁴ Kaynak Kişi: *Müslüm Taş*; Hasan oğlu, 1969 Köprübaşı doğumlu, İlkokul mezunu, Köprübaşı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 26/08/2017.

3. Gözcü: Dedenin sağında oturan Gözcü, Cem'in düzeninden ve disiplininden sorumludur.¹⁵⁵

4. Delilci: Delili yakar ve meydanın aydınlanmasını sağlar.¹⁵⁶

5. Sazandar: Güvender, Zakir ve Kamber gibi adlar da verilen Sazandar, Cem sırasında nefesleri söylemekle görevli kişidir.¹⁵⁷

6. Selman: Ferraş ya da Süpürgeci de denilen Selman cem evinin temizliğinden sorumlu kişidir. Selman, dedenin karşısında olacak şekilde süpürgeyle "Ya Allah! Ya Muhammed! Ya Ali!" diyerek meydanı üç defa sembolik olarak süpürür.¹⁵⁸

7. Dolucu: Kendisine Şemsi de denilen Dolucu'nun görevi Cem törenlerinde dolu adı verilen içkiyi dağıtmaktır.¹⁵⁹

8. Kurbanacı: Gelen kurbanların kesilmesi, pişirilmesi ve yemek olarak dağıtılmasından sorumlu kişidir.¹⁶⁰

9. Sakkacı: Cemdekilere su dağıtmakla görevli kişidir. Yemek yendikten sonra temizlik için ibrik, leğen ve havlu getiren kişidir.¹⁶¹

10. Kuyucu: Cem ve musahiplik törenlerinde kurbanın derisini, kemiklerini ve pisliğini gizlice toprağa gömen kişidir.¹⁶²

11. Kapıcı: Cem evinin kapısında bekleyerek yabancı birinin içeriye girmesini ve içeriden birinin de dışarıya çıkmasını engellemekle görevli kişidir.¹⁶³

¹⁵⁵ V. Asan, *Tahtacı...*, s. 72.

¹⁵⁶ A. Yaman, *Alevilik...*, s. 215.

¹⁵⁷ Ayten Kaplan, *Alevi-Türkmen- Tahtacı Türkali Köyünde Samah, Yol Dergisi*, Hüseyin Gazi Derneği Yayınları, S. 28, s.65.

¹⁵⁸ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 75.

¹⁵⁹ V. Asan, *Tahtacı...*, s. 72.

¹⁶⁰ Battal Pehlivan, *Anadolu'da Alevilik*, Şahkulu Sultan Külliyesi Yayınları, 4. Baskı, s. 56.

¹⁶¹ A. Yaman, *Alevilik...*, s. 216.

¹⁶² A. Selçuk, *Ağaçeri...*, s. 123.

¹⁶³ S. Mecek, *Serik...*, s.20.

12. Pervane: Diğer bir adı da Peyk olan Pervane'nin görevi, Cem'in yapılacağı zamanı Cem'e katılabilecek kişilere haber vermektir.¹⁶⁴

4.2.2. İkrar Alma

Türkçe anlamı söz verme, yemin etme olan ikrar¹⁶⁵ Tahtacı ve diğer Alevi topluluklarında, Aleviliğe girmek isteyen bir kişinin dedenin öğüt ve telkinlerini kabul ettiğine ve bu yolun kurallarını benimseyeceğine ve kurallara uyacağına dair dedenin huzurunda söz vermesidir.¹⁶⁶ İkrar, Aleviliğe geçiş için atılan ilk adım olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁷

Erkeklerin ikrarı ergenlik çağına girdikten sonra kızların ikrarı ise evlendikten sonra alınır.¹⁶⁸ Alevi dışından biriyle evlenip yolun sorumluluğunu yerine getirememeye ihtimaline karşılık kızların ikrarı evlendikten sonra alınır.¹⁶⁹ Bu yüzden kızların ve erkeklerin ikrarı ayrı ayrı alınır. İkrar bir defaya mahsus alınır ve ona ömür boyu uyulması gerekir. Uymayan kişiler dede tarafından düşkün ilan edilir.¹⁷⁰ İkrarı alınmayan bir kişiye ceza verilemez.¹⁷¹

İkrarı alınacak kişiye bir ip bağlanıp dedenin huzuruna getirilir. İkrarı alınacak kişi dedenin omzuna, kuşağına ve ayağına niyaz edip dara durur. Daha sonra Dede ikrarı alınacak kişiye nasihatte bulunur.¹⁷²

Dedenin ikrarı alınacak kişiye verdiği nasihat şu şekildedir: Yalan söyleme, gıybet etme, şehvetperest olma, büyüklerinin yolunu, sözünü kesme, büyüklerine hizmet eyle, küçüklerine hizmet eyle, elinin yetmeyeceği yere elini uzatma, sözünün geçmeyeceği yerde söz söyleme, elinle koymadığını elleme, gözün ile görmediğini söyleme, eline, diline, beline sahip, aşına, işine, eşine sadık ol diye nasihatte bulunur. Üç kez söylenmesi gerekir ve üç kez dedenin eli öpülür. Dede ikrarı alınacak kişiye

¹⁶⁴ A. Kocadayı, *Kaşdışlen...*, s. 56.

¹⁶⁵ V. Asan, *Tahtacı...*, s. 85.

¹⁶⁶ Mehmet Eröz, *Türkiye'de Alevilik Bektaşilik*, Otağ Matbaacılık, İstanbul 1977, s. 139.

¹⁶⁷ Ümmü Bulut, "Sosyolojik Açıdan Tahtacı Grupların Araştırılması (Muğla Örneği)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 36, Isparta 2015, s. 90.

¹⁶⁸ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

¹⁶⁹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

¹⁷⁰ Yasin İpek, "Mersin Tahtacıları Üzerine Gözlemler", *Folklor/Edebiyat*, Başkent Matbaası, C. 8, S. 29, Ankara 2002, s. 26.

¹⁷¹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*; Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Kaynak Kişi: *Ali Kemal Duru*.

¹⁷² Kaynak Kişi: *Semine Gökmen*; Derviş Kızı, 1946 Kabaklar doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Kabaklar'da ikamet etmekte, Grş. T. : 10/12/2017.

hayırlı verir, o kişi cemdeki herkesin elini öper ondan sonra ikrarlık sıfatını alır. İkrar alma törenlerinde horoz(Cebrail¹⁷³) kesilir ve dolu dağıtılır.¹⁷⁴ Çalışma alanımızdaki Yanyatır ocağına bağlı Tahtacıların ikrarını Mut Köprübaşında bulunan Taki Özcan almaktadır.

4.2.3. Muharrem Orucu

Muharrem ayı, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'in 10 Muharrem 680'de Yezid orduları tarafından önce susuz bırakılıp sonra şehit edilmesinden dolayı yas ayı olarak kabul edilir. Bu ayda muharrem orucu tutulur.¹⁷⁵

İnceleme alanında Tahtacılarda orucun süresi on veya on iki gün olarak bağlı olunan oymağa göre farklılık göstermektedir. Muharrem orucunu Aydınli oymağına bağlı Tahtacılar 10 gün¹⁷⁶, Çaylak oymağına bağlı Tahtacılar ise 12 gün¹⁷⁷ tutmaktadır. Bu şekilde farklı sayılarda tutulmasının sebebi ise Çaylak oymağına bağlı kişilerin on iki imamın yasını tuttuğu, Aydınli oymağına bağlı kişilerin ise Hz. Hüseyin'in yasını tuttuğu olarak açıklanmaktadır.¹⁷⁸ Muharrem orucu matem orucu olarak kabul edilir.¹⁷⁹

Muharrem orucu süresince uyulması gereken bazı kurallar vardır. Oruç zamanında su içilmez ya da su bulandırılıp içilir. Su yerine şerbet içilir veya hoşaf yenir. Banyo yapılmaz, tıraş olunmaz, tırnak kesilmez, hayvan eti yenmez, yumurta ve yoğurt yenmez, soğan kesilmez, cinsel ilişkiye girilmez.¹⁸⁰ Orucun bittiği gün akşamdan aşure pişirilir ve ertesi gün komşulara dağıtılır.¹⁸¹

¹⁷³ Tahtacılarda horoza Cebrail denmektedir.

¹⁷⁴ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

¹⁷⁵ P. Er, *Geleneksel...*, s. 25.

¹⁷⁶ Kaynak Kişi: *Nurgül Er*.

¹⁷⁷ Kaynak Kişi: *Hasan Şimşek*; Veli oğlu, 1947 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

¹⁷⁸ Kaynak Kişi: *Ali Ateş*; 1947 Nergizlik doğumlu, İlkokul mezunu, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹⁷⁹ Kaynak Kişi: *Sani Deniz*.

¹⁸⁰ Kaynak Kişi: *Hasan Şimşek*; Veli oğlu, 1947 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017; Kaynak Kişi: *Cumali Toprak*; 1927 Çamalan doğumlu, İlkokul mezunu, Çamalan' da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017; Kaynak Kişi: *Hüseyin Çifteli*; Mehmet oğlu, 1955 Belededik doğumlu, Ortaokul mezunu, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017; Kaynak Kişi: *İbrahim Öksüz*; Ali oğlu, 1935 Kozan doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Sepici' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ,

4.2.4. Kurban

4.2.4.1. Pay Kurbanı

Orta Toros Tahtacılarının ağaç kesmeye başlamadan önce kestikleri kurbana Pay kurbanı adı verilir. Kurban kesildikten sonra ağaca niyaz edilip helallik alınır. ‘‘Habip Neccar, pirimiz ve yardımcımız olsun!’’ şeklinde dua edilir.¹⁸²

4.2.4.2. Birlik Kurbanı

Orta Toros Tahtacılarının birlik ve beraberliği sağlamak için veya toplu olarak bir türbeye gittiklerinde kestikleri kurbana ‘‘Birlik Kurbanı’’ denir.¹⁸³

4.2.4.3. Adak Kurbanı

Orta Toros Tahtacılarında evlenmek, çocuk sahibi olmak, hastalıklardan kurtulmak gibi ihtiyaçlarının karşılanması için kesilen kurbana Adak kurbanı denir. Adak kurbanı genelde türbelerde ve yatırlarda kesilir.¹⁸⁴

4.3. Orta Toros Tahtacılarında Sosyal Kurumlar

4.3.1. Musahip Olma

Anlamı ahiret kardeşliği, yol kardeşliği anlamına gelen¹⁸⁵ Musahiplik, Alevi topluluklarında ikrarı alınmış iki ailenin eşleriyle birlikte ahirete kadar kardeş kalacaklarına, birbirlerini koruyacaklarına, birlik ve beraberlik içerisinde yaşayacaklarına, dedenin huzurunda söz vermeleridir.¹⁸⁶ Musahiplik evli iki çift arasında olmaktadır. Musahipler birbirinin kardeşi sayıldığından çocukları da kardeş sayılır ve birbirleriyle evlenemezler.¹⁸⁷

Grş T. : 07/08/2017; Kaynak Kişi: *Mehmet Nergis*; Süleyman oğlu, 1943 Nergizlik doğumlu, Ortaokul mezunu, Nergizlik’ de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

¹⁸¹ Kaynak Kişi: *Ayşe Boz*; Ahmet Hayta kızı, 1949 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Tömük’te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.

¹⁸² Kaynak Kişi: *Taki Özcan*; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Kaynak Kişi: *Gülizar Ulutaş*; Ahmet kızı, 1935 Mersin doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Dalakdere’ de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017.

¹⁸³ Kaynak Kişi: *Veli Esen*.

¹⁸⁴ Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*.

¹⁸⁵ Y. İpek, ‘‘Mersin...’’ , s. 25.

¹⁸⁶ P. Er, *Geleneksel... , s. 39.*

¹⁸⁷ Y. İpek, ‘‘Mersin... ‘‘ , s. 25.

İkrar alındığında kişi nasıl yolun sorumluluğunu alıyorsa Musahip olduğunda da aileler birbirlerinin sorumluluklarını alırlar. Hz. Ali'nin musahibi Hz. Muhammed olarak kabul edilmektedir. Musahiplik töreninde 12 hizmet erkanının olması gerekmektedir. Musahiplik töreninde ilk önce Delil uyandırılır. Eğer orada bulunanlar arasında bir sorun varsa delilin uyanmayacağına inanılır.¹⁸⁸ Müsahiplik töreninde Müsahip olacak dört kişi dedenin huzuruna gelir ve kurban getirilir. Eğer Musahip olacak kişilerin arasında bir sorun, küskünlük veya dargınlık varsa kurban işaret vermez. İşaretten kasıt işeme, dışkılama, meleme ve silkinmedir.¹⁸⁹ Kurban işaret verdikten sonra kurban kesilir ve lokmalar dağıtılır. Daha sonra fincanda dolu getirilir ve o fincandan orada bulunanlar içer.¹⁹⁰

Yanyatır ocağına bağlı Tahtacılar da Musahiplik'ten sonraki aşamalar Aşinalık, Peşinelik ve Çiğildaşlık'tır. Hacı Emirli ocağına bağlı Tahtacılar da bu aşamalar bulunmamaktadır.¹⁹¹

4.3.2. Aşinalık

Kelime anlamı olarak tanıdık, bildik anlamlarına gelen aşinalık¹⁹², Musahiplikten sonraki aşamadır. Musahipliğe göre gerçekleştirilmesi daha zordur. Hz. Ali'nin Aşinası Veysel Karani olarak kabul edilmektedir.¹⁹³ Aşına olabilmek için Musahip olunduktan sonra Öz kurbanı ile kendi özünü ayırması gerekmektedir. Daha sonra Musahip olunmuş bir aile bulunup o aile ile aşına olunur.¹⁹⁴ Çalışma sahasında yaptığımız araştırmalarda Aşinalığın artık kalmadığı görülmektedir.

4.3.3. Peşinelik

Tanıdıkların arkasından gelen anlamına gelen Peşinelik¹⁹⁵ iki aşinanın ulaşabileceği bir aşama olarak kabul edilmektedir. Hz. Ali'nin Peşinesi Selman-ı

¹⁸⁸ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

¹⁸⁹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*; Kaynak Kişi: *Döndü Könte*.

¹⁹⁰ Kaynak Kişi: *Döndü Könte*; Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*.

¹⁹¹ Kaynak Kişi: *Ali Kemal Duru*.

¹⁹² Ü. Bulut, "Sosyolojik...", s. 91.

¹⁹³ P. Er, *Geleneksel...*, s. 43.

¹⁹⁴ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

¹⁹⁵ Ü. Bulut, "Sosyolojik...", s. 91.

Farisi olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁶ Çalışma sahasında yaptığımız araştırmalarda Peşineliğin artık kalmadığı görülmektedir.

4.3.4. Çiğildaşlık

Çile çekmek, dünyadan el etek çekmek anlamına gelen çiğildaşlık¹⁹⁷ iki Peşinenin ulaşabileceği bir aşama olarak kabul edilmektedir. Günümüzde bu aşamaya ulaşmak mümkün değildir. Hz. Ali'nin çiğildaşı toprak olarak kabul edilmektedir. Hz. Ali'nin toprakla çiğildaş olması yaşarken ölmenin ve benliğini toprağa gömmenin simgesi olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁸

4.3.5. Düşkünlük

Kısaca suçluluk anlamına gelen düşkünlük¹⁹⁹ Alevi topluluklarında yola girmiş bir kişinin yolun yasakladığı suçlardan birini işlemesi durumunda, meydan kararı ile suçlu bulunarak, eşleriyle birlikte kendisi ve musahibinin yoldan çıkarılmaları anlamına gelen bir cezalandırma biçimidir.²⁰⁰ Suçu işleyen kişiye düşkün denmektedir.²⁰¹

Anadolu Aleviliğinde düşkünlüğü gerektiren durumlar genel olarak şunlardır:

1. Birden fazla kadınla evlenme, 2. Boşanma, 3. Zina, 4. Hırsızlık, 5. Adam öldürme, 6. Yalan söyleme, 7. Sırrı açıklama, 8. Vaktinde baş okutmama, 9. Ocak hakkını ödememe, 10. Eş günahından sorumlu olmama, 11. Alevi olmayan biriyle evlenme, 12. Sufi dostlarından yardımlaşmayı ve dayanışmayı esirgeme.²⁰²

Yola girmiş bir kişi eline, diline ve beline sahip olmadığında suç işlemiş oluyor ve düşkün kabul ediliyor. Verilen cezalar, suçun şiddeti ve durumuna göre değişmektedir. Eğer bir suç işlendiğinde suçu işleyen kişinin ikrarı alınmışsa cezası bir horozdur, Eğer suçu işleyen kişi Musahipliyse o zaman kurban kesilir. Musahipli kişilerden biri suç işlerse diğer Musahibi de bu durumdan etkilenip suçlu kabul

¹⁹⁶ P. Er, *Geleneksel...*, s. 43.

¹⁹⁷ Rıza Yetişen, *Tahtacı Aşiretleri (Adet, Gelenek ve Görenekleri)*, Memleket Matbaacılık, İzmir 1986, s. 114.

¹⁹⁸ P. Er, *Geleneksel...*, s. 44.

¹⁹⁹ A. Yılmaz, *Tahtacılar...*, s. 77.

²⁰⁰ P. Er, *Geleneksel...*, s. 49.

²⁰¹ N. Birdoğan, *Anadolu'nun...*, s. 363.

²⁰² İsmail Görkem, *Baha Said Bey Türkiye'de Alevi Bektaşî Ahi ve Nusayri Zümreleri*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 149.

edilmektedir. Diğer Anadolu Alevilerinden farklı olarak sadece Tahtacılar da olan öz kurbanı töreni yapıldığı takdirde diğer Musahipli aile bu durumdan etkilenmez. Suçu işleyen kişi Musahipliyse ve hırsızlık, zina gibi ağır bir suç işlemişse içeri, dışarı ve tercümanlık düşkünü olur. Dışarı düşkünlüğü için bir horoz yani Cebrail, içeri düşkünlüğü için bir kurban kesilmesi gerekir.²⁰³

Düşkünlük cezası, dedenin huzurunda ikrarı alınmış kişilerin katılımıyla düşkünlük meydanı ceminde verilmektedir. Düşkünlüğün kaldırılması ise dedenin huzurunda ikrarı alınmış kişilerin katılımıyla “düşkün” kaldırma cemiyle olmaktadır.²⁰⁴ Çalışma sahamızdaki araştırmalarımızda düşkünlüğün sadece Mersin’in Mut ilçesine bağlı Köprübaşı köyünde devam ettiği görülmüştür.

4.3.6. Dedelik

Alevi topluluklarında dini önderliklerinin yanı sıra, toplumsal yaşamda da önemli roller üstlenmiş olan dedeler, taliplerini Alevi geleneğine göre eğitip aydınlatan kişilerdir.²⁰⁵

Alevi dedelerinin şu niteliklere sahip bulunması gerekmektedir: 1. Bir ocaktan gelmek, yani “*Evlad-ı Resul*” olmak veya hizmet veya keramet yoluyla mürşitlik derecesine ulaşmış bir erenin soyundan gelen ocakzade bir aileye mensup olmak, 2. Bilgili, eğitici ve terbiye edici olmak, 3. Adaletli, ahlaklı olmak, 4. “Buyruk” kitaplarında yazılı esaslara ve Alevilik esaslarına uyuyor olmak.²⁰⁶

Alevi dedelerinin başlıca görevleri şunlardır: 1. Sosyal ve dinsel bakımdan topluma önderlik etme ve davranışlarıyla, yaşantısıyla örnek olma, 2. Toplumu irşat etme (aydınlatma) ve bilgilendirmek, 3. Toplumda birliği ve dayanışmayı sağlamak, 4. Sosyal ve dinsel törenleri (cem, cenaze, evlenme törenleri vb.) yönetmek, 5. Adaleti sağlamak, suçluları düşkün ilan etmek, 6. İnancı ve gelenekleri yaşatmak ve aktarmak, 7. Maddi ve manevi sorunu olan insanlara yardımcı olmak²⁰⁷

²⁰³ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

²⁰⁴ P. Er, *Geleneksel...*, s. 52.

²⁰⁵ Gloria Clarke, “Ocakzade Dedelerin Geleneksel ve Güncel Durumu”, *Folklor/Edebiyat*, Başkent Matbaası, C. 8, S. 29, Ankara 2002, s. 127.

²⁰⁶ Ali Yaman, “Geçmişten Günümüze Dedelerin Misyonu ve Değişim”, *Dem Dergi*, Y. 2, S. 6, s. 32.

²⁰⁷ A. Yaman, *Geçmişten...*, s. 32.

4.3.7. Ocak Kazma

Türklerde toplumu teşkil eden en küçük birim olan aileye ocak denmektedir. Ocağın tütmesi, aile birliğinin ve dirliğinin bir alameti olarak kabul edilmektedir. Türklerde ocak evde veya çadırdaki ateşin bulunduğu mekanın adı olmuştur.²⁰⁸

Tahtacılar arasında erkek bir kişi evlenip evini ayırdığı zaman Ocak kazma töreni yapılır. Evden ayrıldıktan sonra bir aile sahibi olduğu anlaşılınca diye ocak kazma töreni yapılır.²⁰⁹ Ocak kazma töreni dede tarafından yapılır. Dede evini ayıracak kişinin ocağına 3 defa vurup ocağını yakar ve ocağın gül olsun der. Ocak kazma töreninde ocağı kazılan kişi tarafından horoz kesilir.²¹⁰ Ocağı kazılmayan bir kişi suç işlediği zaman babası suçlu kabul edilir.²¹¹

4.4. Orta Toros Tahtacılarında Hayatın Geçiş Dönemleri

4.4.1. Doğum

Kişinin hayatında ilk geçiş dönemi olarak kabul edilen doğum, tüm topluluklarda mutlu bir olay olarak kabul edilir.²¹² Bebeği tuzlama, çocuk kırklama, diş hediği, duşak kesme ve aydaş kaynatma Tahtacılar arasında doğum ile ilgili inanç ve geleneklerinden bazılarıdır.²¹³ İnceleme alanında doğum ile ilgili geleneklerden sadece bebeği tuzlama, çocuk kırklama ve duşak kesme adetlerinin devam ettiği görülmüştür.

4.4.1.1. Bebeği Tuzlama

Çocuğun vücudu kötü kokmasın diye çocuğun göbek bağı düştükten sonra çocuk tuzlanır.²¹⁴ Çocuğun tuzlanması, çocuğun doğumundan sonraki 8. veya 10. güne rastlamaktadır. Tuz ile şeker iyice dövülüp karıştırıldıktan sonra bu işi bilen kadınlar tarafından hazırlanan bu karışım çocuğun her tarafına sürülür. Tuzlandıktan

²⁰⁸ Saffet Sarıkaya, *Anadolu Aleviliğinin Tarihi Arka Planı*, Frıda Yayınları, İstanbul 2012, 79-80.

²⁰⁹ Kaynak Kişi: *Mustafa Kesen*; Mehmet oğlu, 1939 Alanya doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ. Grş. T. : 07/08/2017.

²¹⁰ Kaynak Kişi: *Hüseyin Çifteli*; Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*; Kaynak Kişi: *Muharrem Ergül*; Kaynak Kişi: *Nurgül Er*; Kaynak Kişi: *Mehmet Boz*.

²¹¹ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

²¹² N. Çıblak, *Mersin...*, s. 165.

²¹³ Ü. Bulut, "Sosyolojik..." , s. 86.

²¹⁴ Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*.

sonra çocuk bir bez ile sarılır. Bir saat böylece bekletildikten sonra çocuğa banyo yaptırılır.²¹⁵

4.4.1.2. Çocuk Kırklama

Çocuk doğduktan sonra yarı kırk ve kırkında ana bacılar denilen dede ya da mürebbi eşleri tarafından ballanır. Ayak değmemiş yerden 40 tane küçük taş ve iğne yapraklı ağaçlardan üç yaprak suyun içine konur ve Anabacılar tarafından çocuğun üzerine dökülür.²¹⁶

4.4.1.3. Diş Hediği

Çocuk diş çıkarmaya başlayınca mısırdan diş hediği pişirilir ve komşulara dağıtılır. Çocuğun dişleri mısır taneleri gibi düzgün olsun diye diş hediği yapılır.²¹⁷

4.4.1.4. Duşak Kesme

Duşak, ayak bağı anlamına gelen bir kelimedir.²¹⁸ Yürüme çağına gelip de yürüyemeyen çocuklar için bu gelenek uygulanmaktadır.²¹⁹ Bazı yerlerde köstek kesme de denmektedir.²²⁰ Çocuğun ayağına bir ip bağlanır ve boynuna incir ve lokumdan oluşan bir kolye asılır. Belli bir mesafeden koşup ipi ilk kesen çocuk yiyecekleri alır. Böylece çocuğun rahat yürüyeceğine inanılır.²²¹

4.4.1.5. Aydaş Kaynatma

Zayıf olan ve gelişemeyen çocuklar için bu gelenek uygulanmaktaydı. Çocuk boş bir kazanın içine konulup, üç defa “Aydaş öyle pişmez böyle pişer” denilerek kazan aşağı yukarı çevrilirdi.²²²

²¹⁵ Ali Selçuk, “Tahtacıların Doğum ile İlgili İnanç ve Uygulamalarına Fenomenolojik Bir Yaklaşım”, *Tübar*, S. 16, 2004, s. 165.

²¹⁶ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

²¹⁷ Hüseyin Yüksel Biçen, *İnanışları ve Gelenekleriyle Tahtacılar*, Tekağaç Yayıncılık, Ankara 2005, s. 115.

²¹⁸ Zeynel Gül, “Tahtacılar da Gelenekler: Doğum ve Çocukla İlgili Adet, Uygulama ve Törenler”, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002, s. 357.

²¹⁹ Rıza Yetişen, “Naldöken Tahtacıları: XIX. Çocuk Kırklama”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 15, S. 289, İstanbul 1973, s. 6723.

²²⁰ Kaynak Kişi: *Taki Özcan*.

²²¹ Kudret Saylık, “Akçaeniş Tahtacılarında Doğum ve Çocukla İlgili İnançlar, Uygulamalar”, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002. s. 361.

²²² H. Y. Biçen, *İnanışları...*, s. 117.

4.4.2. Evlilik

Evlenme, kadın ve erkeğin ortak yaşamını ilan eden, açıklayan ve resmileştiren sosyal bir kurumdur. Her toplum ekonomik düzeyi, akrabalık sistemi, tarihleri ve yerleşim düzenleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri örf ve adetlerle evlenme biçimlerini belirler.²²³

İnceleme alanında Tahtacıların evliliklerinde Monogami ve Endogaminin olduğu görülmüştür.²²⁴ Eskiden evlilikler daha çok ailenin isteğine bağlıydı.²²⁵ Tahtacılar son zamanlara kadar evliliklerini aynı topluluk içerisinde yapmaktaydı. sunni biriyle evlenme düşkünlük olarak kabul edilmekteydi. Bu yüzden Tahtacılar da tam bir endogami görülmekteydi. Günümüzde ise Alevi olmayan topluluklar ile evlenmelerin olduğu görülmüştür. Bu yüzden Endogamiden Egzogamiye doğru bir geçiş başlamıştır. Tahtacılar da birden fazla kişiyle evlenme düşkünlük olarak kabul edildiği için tek eşlilik esastır. Bu yüzden Tahtacılar arasında Monogaminin de hâkim olduğunu görülmektedir.²²⁶

4.4.2.1. Bayrak Dikme

Tahtacılar da bayrak dikme düğünden bir gün önce olur. Genelde bayrak dikme perşembe günü olur.²²⁷ Gençler ormana gidip daha önce damadın belirlediği çam ağacını kesip damadın evinin önüne dikilir.²²⁸ Bayrağı getiren kişilere mendil verilir.²²⁹ Dede gelip hayırlı duasını verir. Eğer dede yoksa Aleviliği iyi bilen biri bayrağı salavatlar eğer o da yoksa muhtar ya da azalardan biri bayrağı salavatlar.²³⁰ Bayrağın başına ayna konur. Ayna konulmasının sebebi, aydınlık olunacağına inanılmasıdır.²³¹ Ayrıca bazı yerlerde bereketi simgelediğine inanılan soğan, sarımsak

²²³ Ayten Kaplan, “Tahtacılar da Evlilik Kurumu ve Törenleri”, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002.

²²⁴ A. Selçuk, *Ağaçeri...*, s. 224-225.

²²⁵ Rıza Yetişen, “Naldöken Tahtacılarında Nişan”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 325, İstanbul 1976, s. 7733.

²²⁶ A. Selçuk, *Ağaçeri...*, s. 224-225.

²²⁷ Kaynak Kişi: *Hüseyin Gökmen*.

²²⁸ Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*.

²²⁹ Kaynak Kişi: *Cennet Özdemir*; 1952 Cingöz doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz’ de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

²³⁰ Kaynak Kişi: *Kemal Şeker*, Mehmet oğlu, 1935 Cingöz doğumlu, İlkokul mezunu, Ceyhan’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.

²³¹ Kaynak Kişi: *Veli Gül*; 1952 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği’nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.

ve nar konur.²³² Bazı yörelerde ise elma, portakal ve nar konur.²³³ Bayrak dikimi sırasında kurban kesilir.²³⁴ Bayrak dikimi sırasında dolu verilir ve bu dolu 3 defa verilir. Dolu herkese tek fincanla verilir.²³⁵

4.4.2.2. Baş Bağlama

Baş bağlama, Tahtacılar özgül bir gelenektir. Düğünden sonra yapılan baş bağlamaya yüz açımı da denilmektedir. Baş bağlama, gelinin gittiği eve sadık olması ve bağlanması için yapılan bir törendir. Baş bağlama toplumda sevilen ve bu işi bilen bir kadın tarafından yapılır.²³⁶ İç çamaşırı ile kalan geline Tahtacılar özgül şu kıyafetler salavatlanarak giydirilir: köynek (atlet), könçek (paçası lastikli şalvar), fermene(yelek), zubun(üç etek), göğüslük, terlik(takke), üstlük, keten(bir çeşit ipek yazma), al ilmeçer, kırmızı üçgen yamşak, kuşak.²³⁷ Baş bağlama sırasında yaşlı kadınlar tarafından geline evlilik konusunda nasihatler verilir.²³⁸

4.4.3. Ölüm

İnsan hayatının somut olarak sona ermesine ölüm denmektedir. Tüm toplumlarda olduğu gibi Tahtacılar da ölüm ile ilgili çeşitli gelenekler bulunmaktadır.²³⁹ İnceleme alanında Tahtacıların cenazelere çok önem verdiği görülmüştür.

Eğer ölüm sabah gerçekleşmişse akşam gömülür, akşam gerçekleşmişse ertesi güne bırakılır. Ölüm haberi duyulduktan sonra insanlar, cenaze evinde toplanır. Akşam cenazenin başında nefesler söylenir, ağıtlar yakılır. İlk gün cenaze evinde yemek yapılmaz, diğer aileler cenaze evine yiyecekler götürür. Cenaze, Alevilik

²³² Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*.

²³³ Kaynak Kişi: *Cennet Özdemir*; Kaynak Kişi: *Erman ŞEN*.

²³⁴ Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Kaynak Kişi: *Cennet Özdemir*; Kaynak Kişi: *Hüseyin Çifteli*; Kaynak Kişi: *Ayşe Deniz*; Kaynak Kişi: *Ali Güzel*.

²³⁵ Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*.

²³⁶ Kaynak Kişi: *Veli Gül*; Kaynak Kişi: *Sani Deniz*; Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

²³⁷ Hüseyin Yüksel Biçen, "Gelin Başı Bağlamak", *Yol Dergisi*, Hüseyin Gazi Derneği Yayınları, Ankara 2008. s. 135.

²³⁸ Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*.

²³⁹ N. Çıblak, *Mersin...*, s. 192.

geleneğini bilen kişiler tarafından yıkanır. Ölen kişinin ruhunun geleceğine inanıldığı için cenazenin yıkandığı yere ekmek konur.²⁴⁰

Ölen kişi yıkandıktan sonra, gömlek ve iç giyim giydirilir. Mezarlıkta gömülürken altına döşek, üstüne yorgan, başına yastık koyulduğu bildirilmiştir. Ayrıca bazı yerlerde vasiyet üzerine ölüye ait bazı özel eşyaların da gömüldüğü bildirilmiştir.²⁴¹

Tabut, mezarın içine indirildikten sonra sapıtma denen tahtalar dizilir. Ardından mezarın içine toprak doldurulur. Mezar kapandıktan sonra mezarın üstüne Murt yaprağı konur. Mezarın baş ve ayak kısmına tepesi yuvarlak ve yanları çentikli birer tahta dikilir.²⁴²

İnceleme alanında Yanyatır ocağına bağlı çaylak oynağının alamet-i farikası olan kazayağı işaretinin sadece Silifke'nin Kırtıl köyünde ve Mut'un köprübaşı köyündeki mezarlıklarda olduğu görülmüştür. Kaz ayağı işaretinin eskiden Tahtacı mezarlığı belli olsun diye konduğu ancak günümüzde böyle bir şeye gerek olmadığı düşünüldüğü için diğer mezarlıklarda kazayağı işaretine rastlanmamıştır.

4.5. Orta Toros Tahtacılarında Bayramlar

4.5.1. Dini Bayramlar

4.5.1.1. Kurban Bayramı

Kurban Bayramı Tahtacılarında en önemli bayram kabul edilmektedir. İnceleme alanındaki bazı yerlerde Arefe günü babasının evinde kalan kişiler tarafından horoz kesilir. Bu, babamızın ocağını bekliyoruz anlamına gelmektedir.²⁴³

²⁴⁰ Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Kaynak Kişi: *Cumali Toprak*; Kaynak Kişi: *Veli Esen*; Kaynak Kişi: *Ahmet Yılmaz*; Durmuş oğlu, 1948 Kaşışlen Doğumlu, Üniversite mezunu, Çubukkoyağı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017.

²⁴¹ Kaynak Kişi: *Nurgül Er*; Kaynak Kişi: *Halil Deniz*, ; Kaynak Kişi: *Ali Ergün*, Kaynak Kişi: *Mustafa Kesen*; Kaynak Kişi: *Erman Şen*; Kaynak Kişi: *Salih Sebil*; Kaynak Kişi: *Mehmet Boz*, 1932; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Kaynak Kişi: *Muharrem Ergül*.

²⁴² Rıza Yetişen, "Naldöken Tahtacılarında Ölüm", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 340, İstanbul 1977, s. 8145.

²⁴³ Kaynak Kişi: *Nurgül Er*; Kaynak Kişi: *Halil Deniz*; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Kaynak Kişi: *Veli Gül*; Kaynak Kişi: *Sani Deniz*.

4.5.2. Sosyal Bayramlar

4.5.2.1. Sultan Nevruz

Nevruz, Hz. Ali'nin doğum günü olarak kabul edilen 21 Mart'ta kutlanmaktadır.²⁴⁴ Nevruz, ayrıca Tanrı'nın dünyayı yarattığı gün, Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'yi Gadir Hum'da yerine atadığı gün ve Bahar'ın başlangıcı olarak da kabul edilmektedir.²⁴⁵ Bu nedenle Nevruz Bayramı'na Tahtacılar, Sultan Nevruz demektir. O gün Tahtacılar çalışmaz, mezarlıkları ziyaret eder ve kömbe yapıp komşulara dağıtır.²⁴⁶

4.5.2.2. Hıdırellez

Hıdırellez, halk tarafından Hızır ve İlyas kelimelerinin birleştirilmesiyle meydana gelmiş her yıl 6 Mayıs'ta kutlanan bir bahar bayramıdır. Arapça "El-Hadır" kelimesinden türetilen Hızır kelimesi, yeşil, yeşillik ve yeşilliği bol yer anlamına gelmektedir. El Hadır kelimesi, Türkler arasında Hızır veya Hıdır olarak türetilmiştir. İlyas ise Kuran'da ismi geçen peygamberlerden birinin adıdır. Hızır ve İlyas'ın ebedi hayat suyu olan Ab-ı Hayat'tan içtikleri için ikisinin de ölümsüz olduğuna inanılır.²⁴⁷

Hızır ve İlyas peygamberlerin 6 Mayıs'ta bir su başında buluşacağına inanıldığı için²⁴⁸ 6 Mayıs'ta kutlanan Hıdırellezde insanlar bir araya gelir. O gün ateş yakılıp üzerinden atlanır. O gün kömbe ve çörek yapıp komşulara dağıtılır.²⁴⁹

4.6. Orta Toros Tahtacılarında Giyim-Kuşam

4.6.1. Erkek Giyimi

Eskiden Tahtacı erkekleri mintan denen gömlek, bele sarılan şal kuşak ve diz altına inen şalvar giyerlermiş. Günümüzde bu kıyafetler giyilmemektedir.²⁵⁰

²⁴⁴ H. Y. Biçen, *İnanışları...*, s. 159.

²⁴⁵ A. Yaman, *Alevilik...*, s. 220-221.

²⁴⁶ Kaynak Kişi: *Nurgül Er*; Kaynak Kişi: *Halil Deniz*; Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Kaynak Kişi: *Hasan Uzunay*; Kaynak Kişi: *Ayşe Boz*.

²⁴⁷ Mehmet Ersal, "Ağaçların Yoldaşları Tahtacı Alevileri", *Egeden Dergisi*, S.17, İstanbul 2013, s. 52.

²⁴⁸ M. Küçük, *Horasan'dan...*, s. 109.

²⁴⁹ Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Kaynak Kişi: *Cennet Özdemir*; Kaynak Kişi: *Veli Esen*.

4.6.2. Kadın Giyimi

4.6.2.1. Üç Etek

Tahtacıların geleneksel kadın kıyafetlerinden olan üç etek günümüzde sadece düğünlerde ve baş bağlama esnasında giyilmektedir.²⁵¹ İnceleme alanında Tahtacılar, üç eteğe, zıbın veya entari de demektedir.²⁵²

Üç etek şu kısımlardan oluşmaktadır:

Göynek: Ön taraflarında iki tane ip olan, beyaz renkte olan, keten ve ipekten yapılan ve bedene giyilen bir giysidir.²⁵³

Zıbın: Göynek üzerine giyilen iki yanı derin yırtmaçlı uzun kare kollu bir giysidir.

Al Entari: Kırmızı ipek kumaştan yapılan ve göynek üzerine giyilen bir giysidir.

Şalvar: Genellikle zıbının kumaşından yapılan bol kesimli ayak bileğine kadar uzanan bilek kısmı büzülerek toplanan bir üst donudur.

Kuşak: Zıbının üzerine bele bağlanan iki ucu püsküllü dokuma kuşaktır.

Önlük: Dikdörtgen şeklinde kuşağın arasına sıkıştırılıp belden aşağı sarkıtılan çizgili dokumadır.

Tomaka: Yağlık ve abaniyenin üzerine alına takılan gümüş taşlardan oluşan bir takıdır.²⁵⁴

²⁵⁰ Abdurrahim Karademir, ‘‘Tahtacılar da Giysi Geleneği ve Semahlar’’, *Egeden*, S.17, İstanbul 2013, s. 39-40.

²⁵¹ Kaynak Kişi: *Cumali Toprak*; Kaynak Kişi: *Salih Sebil*; Kaynak Kişi: *Mehmet Çifteli*.

²⁵² Kaynak Kişi: *Veli Esen*; Kaynak Kişi: *İbrahim Öksüz*; Ali oğlu, 1935 Kozan doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Sepici’ de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş T. : 07/08/2017; Kaynak Kişi: *Mehmet Çifteli*.

²⁵³ Oğuz Kaplan, ‘‘Balıkesir Kongurca Köyü Tahtacı Halk Oyunları ve Düğün Geleneklerinin Değişim Kökeni’’, *Yol Dergisi*, S.28, Ankara 2008, s. 81.

Terlik: Başa giyilen ve değişik pamuklu kumaşlardan yapılan bir başlıktır.

Yırtma: Terlik üzerine takılan ve pamuklu bezden yapılan bir parçadır.²⁵⁵

Keten: Başa bağlanan bir çeşit ipek yazmadır.²⁵⁶

4.7. Orta Toros Tahtacılarında Halk İnanışları

4.7.1. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

4.7.1.1. Tavşan

Orta Toros Tahtacılarında Tavşan, uğursuz bir hayvan olarak kabul edilir ve eti yenmez.²⁵⁷ Orta Toros Tahtacılarının inanışına göre Tavşan adet gören bir hayvan olduğu için pis olarak kabul edilir. Tavşan kesilip suya bırakıldığında çok kısa süre içinde tavşanın sadece kemikleri kalır, eti hiç kalmaz.²⁵⁸

4.7.1.2. Ayı

Yanyatır ocağına bağlı Çaylak oymağına bağlı kişilere göre ayı kelimesini kullanmak uğursuzluk getirir.²⁵⁹ Bundan dolayı Çaylak oymağına bağlı Tahtacılar Ayı'ya "Mahluk" demektedir.²⁶⁰ Çaylak Oymağı'na bağlı kişilerin Ayı kelimesini uğursuz kabul etmelerinin nedenleri hakkında bir bilgiye ulaşılmadı.

4.7.1.3. Horoz

Hazreti İbrahim'e inen kurbanın horoz eşliğinde geldiğine inanıldığı için Tahtacılar tarafından horoz kutsal kabul edilir. Tahtacılar tarafından Horoz'a Cebrail denmektedir.²⁶¹

²⁵⁴ Emine Koca, *İçel İli Tarsus Tahtacılar Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi, Ankara 2000, s. 18-20.

²⁵⁵ A. Karademir, "Tahtacılar...", s. 39-40.

²⁵⁶ H. Y. Biçen, *İnanışları...*, s. 122.

²⁵⁷ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Kaynak Kişi: *Salih Sebil*.

²⁵⁸ Kaynak Kişi: *Ali Rıza Gündoğdu*; Kaynak Kişi: *Hüseyin Tirik*.

²⁵⁹ Kaynak Kişi: *Gülizar Ulutaş*; Kaynak Kişi: *Döndü Könte*.

²⁶⁰ Kaynak Kişi: *Orhan Çocuklu*.

²⁶¹ Kaynak Kişi: *Erman Şen*.

4.7.2. *Günlük Hayatla İlgili İnanışlar*

Orta Toros Tahtacılarında bazı günler bazı işlerin yapılmaması ile ilgili inanışlar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Cumartesi günleri çamaşır yıkanmaz²⁶² Salı ve Cuma günleri çalışılmaz ve ormanda ağaç kesilmez.²⁶³ Orta Toros Tahtacılarında Salı ve Cuma günleri çalışılmamasıyla ilgili inanışlar şunlardır: Salı ve Cuma günler çalışmak uğursuzluk getirir,²⁶⁴ Salı günü, Ali günü olarak kabul edilir²⁶⁵ Ormancılık işi çok ağır olduğu için salı ve cuma günleri dinlenme ihtiyacından dolayı çalışılmaz.²⁶⁶

²⁶² Kaynak Kişi: *Fadime Demirtaş*; Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Kaynak Kişi: *Sani Deniz*.

²⁶³ Kaynak Kişi: *Ali Ergül*.

²⁶⁴ Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Kaynak Kişi: *Sani Deniz*.

²⁶⁵ Kaynak Kişi: *Ali Nergiz*.

²⁶⁶ Kaynak Kişi: *Tahsin Şeker*.

SONUÇ

Mesleklerinden dolayı kendilerine “Tahtacı” adı verilen bu topluluk, Türkiye’de yoğun olarak Akdeniz ve Batı Anadolu’nun dağlık ve ormanlık alanlarında yaşamaktadır. Göçebe bir hayat süren bu topluluğun yerleşik hayata geçmesi daha ziyade Cumhuriyetin ilanından sonraki sürece tekabül etmektedir. Günümüzde, yerleşik hayatın da etkisiyle, Tahtacılar ormancılık mesleğini bırakıp farklı geçim kaynakları ile uğraşmaya başlamışlardır.

XIX. yüzyıldan itibaren yerli ve yabancı araştırmacıların dikkatini çeken bu topluluğun kökeni ile çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Franz Babinger ve Carl Humann gibi yabancı araştırmacılar Tahtacıları Anadolu’da yaşayan eski çağ halklarının bir kopuntusu veya kalıntısı şeklinde tanımlayarak, Müslüman gibi görünen ancak Hristiyanlığa inanan bir topluluk şeklinde lanse etmişlerdir. Sonraki araştırmalar arasında yabancıların bu görüşünü destekleyen çalışmalar olmadığı gibi, bu manada saha çalışmalarında da herhangi bir emareye rastlanmamıştır. Her şeyden önce yabancı yazarlar Tahtacıların yaşayışlarını bilmedikleri gibi onlarla hemhal olmamışlar ve birlikte zaman geçirmemişlerdir. Buna mukabil Baha Sait, Faruk Sümer, Yusuf Ziya Yörükan, Ali Selçuk, İsmail Engin ve Nilgün Çıblak gibi yerli araştırmacılar Tahtacıların hangi Türk boyuna mensup oldukları konusunda ihtilafa düşseler de, Türk oldukları konusunda hemfikirdirler. Saha çalışmalarından elde edilen veriler de Tahtacıların Türk oldukları tezini desteklemektedir.

İnanış olarak Anadolu Aleviliğini benimseyen bu topluluğun dini ritüellerinde ve sosyal yaşamlarında İslam öncesi Türk dininin etkileri görülmektedir. Bununla birlikte Orta Toros Tahtacılarının inanç yapısında “*Hak-Muhammed-Ali*” üçlemesine, “*Ehli Beyt*”e, “*On İki İmamlar*”a büyük bir sevgi ve saygı tezahürünün olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla günümüz Orta Toros Tahtacılarının Türklük ve Aleviliğe dair motifleri, kavramları ve inançları yaşamlarının her alanında görmek mümkündür. Kısacası söz konusu topluluk bir taraftan İslam öncesi Türk gelenek-görenek, adet ve inanışlarını korurken, diğer taraftan İslami değerlere de saygılı ve bağlıdırlar.

Orta Toros Tahtacılarının dini törenlerinde cem töreni, Muharrem orucu, İkrar alma ve Musahiplik törenleri büyük önem arz etmektedir. Orta Toroslardaki 37 köy veya mahalle üzerinde yapılan saha çalışmalarından edinilen bilgiler doğrultusunda;

birçok yerleşim biriminde dini törenlerin artık devam etmediği söylenebilir. Bunun sebebi olarak dini merasimlerin en önemli unsurlarından olan “Dede”nin olmayışı gösterilmektedir. İnceleme alanında Mersin’in Mut İlçesi’ne bağlı Köprübaşı Mahallesi’nde Yanyatır Ocağı’na bağlı bir dede bulunmaktadır. Dede soyundan gelen Ocakzadeler bulunduğu halde, onlar dedelik kurumunu devam ettirmemektedirler. Ayrıca dini törenlerin yapılmayışının bir diğer nedeni de cem evlerinin olmayışdır. Mersin’in Anamur ilçesine bağlı Kaşdışlen Mahallesi’nde, Mersin’in Mut ilçe merkezinde ve Köprübaşı mahallelerinde ve Tarsus’un Çamalan Mahallesi’nde cem evi bulunmaktadır. Bu da Tahtacıların yeteri kadar ibadethaneye sahip olmadıklarına işaret etmektedir.

Orta Toros Tahtacılarının doğum, evlilik ve ölüm gibi hayatın geçiş dönemlerindeki pratik ve uygulamalarında Şamanizm geleneklerinin etkileri görülmektedir. Örneğin cenazeyi defin işlemlerinde ölen kişinin üstüne yorgan, başına yastık ve altına döşek koyma geleneği devam etmektedir. Ayrıca Mut’un Köprübaşı Köyü’nde ve Silifke’nin Kırtıl Köyü’ndeki Tahtacı mezarlığında kazayağı işaretlerine rastlanmıştır. Bu kazayağı işareti farklı kültürlerde bulunmakla beraber, en önemli varyantını Şamanist geleneğinde bulmak mümkündür.

Bu çalışma neticesinde Tahtacılar özgülü olan ve kendi aralarında “semahtan bozma” diye nitelendirilen “mengi”nin düğünlerde devam ettiği görülmüştür. Diğer taraftan, eskiden günlük olarak giyilen “üç etek”in sadece özel günlerde veya düğünlerde giyilmesi de geleneklerine olan bağlılıklarının güçlü bir tezahürüdür.

Orta Toros Tahtacıları dini bayram olarak “*Kurban Bayramı*”na, sosyal bayram olarak da “*Nevruz*” ve “*Hıdırellez*”e büyük önem vermektedirler. Tahtacıların hayatlarında çok büyük önem taşıyan “Dedelik” mefhumu başta olmak üzere, “düşkünlük” ve “musahiplik” gibi mertebelerin eski itibarını ve işleyişini koruyamadığı ifade edilmiştir. Bu durum topluluğun kendi geçmişine duyduğu özlemin ifadesinden ziyade, yenilik ve teknolojinin getirdiği bireyselleşmenin olumsuz bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Orta Toros Tahtacılarının günlük hayatta bazı hayvanları da uğursuz kabul ettikleri söylenebilir. Ormana gittiklerinde ilk iş olarak ağaçlara kurban kesmeleri, salı ve cuma günleri çalışmamaları, fare ve ayı gibi hayvanları sevmemeleri veya

uğursuz kabul etmeleri gibi konular, Tahtacıların hayatında tarihi olarak Alevilik ve Şamanistliğin izdüşümünü göstermektedir.

Sonuç olarak; hem Veli Asan gibi yazar-çizer-düşünür olarak ileri gelenlerinin hem de toplumlarında saygı duydukları şahısların ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla Tahtacılar; Türk Tarihinin her safhasında olduğu gibi bu gün de milletine, geleneklerine ve Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı, saygılı, özverili ve muhabbetli bir topluluktur.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy, Erdal, “Bir Tahtacı Köyü: Tahtakuşlar”, *Türk Yurdu*, S. 364, Ankara 2017, ss. 55-59.
- Aksüt, Ali, *Önce Türkmen Sonra Tahtacı*, Kayhan Matbaası, İstanbul 2003.
- Aksüt, Hamza, *Aleviler*, 3. Baskı, Yurt Yayınları, Ankara 2012.
- Asan, Veli, “Isparta Tahtacılarına Dair Notlar”, *Türk Yurdu*, Halk Matbaası, S. 239, İstanbul 1954, ss. 463-466.
- Asan, Veli, *Tahtacı Türkmen Alevileri*, Kardelen Sanat Yayınları, Isparta 2010.
- Asan, Veli, *Tahtacı Türkmen Ozanları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.
- Atalay, Besim, *Bektaşilik ve Edebiyatı*, 2. Baskı, Ant Yayınları, İstanbul 1991.
- Ayhan, Aydın, “Veli Asan’la Söyleşi”, *Folklor/Edebiyat*, Başkent Matbaası, C. 7, S. 28, Ankara 2001, ss. 191-200.
- Ayhan, Aydın, *Balıkesir’in Kimliği*, [y.y.], Balıkesir 2011.
- Babinger, Franz, “Takhtadji”, *Enzyklopaedie Des İslam*, C. 4, 1934, s. 679.
- Bibi, İbn, *El Evamirü’l Ala’iye Fi’l-Umuri’l-Ala’iye (Selçukname)*, Çev: Mürsel Öztürk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- Biçen, Hüseyin Yüksel, “Gelin Başı Bağlamak”, *Aleviliğin Solmayan Rengi Tahtacılar*, Hüseyin Gazi Derneği, Ankara 2008. ss. 135-137.
- Biçen, Hüseyin Yüksel, *İnanışları ve Gelenekleriyle Tahtacılar*, Tekağaç Yayıncılık, Ankara 2005.
- Birdoğan, Nejat, “Tahtacıların Dünü”, *I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1995, ss. 9-31.
- Birdoğan, Nejat, *Anadolu ve Balkanlarda Alevi Yerleşmesi Ocaklar- Dedeler-Soyağaçları*, Alev Yayınları, İstanbul 1992.
- Birdoğan, Nejat, *Anadolu’nun Gizli Kültürü Alevilik*, 2. Baskı, Berfin Yayınları, İstanbul 1994.
- Birdoğan, Nejat, *İttihat ve Terakki’nin Alevilik Bektaşilik Araştırması (Baha Sait Bey)*, Berfin Yayınları, İstanbul 1994.
- Bodrogi, Krisztina Kehl, *Kızılbaşlar/Aleviler*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.

- Bulut, Ümmü, “Sosyolojik Açısından Tahtacı Grupların Araştırılması(Muğla Örneği)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 36, Isparta 2015, ss. 81-102.
- Cahen, Claude, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, Çev: Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 2012.
- Clarke, Gloria, “Ocakzade Dedelerin Geleneksel ve Güncel Durumu”, *Folklor/Edebiyat*, Başkent Matbaası, C. 8, S. 29, Ankara 2002, ss. 127-145.
- Çağatay, Neşet, “Tahtacılar”, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 11, İstanbul 1993, ss. 669-672.
- Çıblak, Nilgün, “ Mersin Tahtacı Kültüründeki Terimler Üzerine Bir Deneme”, *Folklor/Edebiyat*, C. 9, S. 33, 2003, ss. 217-238.
- Çıblak, Nilgün, *Mersin Tahtacıları*, Ürün Yayınları, Ankara 2005.
- Çoşkun, Nilgün Çıblak, “Tahtacılar ve Tahtacı Ocaklarına Bağlı Oymakların Yerleşim Alanları”, *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.68, 2013, ss. 33-53.
- Destereci, Mustafa, *Yusuf Ziya Yörükân ve Tahtacılar*, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- Dülkadir, Hilmi, “Mersin Kızılkaya Köyü Tahtacılarından Derlemeler”, *İçel Kültürü*, S. 21, Mersin 1992, ss. 19-23.
- Dülkadir, Hilmi, “Mersin Kızılkaya Köyü Tahtacılarından Derlemeler”, *İçel Kültürü*, S. 22, Mersin 1992, ss. 14-19.
- Engin, İsmail, “Tahtacılar Kimdir ve Kökenleri Nerden Gelir?-2”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, C. 5, S. 28, İstanbul 1996, ss. 46-51.
- Engin, İsmail, *Tahtacılar*, Anadolu Matbaası, İstanbul 1998.
- Er, Piri, *Geleneksel Anadolu Aleviliği*, Ervak Yayınları, Ankara 1998.
- Eröz, Mehmet, *Eski Türk Dini (Gök Tanrı İnancı) ve Alevilik Bektaşılık*, 3. Baskı, TÜDAV Yayınları, İstanbul 1992.
- Eröz, Mehmet, *Türkiye’de Alevilik Bektaşılık*, Otağ Matbaacılık, İstanbul 1977.
- Ersal, Mehmet, “Ağaçların Yoldaşları Tahtacı Alevileri”, *Egeden Dergisi*, S.17, İstanbul 2013, ss. 66-68.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, “Tahtacılar”, *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 30, Ankara 1981, ss. 352-353.

- Fığlalı, Ethem Ruhi, *Geçmişten Günümüze Halk İnançları İtibariyle Alevilik Bektaşilik*, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Ankara 1994.
- Gökalp, Ziya, *Türk Töresi*, Devlet Kitapları Yayınları, 1976.
- Gökçen, İbrahim, *Saruhandanda Yörük ve Türkmenler*, Manisa Halkevi Yayınları, İstanbul 1946.
- Görkem, İsmail, *Baha Said Bey Türkiye’de Alevi Bektaşı Ahi ve Nusayri Zümreleri*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- Gül, Zeynel, ‘‘Tahtacılar da Gelenekler: Doğum ve Çocukla İlgili Adet, Uygulama ve Törenler’’, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002, ss. 347-359.
- İpek, Yasin, ‘‘Mersin Tahtacıları Üzerine Gözlemler’’, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 29, Ankara 2002, ss. 21-29.
- Jakob, Georg, Luschan, Felix Von ve Naumann, Edmund, *19.Yüzyılda Alman Şarkiyatçıların Bektaşilik Serüveni Bektaşiler, Tahtacılar, Kızılbaşlar*, (Çev: İlhami Yazgan), 2.Baskı, La Kitap Yayınları, Ankara 2017.
- Kaplan, Ayten, ‘‘Tahtacılar da Evlilik Kurumu ve Törenleri’’, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002. ss. 363-370.
- Kaplan, Ayten, ‘‘Alevi-Türkmen- Tahtacı Türkali Köyünde Samah’’, *Yol Dergisi*, Hüseyin Gazi Derneği Yayınları, S. 28, ss. 63-73.
- Kaplan, Oğuz, ‘‘Balıkesir Kongurca Köyü Tahtacı Halk Oyunları ve Düğün Geleneklerinin Değişim Kökeni’’, *Yol Dergisi*, S.28, Ankara 2008, ss. 77-105.
- Kehl, Kristina, ‘‘Tahtacı Geleneklerinde İslam Dışı Ögeler’’, *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri*, 26-27 Nisan-Antalya, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, ss. 107-115.
- Koca, Emine, *İçel İli Tarsus Tahtacılar Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi, Ankara 2000.
- Kocadayı, Ali, *Kaşdışlen Tahtacılarının Dini ve Sosyo Kültürel Yapısı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, , İstanbul 2013.
- Kolukırık, Suat, ‘‘Mekân, Kültür ve Kimlik: Isparta Tahtacılarında Mekânın Sosyal Anlamı’’, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, C. 2, S. 2, 2010, ss. 87-100.
- Köprülü, Fuad, *Anadolu’da İslamiyet*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

- Köprülü, Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, TTK Basımevi, 4. Baskı. Ankara 1991.
- Kum, Naci, “Türkmen, Yürük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler -4-” *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 10, İstanbul 1950, ss. 156-157.
- Kum, Naci, “Türkmen, Yürük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler -2-”, *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 6, İstanbul 1950, ss. 90-91.
- Kum, Naci, “Türkmen, Yürük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler -3-”, *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 8, İstanbul 1950.
- Küçük, Murat, *Allı Turna İnsan, Mekân ve Anılar*, Horasan Yayınları, İstanbul 2006.
- Küçük, Murat, *Horasan'dan İzmir Kıyılarına Cemaat-ı Tahtacıyan*, Nefes Yayınları, İstanbul 1995.
- Mecek, Süleyman, *Serik Yöresi Tahtacı Alevilerinin Halk Bilgisi Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Afyonkarahisar 2014.
- Melikoff, İrene, Efendiev, Oktay ve Roux Jean Paul, *Tuttum Aynayı Yüzüme Ali Göründü Gözüme*, (Çev: İlhan Cem Erseven), Ant Yayınları, İstanbul 1997.
- Melikoff, İrene, *Uyur İdik Uyardılar*, 4.Baskı, Demos Yayınları, İstanbul 2015.
- Merhan, Aziz, “Bayındır Tahtacıları ve Dillerinin Belirgin Özellikleri”, *Bilig Dergisi*, S. 69, 2014, ss. 161-170.
- Meydan Larousse, “Tahtacılar”, Meydan Yayınevi, C.11, İstanbul 1973.
- Mutlu, Hüseyin Karaman, “Balıkesir ve Batı Anadolu Yöresi Tahtacıları”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 6, S. 1, Türkiye 2011, s. 1503-1511.
- Noyan, Bedri, *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, [y.y.], Ankara 1985.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Alevi ve Bektaşi İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- Önder, Ali Tayyar, *Türkiye'nin Etnik Yapısı*, 51. Baskı, Kripto Yayıncılık, Ankara 2011.
- Önem, Ahmet , “Din Kimlik Tartışmaları Alevilik Bektaşilik”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 2013, ss. 151-160.

- Öz, Baki, *Alevilikle İlgili Osmanlı Belgeleri*, 4. Baskı, Can Yayınları, İstanbul 2014.
- Öz, Gülağ, *İslamiyet Türkler ve Alevilik Bin Dört Yüz Yıllık Muhalefet*, 5. Baskı, Yol Bilim Yayınları, Ankara 2011.
- Öz, Gülağ, *Temel Kaynaklardan Alevilik Bektaşilik*, 2. Baskı, Kültür Ajans Yayınları, Ankara.
- Özbayrı, Kemal, “Türk Tahtacılarla Yörük Türkleri”, *Güney Dergisi*, S. 14, 1968, ss. 4.
- Özdemir, İskender, *Aleviliğin Yazılmayan Tarihi*, 11. Baskı, Kripto Yayınları, Ankara 2014.
- Paslı, Cemil, *Anadolu Aleviliği*, NKM Yayınları, Konya 2013.
- Pehlivan, Battal, *Anadolu’da Alevilik, Şahkulu Sultan Külliyesi Yayınları*, 4. Baskı,
- Polat, Bayram, “Ermenek Tahtacıları”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 25, 2006, ss.143-158.
- Sarıkaya, Saffet, *Anadolu Aleviliğinin Tarihi Arka Planı*, Frida Yayınları, İstanbul 2012.
- Sarısır, Serdar, *İttihat ve Terakki Dönemi Tahtacı Araştırmaları Niyazi Bey ve Adana Bölgesi Tahtacıları*, Kömen Yayınları, Konya 2012.
- Say, Yağmur, *Anadolu Alevilerinin Tarihi*, Su Yayınevi, İstanbul 2007.
- Saylık, Kudret, “Akçaeniş Tahtacılarında Doğum ve Çocukla İlgili İnançlar, Uygulamalar”, *Folklor/Edebiyat*, C. 8, S. 30, Ankara 2002. ss. 359-361.
- Selçuk, Ali, “Tahtacılar da Yağmur Duası”, *Yol Dergisi*, S. 23, İstanbul 2003, ss. 37-42.
- Selçuk, Ali, “Tahtacıların Doğum ile İlgili İnanç ve Uygulamalarına Fenomenolojik Bir Yaklaşım”, *TÜBAR*, S. 16, 2004, ss. 163-180.
- Selçuk, Ali, *Ağaçeri Türkmenleri Tahtacılar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Seyhan, Özcan, “Silifke Yöresinde Tahtacılar ve Mengi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, İstanbul 1967, ss. 4581-4585.
- Seyirci, Musa, “Elmalı Yöresinde Yörükler ve Tahtacılar”, *Milli Folklor*, C. 1, S. 8, Ankara 1990, ss. 26-27.
- Seyirci, Musa, *Batı Akdeniz Bölgesi Tahtacıları*, Derin Yayınları, İstanbul 2007.
- Soylu, Sıtkı, “Oğuzlar ve Türkmenler”, *İçel Kültürü*, S. 24, Mersin 1992, ss. 4-7.

- Su, Kamil *Balıkesir ve Civarında Yörük ve Türkmenler*, Balıkesir Halkevi Yayınları, İstanbul 1938.
- Sümer, Faruk, “Ağaç-Eriler”, *Belleten Dergisi*, C. 26, S. 103, Ankara 1962, ss. 521-528.
- Sümer, Faruk, “Ağaçeriler”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, C. 1, 1988, ss. 460-461.
- Sümer, Faruk, “Tahtacılar”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, C. 39, İstanbul 2010, ss. 436-437.
- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*, 5. Baskı, TÜDAV, İstanbul 1999.
- Sümer, Faruk, *Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- Şapolyo, Enver Behnan, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, 2. Baskı, Elif Kitabevi, İstanbul 2004.
- Şener, Cemal, *Şamanizm*, BDS Yayınları, İstanbul 1996.
- Şener, Cemal, *Türkiye’de Yaşayan Etnik ve Dinsel Gruplar*, Etik Yayınları, İstanbul 2004.
- Tanal, Öznur, *Gelenekleri ve Günlük Yaşamlarıyla Antalya Tahtacıları*, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları, Antalya 2008.
- Teoman, Zeki, “Tahtacılar”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, S. 6, İstanbul 1987, ss. 51-53.
- Tire, Murat, *Tarsus Tahtacılarında Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE İlahiyat Anabilim Dalı, Isparta 2012.
- Togan. A. Zeki Velidi, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Yayınları, 3. Baskı, C. 1, İstanbul 1981.
- Tor, Gülseren, “İçel Ağızları İçinde Tahtacı Türkmen Ağzının Yeri”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 15, S. 2, 2006. ss. 441-460.
- Toros, Taha, “Toroslarda Tahtacı Oymakları”, *İçel Kültürü*, S. 3, Ankara 1987, ss. 31-33.
- Toros, Taha, *Toroslarda Tahtacı Oymakları*, Mersin Halkevi Basımevi, Mersin 1938.
- Türkay, Cevdet, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul 2012.

- Türkdoğan, Orhan, *Alevi Bektaşî Kimliği-Sosyo Antropolojik Araştırma-*, Timaş Yayınları, İstanbul 1995.
- Üçyıldız, Celal Necati, “Silifke Yöresinde Yatırlar”, *İçel Kültürü*, S. 32, Mersin 1994, ss. 9-11.
- Üçyıldız, Celal Necati, “Taşeli Yöresinde Tahtacı Türkmenlerinde Gelenekler”, *İçel Kültürü*, S. 20, Hatay 1992, ss. 7-11.
- Ülkütaşır, M. Şakir, “Tahtacılar”, *Türk Kültürü*, S. 71, Ankara 1968, ss. 840-844.
- Yalman, Ali Rıza, *Cenupta Türkmen Oymaklar II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Haz.: Sabahat Emir, İstanbul 1993.
- Yalman, Ali Rıza, *Cenupta Türkmen Oymakları*, Türk Sözü Basımevi, C. 5, Adana 1937.
- Yaman, Ali, *Alevilik ve Kızılbaşlık Tarihi*, Nokta Kitap Yayınları, İstanbul 2007.
- Yaman, Ali, “Geçmişten Günümüze Dedelerin Misyonu ve Değişim”, *Dem Dergi*, Y. 2, S. 6, s. 30-38.
- Yel, Taylan, *Temettuat Defterlerine Göre Orta Ve Batı Toroslar Kırsal Hayatına Dair Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Sivas 2011.
- Yetişen, Rıza, “Naldöken Tahtacıları: XIX. Çocuk Kırklama”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 15, S. 289, İstanbul 1973, ss. 6722-6723.
- Yetişen, Rıza, “Naldöken Tahtacılarında Ölüm”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 340, İstanbul 1977, ss. 8145-8146.
- Yetişen, Rıza, “Naldöken Tahtacılarında Nişan”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 325, İstanbul 1976, ss. 7733-7734.
- Yetişen, Rıza, *Tahtacı Aşiretleri (Adet, Gelenek ve Görenekleri)*, Memleket Matbaacılık, İzmir 1986.
- Yılmaz, Orhan, “Alevilikte Eski Türk Dini (Göktanrı İnancı) Şamanizmin etkileri”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 1, S. 4, 2014.
- Yılmaz, Abdurrahman, *Tahtacılar Gelenekler*, Ulus Basımevi, Ankara 1948.
- Yörükân, Yusuf Ziya, “Tahtacılar”, *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Evkaf Matbaası, S. 15, İstanbul 1930, ss. 66-80.
- Yörükân, Yusuf Ziya, “Tahtacılar”, *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Evkaf Matbaası, S.17, İstanbul 1930, ss. 72-80.

Yörükan, Yusuf Ziya, “Tahtacılar”, *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Cumhuriyet Matbaası, S. 19, İstanbul 1931, ss. 66-80.

Yörükan, Yusuf Ziya, “Tahtacılar”, *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Cumhuriyet Matbaası, S. 20, İstanbul 1931, ss. 57-80.

Yörükan, Yusuf Ziya, *Anadolu’da Aleviler ve Tahtacılar*, 4. Baskı, Ötüken Yayınları, İstanbul 2001.

Kaynak Kişiler

1. Kaynak Kişi: *Ali Oğuz*; 1966 Erdemli doğumlu, Lise Mezunu, Mersin’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 07/08/2017.
2. Kaynak Kişi: *Gülizar Ulutaş*; Ahmet kızı, 1935 Mersin doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017.
3. Kaynak Kişi: *Muzaffer Çelen*; Ahmet oğlu, 1952 Mersin doğumlu, Ortaokul mezunu, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017.
4. Kaynak Kişi: *Veli Esen*; Bektaş oğlu, 1947 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Çukurova’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 09/08/2017.
5. Kaynak Kişi: *Salih Sebil*; Zeynel oğlu, 1938 Mersin Doğumlu, İlkokul Mezunu, Düğdüören’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 10/08/2017.
6. Kaynak Kişi: *Süleyman Yılmaz*; 1950 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Kuzucubelen’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 10/08/2017.
7. Kaynak Kişi: *Hüseyin Tirik*; Ali oğlu, 1942 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 23/08/2017.
8. Kaynak Kişi: *Döndü Könte*; 1952 Mut doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 23/08/2017.
9. Kaynak Kişi: *Gülüstan El*; 1927 Mersin doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 23/08/2017.
10. Kaynak Kişi: *Dudu Koca*; 1937 Mersin doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Dalakdere’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 23/08/2017.

11. Kaynak Kişi: *Mehmet Boz*; İbrahim oğlu, 1932 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Tömük'te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
12. Kaynak Kişi: *Ayşe Boz*; Ahmet Hayta kızı, 1949 Mersin doğumlu, İlkokul mezunu, Tömük'te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
13. Kaynak Kişi: *Nuriye Gümüş*; 1943 Erdemli doğumlu, İlkokul mezunu, Tömük' te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
14. Kaynak Kişi: *Sani Deniz*; Veli oğlu, 1951 Erdemli doğumlu, Ortaokul mezunu, Akdeniz Mah.(Erdemli) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
15. Kaynak Kişi: *Ayşe Deniz*; 1955 Anamur doğumlu, İlkokul mezunu, Akdeniz Mah. (Erdemli) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
16. Kaynak Kişi: *Derviş Halil Deniz*; Mustafa oğlu, 1966 Silifke Doğumlu, Ortaokul mezunu, Savaşzı Mah.(Silifke) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 24/08/2017.
17. Kaynak Kişi: *Ali Karaca*; Mustafa oğlu, 1949 Gülnar doğumlu, İlkokul mezunu, Savaşzı Mah.(Silifke) ' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 24/08/2017.
18. Kaynak Kişi: *Ali Oflaz*; Veli oğlu, 1942 Silifke doğumlu, İlkokul mezunu, Savaşzı Mah.(Silifke)' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 24/08/2017.
19. Kaynak Kişi: *Fadime Demirtaş*; Zeynel kızı, 1961 Silifke doğumlu, Üniversite mezunu, Kırtıl'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 24/08/2017.
20. Kaynak Kişi: *Ali Rıza Gündoğdu*; Zeynel oğlu, 1957 Silifke doğumlu, Üniversite mezunu, Kırtıl'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 24/08/2017.
21. Kaynak Kişi: *Ali Ergün*; Hasan oğlu, 1953 Kaburgediği doğumlu, Lise mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.
22. Kaynak Kişi: *Hasan şimşek*; Veli oğlu, 1947 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 25/08/2017.

23. Kaynak Kişi: *Veli Gül*; 1952 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 25/08/2017.
24. Kaynak Kişi: *Kıymet Can*; Selahattin kızı, 1955 Kaburgediği doğumlu, İlkokul mezunu, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.
25. Kaynak Kişi: *Esmā Şimşek*; Ali kızı, 1926 Kaburgediği doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Kaburgediği'nde ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 25/08/2017.
26. Kaynak Kişi: *Cumali Toprak*; 1927 amalan doğumlu, İlkokul mezunu, amalan' da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.
27. Kaynak Kişi: *Ali Sarıdurmuşoğlu*; Ahmet oğlu, 1932 amalan doğumlu, İlkokul mezunu, Tarsus'ta ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.
28. Kaynak Kişi: *Elif Tokgönül*; 1939 amalan doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Tarsus'ta ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 25/08/2017.
29. Kaynak Kişi: *Hasan Tokgönül*; 1937 amalan doğumlu, İlkokul mezunu, Tarsus'ta ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 25/08/2017.
30. Kaynak Kişi: *Taki Özcan*; Hızır Naci oğlu, 1958 Köprübaşı doğumlu, İlkokul mezunu, Köprübaşı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 26/08/2017.
31. Kaynak Kişi: *Müslüm Taş*; Hasan oğlu, 1969 Köprübaşı doğumlu, İlkokul mezunu, Köprübaşı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 26/08/2017.
32. Kaynak Kişi: *Muharrem Ergül*; Bektaş oğlu, 1965 Tekedüzü doğumlu, İlkokul mezunu, Çubukkoyağı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 31/08/2017.
33. Kaynak Kişi: *Ahmet Yılmaz*; Durmuş oğlu, 1948 Kaşdişlen Doğumlu, Üniversite mezunu, Çubukkoyağı'nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017.
34. Kaynak Kişi: *Nurgül Er*, Ahmet kızı, 1966 Kaşdişlen Doğumlu, İlkokul mezunu, Kaşdişlen'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017.

35. Kaynak Kişi: *Hüseyin Aydın*; Hasan oğlu, 1962 Kaşdışlen doğumlu, Üniversite mezunu, Kaşdışlen’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 31/08/2017.
36. Kaynak Kişi: *Celal Necati Üçyıldız*; Hızır oğlu, 1952 Kırtıl doğumlu, Yüksekokul mezunu, Silifke’de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 01/09/2017.
37. Kaynak Kişi: *Ali Ergül*; Bektaş oğlu, 1955 Anamur Doğumlu, İlkokul mezunu, Çubukkoyağı’nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 02/09/2017.
38. Kaynak Kişi: *Ali Kemal Duru*; Ali oğlu, 1944 Tekedüzü doğumlu, İlkokul mezunu, Çubukkoyağı’nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 02/09/2017.
39. Kaynak Kişi: *Sultan Kozak*; 1947 Kaşdışlen doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Tursun’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 02/09/2017.
40. Kaynak Kişi: *Hasan Uzunay*; 1955 Ermenek doğumlu, Lise mezunu, Tursun’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 02/09/2017.
41. Kaynak Kişi: *Veli Bahar*; Süleyman oğlu, 1973 Tekedüzü Doğumlu, Ortaokul mezunu, Çubukkoyağı’nda ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 02/09/2017.
42. Kaynak Kişi: *Mehmet Çifteli*; Hüseyin oğlu, 1925 Adana doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Adana’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ. Grş. T.: 04/09/2017.
43. Kaynak Kişi: *Hüseyin Çifteli*; Mehmet oğlu, 1955 Belededik doğumlu, Ortaokul mezunu, Adana’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ. Grş. T. : 04/09/2017.
44. Kaynak Kişi: *Mustafa Kesen*; Mehmet oğlu, 1939 Alanya doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Adana’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ. Grş. T. : 04/09/2017.
45. Kaynak Kişi: *İsmail Yumuk*; Ahmet oğlu, 1945 Nergizlik doğumlu, İlkokul mezunu, Adana’da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 04/09/2017.

46. Kaynak Kişi: *Ali Ateş*; 1947 Nergizlik doğumlu, İlkokul mezunu, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 04/09/2017.
47. Kaynak Kişi: *Veli Dönmez*; Hüseyin oğlu, 1967 Uluçınar doğumlu, Ortaokul mezunu, Sepici'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 04/09/2017.
48. Kaynak Kişi: *Orhan Çocuklu*; Hasan oğlu, 1966 Kozan doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Sepici' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 04/09/2017.
49. Kaynak Kişi: *Hüseyin Dönmez*; Hasan oğlu, 1949 Uluçınar doğumlu, Okuma Yazma Biliyor, Sepici' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 04/09/2017.
50. Kaynak Kişi: *İbrahim Öksüz*; Ali oğlu, 1935 Kozan doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Sepici' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş T.: 04/09/2017.
51. Kaynak Kişi: *Erman Şen*; Hasan Nezir oğlu, 1977 Uluçınar doğumlu, Lise mezunu, Sepici'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 04/09/2017.
52. Kaynak Kişi: *Hüseyin Cingöz*; Mehmet oğlu, 1936 Küçük Sofulu doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 05/09/2017.
53. Kaynak Kişi: *Emine Şeker*; Mehmet kızı, 1927 Cingöz doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 05/09/2017.
54. Kaynak Kişi: *Nimet Aksoy*; Mehmet kızı, 1937 Cingöz doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz'de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 05/09/2017.
55. Kaynak Kişi: *Tahsin Şeker*; 1938 Cingöz doğumlu, İlkokul mezunu, Cingöz' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 05/09/2017.
56. Kaynak Kişi: *Cennet Özdemir*; 1952 Cingöz doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Cingöz' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 05/09/2017.
57. Kaynak Kişi: *Mehmet Nergis*; Süleyman oğlu, 1943 Nergizlik doğumlu, Ortaokul mezunu, Nergizlik' de ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 05/09/2017.
58. Kaynak Kişi: *Ali Nergis*; Hüseyin oğlu, 1956 Nergizlik doğumlu, Lise mezunu, Nergizlik'te ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 05/09/2017.

59. Kaynak Kişi: *Kemal Şeker*, Mehmet oğlu, 1935 Cingöz doğumlu, İlkokul mezunu, Ceyhan'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 05/09/2017.
60. Kaynak Kişi: *Necati Aysal*; Ahmet oğlu, 1946 Saimbeyli doğumlu, İlkokul mezunu, Ceyhan'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T. : 05/09/2017.
61. Kaynak Kişi: *Ali Güzeli*; Hasan oğlu, 1956 Uluçınar doğumlu, İlkokul mezunu, Adana'da ikamet etmekte, Yeminli, Sağ, Grş. T.: 06/09/2017.
62. Kaynak Kişi: *Hüseyin Gökmen*; Ali oğlu, 1965 Kabaklar doğumlu, Ortaokul mezunu, Kabaklar'da ikamet etmekte, Grş. T.: 10/12/2017.
63. Kaynak Kişi: *Semine Gökmen*; Derviş Kızı, 1946 Kabaklar doğumlu, Okuma Yazma Bilmiyor, Kabaklar'da ikamet etmekte, Grş. T.: 10/12/2017.
64. Kaynak Kişi: *Vedat Şen*; Bilal oğlu, 1988 Mersin doğumlu, Lise mezunu, Mersin'de ikamet etmekte, Grş. T.: 23/12/2017.

DİZİN

A

Adana, 1, 2, 3, 10, 13, 18, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 38, 41, 46, 60, 62, 66, 68
Ağaçeriler, 19, 60
Aktavlı, 17
Alaabalı, 26
Alevilik, 9, 17, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 44, 45, 49, 51, 56, 57, 59, 60, 62
Arefe, 50
Aşinalık, 43
Avşar, 15
Aydaş Kaynatma, 46, 47
Aydın, 8, 13, 23, 25, 27, 28, 29, 46, 48, 49, 56, 65
Aydınlı, 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 28, 29, 40

B

Baş Bağlama, 49
Bayat, 17, 24
Bayrak Dikme, 48
Beydili, 28
Birlik kurbanı, 42
Bizans, 17

C

Cem, 4, 8, 32, 36, 37, 38, 39, 59
Cingöz, 2, 3, 8, 26, 48, 67
Cingözden, 1

Ç

Çaylak, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 22, 24, 28, 29, 34, 40, 53
Çepni, 14, 15, 17, 21
Çerağ, 32
Çetni, 15
Çiçili, 26
Çiğildaşlık, 43
Çobanlı, 24, 29
Çocuk Kırklama, 10, 46, 47, 62

D

Dede, 4, 23, 31, 34, 36, 37, 38, 40, 46, 48
Dedelik, 31, 45
Delilci, 38
Diş Hediği, 46, 47
Dolucu, 38
Dur Hasan Dede, 3, 23, 26
Duşak Kesme, 46, 47
Düşkünlük, 44

E

Ehli Beyt, 32
Enseli, 24, 26, 28
Evcı, 18, 28

G

Gökçeli, 27, 28, 29
Göynek, 52
Gözcü, 37, 38
Gülbank, 36

H

Habip Neccar, 41
Hacı Bektaş, 22
Hacı Emirli, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 23, 27, 28, 43
Hıdırellez, 51
Hititler, 15
Hristiyan, 9, 15, 16
Hüdavendigâr, 22

İ

İkrar, 8, 37, 39, 40, 42

K

Kabakçı, 4, 28, 30
Kahyalı, 27
Kam, 31, 32
Kapıcı, 39
Kargın, 15
Kaz Dağı, 17
Kerbela, 37
Kızılbaşlar, 14, 16, 56, 58
Kireçoçağı, 1
Köynek, 49
Kurbancı, 38
Kuyucu, 39

L

Likya, 12, 14

M

Mazıcı, 27
Menteşe, 22
Muharrem, 23, 34, 40, 41, 46, 50, 65
Musahiplik, 37, 42, 43
Mürebbi, 38, 46

N

Nacarlı, 27, 30
Nergizlik, 1, 2, 41, 66, 67

O

Ocak Kazma, 45
Oğuz, 17, 19, 20, 21, 52, 58, 63

P

Pay kurbanı, 41
Pervane, 39
Peşinelik, 43

S

Safevi, 16, 20, 61
Sakkacı, 39
Sarı Saltuk, 17
Sasani, 19
Sazandar, 38
Selman, 36, 38, 43
Sepici Mahallesi, 1
Sivri Külahlı, 26, 28
Sultan Nevruz, 51
Sünni, 18

Ş

Şaman, 17, 31, 32
Şamanizm, 30, 31, 33, 61
Şehepli, 17, 22, 28

T

Tahtacı, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 28, 34, 35, 38, 39, 43, 46, 50, 51, 52,
55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62
Tahtah, 17
Talip, 34, 35
Teberra, 33
Teke, 11, 22, 29
Tevella, 33
Tomaka, 53
Toros, 1, 10, 12, 15, 16, 22, 28, 30, 36, 41, 42,
46, 50, 51, 53, 54
Toros dağları, 1
Tömük, 7, 41, 63, 64

U

Uluçınar, 1, 2, 3, 66, 67, 68

Ü

Üç etek, 49, 52
Üsküdarlı, 7, 26, 28

Y

Yanyatır, 3, 5, 7, 8, 11, 18, 23, 24, 34, 40, 43,
50, 53

Z

Zeybekler, 15
Zibın, 52

EKLER

Ek-1: Dur Hasan Dede türbesinden bir fotoğraf

Kaynak : 02 Eylül 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-2: İbrahim Sani Baba Türbesi

Kaynak : 10 Aralık 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-3 : Anamur Kaşdişlen Cem Evinin Dış Görünüşü

Kaynak : 31 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-4: Kabaklar Cem Evinin İnşaatı

Kaynak: 10 Aralık 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-5: Mut Köprübaşında Bulunan Kaz Ayağı İşareti

Kaynak: 26 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-6: Silifke Kırtılda Bulunan Kaz Ayağı İşareti

Kaynak: 24 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-7: Silifke Kırtılda Bulunan Müze ve Kütüphane

Kaynak: 24 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-8: Çamalan Köyü Cem ve Kültür Evi

Kaynak: 25 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-9: Canlı Kaynaklardan Taki Özcan'ın Fotoğrafi

Kaynak: 26 Ağustos 2017 Tarihli Gezimizden

Ek-10: İnceleme Alanının Haritası

Kaynak: Arş. Gör. Muhammet Topuz çizimi.

Ek-11: MKÜ Sosyal Bilimler Etik Kurul Kararı

Uzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARARLARI**

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	SAYFA NO
17.04.2017	02	08	2/2

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 17.04.2017 tarihinde Başkan Prof. Dr. Seval YAVUZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararı almıştır.

KARAR-8: Yrd. Doç. Dr. İsa KALAYCI koordinatörlüğünde Ahmet KUŞÇI tarafından gerçekleştirilecek olan “Orta Toros Tahtacıları: Tarih, Kültür ve Medeniyet” başlıklı tez için hazırlanan anket Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup katılımda gönüllülük esasının bulunduğu ve istenildiğinde görüşmenin kesilebileceğinin belirtilerek uygulanmasının uygun olduğuna ve durumun başvuru sahibine bildirilmesine oybirliğiyle,

İMZA		
Prof. Dr. Seval YAVUZ Başkan		
İMZA Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLI Bşk. Yrd.	İMZA Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK ÜYE	İMZA Prof. Dr. Hatice PAMİR ÜYE
İMZA Prof. Dr. Melis MİNİSKER ÜYE	İMZA Prof. Dr. Murat TEK ÜYE	İMZA Prof. Dr. Talin URAL ÜYE

Doküman No:902-01-FR.006

İlk Yayın: 11.12.2015

Rev. Tarihi:

Rev. No: 00

Sayfa 1 / 1

ÖZGEÇMİŞ

- 02 Kasım 1978 tarihinde Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde doğdu.
- İlkokulu Gaziantep Emine Ulusoy İlkokulunda, Ortaokulu Gaziantep Yavuz Selim Ortaokulunda, Liseyi Gaziantep Atatürk lisesinde okudu.
- 1997 yılında girdiği Pamukkale Üniversitesi Tarih Öğretmenliği bölümünden 2001 yılında mezun oldu. Aynı yıl Mardin'in Nusaybin ilçesine öğretmen olarak atandı.
- 2007 yılında tayini Hatay'a çıktı.
- 2016 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı.
- Halen Hatay'da Tarih Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

